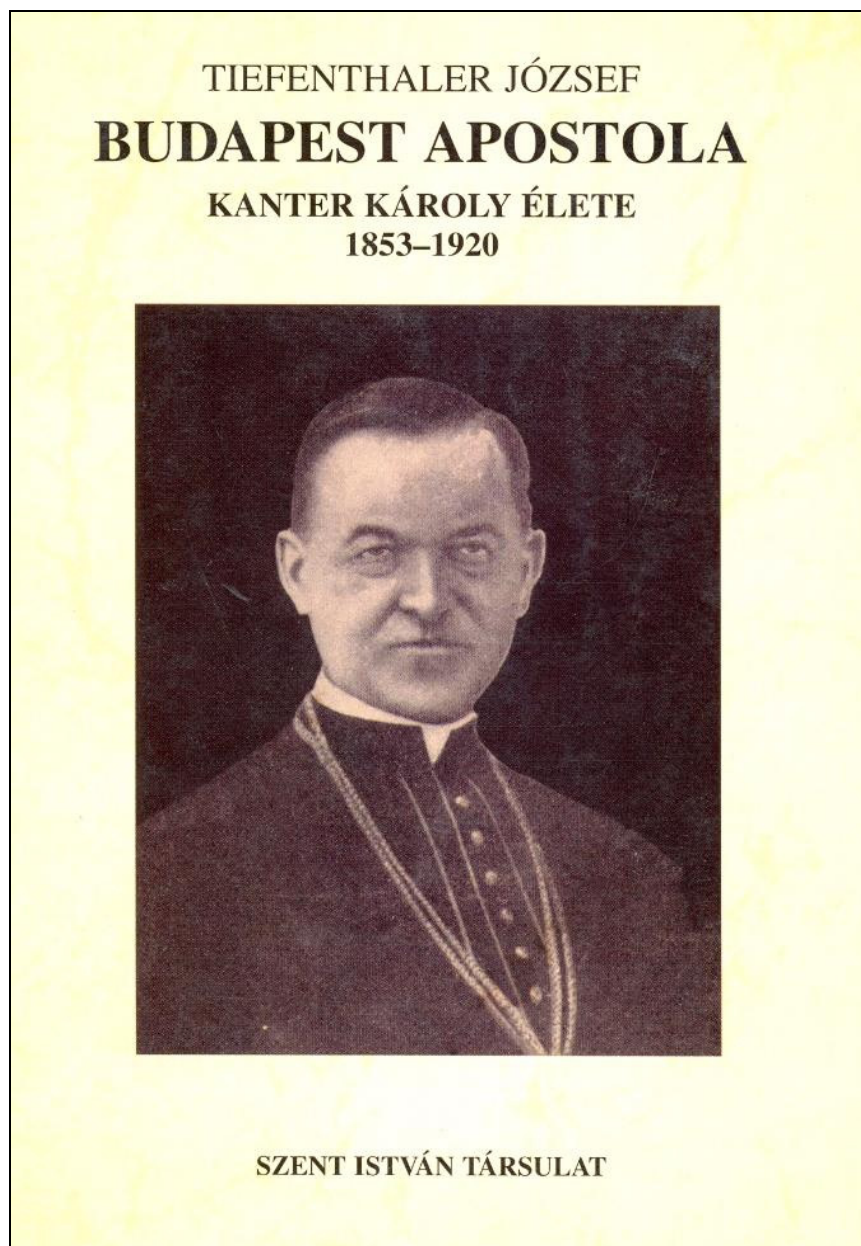

Tiefenthaler József
Budapest apostola
Kanter Károly élete (1853–1920)

mű a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár (PPEK)
– a magyarnyelvű keresztény irodalom tárháza – állományában.

Bővebb felvilágosításért és a könyvtárral kapcsolatos legfrissebb hírekért
látogassa meg a <http://www.ppek.hu> internetes címet.

Impresszum

Tiefenthaler József: Budapest apostola
Kanter Károly élete. 1853–1920

Képekkel, dokumentumokkal kiegészítette:
Munka Margit

Lektorálta:
Stirling János

A könyv elektronikus változata

Ez a publikáció az azonos című könyv elektronikus változata. A könyv 1999-ben jelent meg a Szent István Társulat kiadásában, az ISBN 963 361 083 4 azonosítóval. Az elektronikus változat a Szent István Társulat és Munka Margit engedélyével készült. A könyvet lelkipásztori célokra a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár szabályai szerint lehet használni. Minden más szerzői jog a Szent István Társulaté.

Tartalomjegyzék

Impresszum	2
Tartalomjegyzék	3
Előszó az új kiadáshoz	4
Előszó.....	6
1. A szíjgyártó fia.....	8
2. A papnövendék	25
3. A falusi káplán	36
4. Budapesten.....	41
5. A Budapesti Központi Oltáregyesület igazgatója	53
6. A várplébános	61
7. A budapesti Örökimádás-templom építése	74
8. A közéleti férfiú	82
9. Életszentség hírében.....	93
10. Esztergomban.....	104
11. Életalkony	110
12. Imameghallgatások	117
A szerző művei	121
A képek forrása	122

Előszó az új kiadáshoz

Kanter Károly 1942-ben megjelent életrajzát tartja kezében a tisztelt olvasó. Amikor Tiefenthaler József ezt a könyvét írta, még éltek azok az emberek, akik emlékeztek Kanter Károly lánglelkű prédikációira, és akik hálásak voltak azért a lelki vagy anyagi segítségért, amit akár a szentgyónás vagy egyéb más tevékenysége által tőle kaptak. Abban az időben Budapest lelkiatyjának, az Oltáriszentség apostolának nevezték Kanter Károlyt. Ezt a címet a századforduló és az első világháború vérzivataros időszaka után nem könnyen osztogatta Budapest lakossága.

A második világháború után még nehezebb idők következtek. A hivatalos szervek – mint tudjuk – arra törekedtek, hogy azok az emberek, kik valamilyen módon összefüggésben voltak a katolikus egyházzal, feledésbe merüljenek. Bár ezért mindent megtettek, de az emlékeket nem tudták kitörölni, az érzésvilágot nem tudták teljesen megváltoztatni. Bizony sok helyen – városban és falun egyaránt – valamilyen módon tovább működött az apostolkodás szelleme.

Én olyan szerencsés családban nőttem fel, ahol a vallás és a katolikus hit gyakorlása – bármilyen nehézségbe is ütközött – mindig az első helyen állt. Mivel szüleim tanítók voltak, bizony sokféle akadállyal kellett megküzdeniük hitük megvallásáért, de ennek ellenére mindent megtettek annak érdekében, hogy vallási gyökereinket az élet folyamán semmiféle új szellemi rendszer ne tudja kitépni. Ehhez nagyban hozzájárultak anyai nagyszüleim is. Anyai nagyapám – Kanter Ernő – Kanter Károly testvérének a fia volt. Neki még közvetlen, élő emlékei is voltak a – családban csak Károly bácsinak emlegetett – nagybácsiról. Nagyszüleimet Kanter Károly eskette, de nem sokkal utána meghalt. Így sajnos édesanyám már nem ismerhette őt személyesen. De ha visszaemlékezem gyermekkoromra, biztos vagyok benne, hogy apostoli lelke tovább élt a családban.

A családi emlékekről talán majd egy másik könyvben fogok mesélni az olvasóknak. Én magam is elcsodálkoztam, hogy mennyi tárgyi emlék maradt, a világháború és az azt követő idők megpróbáltatásai ellenére. De nemcsak ezek a dolgok, hanem Kanter Károly irodalmi munkássága is feldolgozásra vár. Az Örökimádás-templom és zárda is őriz még eredeti dokumentumokat.

A „Budapest apostola” című könyv ezen újabb kiadásában – a szöveg megváltoztatása nélkül – megpróbáltam régi és újabb képekkel szemléletesebbé tenni az olvasó számára a kort és Kanter Károly életútjának egyes szakaszait. Ugyanakkor néhány családi iratot, fényképet is közreadtam, illetve apró félreértéseket kijavítottam. Ezúton mondok köszönetet a Szent István Társulatnak, hogy a könyv újabb kiadását lehetővé tette.

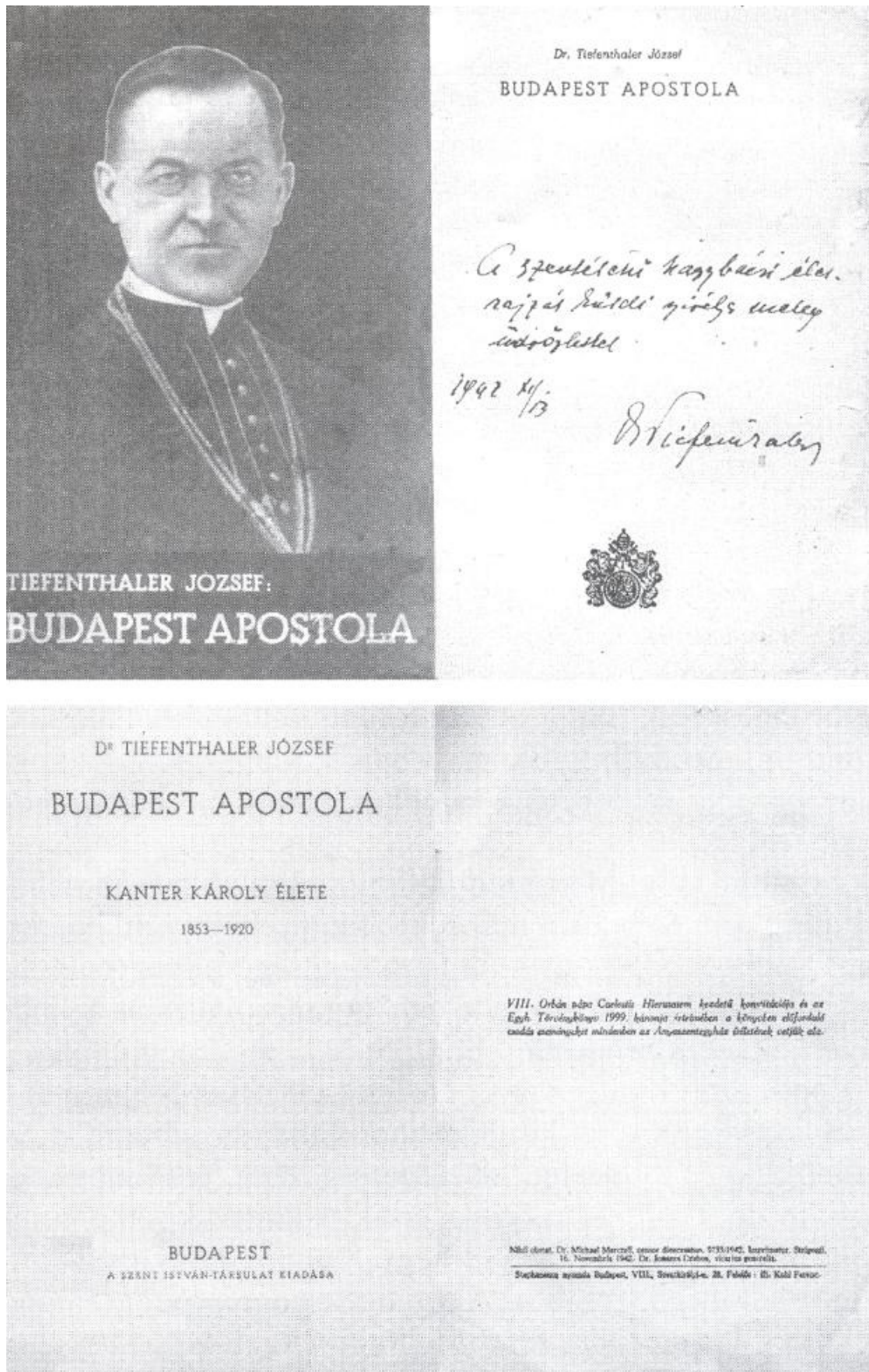
1981-ben Ausztriában a „Prugg Verlag” egy könyvet jelentetett meg „Sugárzó emberek” címmel. Ebben Lelóczky Gyula foglalta össze röviden Kanter Károly életét. Ő idézi Ijjas Antal szavait:

Ha valaki majd egyszer megírja Szent Kanter Károly életrajzát, az „bizonyára annak lesz ábrázolása, hogy valaki elindul élete útján s végigjárja úgy, hogy az isteni kegyelemnek lehetőleg egyetlen őt érő érintését sem utasítja el magától.”

Kívánom, hogy az olvasó a saját életében is megérezze az isteni kegyelemnek ezen fontos állomásait, és a saját életében is fel tudja használni ezeket maga és a mások javára, mint ahogy azt Kanter Károly tette.

Tata, 1998. április

Munka Margit

1. kép: Az 1942-es kiadás első oldalai a szerző ajánlásával

Előszó

Kanter Károly élete nagyvonalú körkép abból az időből, amikor a modern magyar katolicizmus öntudatra ébred. Amit a politikai vonalon gróf Zichy Nándor és Molnár János apát, az intelligencia világnézeti vonalán az egyetemi keresztmozgalom ifjúsága, a Szent Imre Kör, a meginduló Szent Imre Kollégium és mindenekelőtt dr. Prohászka Ottokár történelmi missziója teljesített, azt a szigorúan vett lelki, vallási és vallásszervezeti síkon Kanter Károly végezte el.

Bár hazánknak az első világháborúval kapcsolatos történelmi tragédiája nem maradt hatás nélkül katolikus életünk és szervezkedésünk fejlődésére, mégis határozottan megállapítható egy távolabbi lassú, tervszerű építés és fejlődés is, s ez arról tanúskodik, hogy a mai lüktető vallásosságunknak és virágzó szervezettségünknek alapjait Kanter Károly kora, amely joggal nevezhető a katolikus restauráció hőskorának, rakta le.

És jól rakta le. Mert ezen úttörő és alapozó munka nélkül egyrészt nem érthetők a mai állapotok, másrészt nem is jutottunk volna el odáig, ahol ma Isten segítségével vagyunk, annak ellenére, hogy rég nem látott rideg materializmus áramlatával kell megküzdenünk.

Éppen ezért Kanter Károly életének megírása és benne az ő kora lelkiségének és küzdelmeinek feltárása hézagot pótló vállalkozás és történelmi szükségesség. Ilyen értelemben üdvözölte dr. Glattfelder Gyula érsek e könyv keletkezésnek gondolatát: „Nagyon örülök, hogy Kanter Károly emlékét a feledésből megőrizni és az ő ragyogó papi egyéniségét az érdeklődés központjába helyezni törekszik. Már rég vártam, hogy a fővárosi papság e páratlan képviselőjét a magyar és nemzetközi katolikus közvéleménnyel megismertetni és a neki járó tiszteletet biztosítani fogják, és hogy ezt az ügyet kézbe vette, azért mint egyik munkatéren követője, s e címen érdemeinek ismertetője csak dicséret illetheti meg.”

Mások bizonyára tökéletesebben oldották volna meg ezt a feladatot. De lassan elhalnak mindazok, akik Kanter Károly egyéniségét és lelkiségét egészen közelről ismerték, mellette és vele dolgoztak és páratlan karizmatikus hatása alatt állottak.

Mikor a főpásztor intézkedése engem, a kétéves falusi káplánt az Örökimádás-templom lelkészévé kinevezve Kanter munkatársává rendelt s nála tisztelegtem és bemutatkoztam, ő azzal fogadott, hogy én nem önt akartam és nem önt kértem. Ezt igazságérzete mondatta vele, de ennek ellenére első perctől fogva annyi igyekezettel és odaadással segített és támogatott, hogy egész papi életemre elhatározó módon kerültem lelki befolyása alá.

Főleg az utóbbi években valóságos lelki kényszer fogott el, melynek, mint Isten akaratának végül is engedve, hozzá kellett látnom gazdag életének összeállításához. Ez annál könnyebben ment, mert megboldogult Kanter Károly volt munkatársai és ismerősei, akik még életben vannak, mind boldog örömmel és a terv megvalósítása szükségességének feltűnő hangsúlyozásával segítettek a sokoldalú munkakör anyagát felkutatni, amit e helyen is hálásan köszönök.

E könyv azonban egy másik, távolabbi célt is kíván szolgálni, tudniillik, hogy Kanter Károlyt, ha a jó Isten is úgy akarja, a hivatalos Egyház valamikor mint kanonizált szentet emelje oltáraitra. A magyar katolikus hitélet és a magyar katolikus papság olyan ideált bír Kanterben, mely a világegyház viszonylataiban is figyelemre érdemes és termékenyítő hatást gyakorolhat mindnyájunkra.

A kanonizációs gondolat érdekében 1941-ben a rákospalotai Don Bosco nyomdában kis Kanter-emléklapocskát jelent meg, melynek imprimaturját a megboldogult dr. Hanauer Á. István mint illetékes főpásztor e sorok kíséretében adta meg:

„Örömmel vettem a hírt, hogy Istenben boldogult Kanter Károly boldoggá, illetve szentté avatásának mozzalmát megindítani szándékozik.”

Kijelentve, hogy eleve alávetem magam Szentegyházam minden intézkedésének, Isten nevében közrebocsátom Kanter Károly életrajzát és vallási kultúrájának általam ismert adatait, elnézést kérve azokért a gyarlóságokért, melyeket nem sikerült elkerülnöm és köszönetet mondva a Szent István Társulatnak készségéért, mellyel munkám kiadását vállalni szíves volt.

Budapest, 1942. Úrnapján

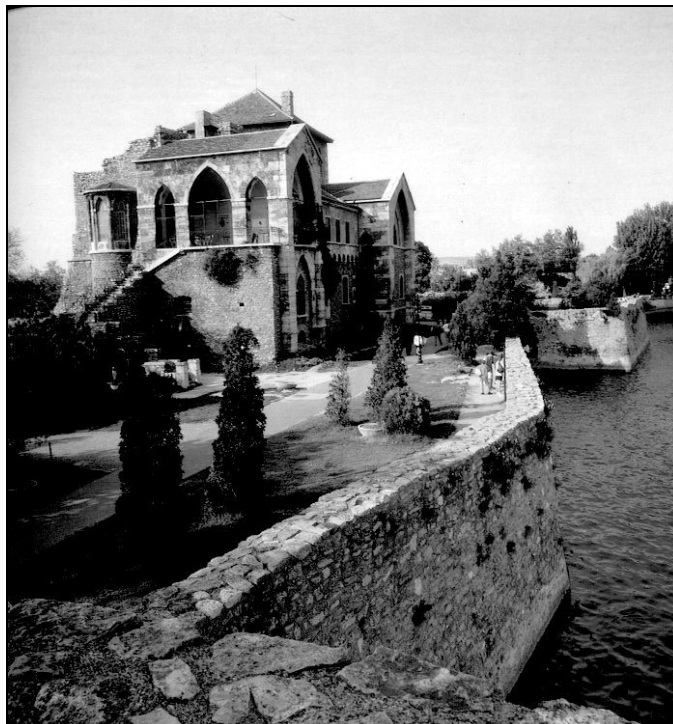
Dr. Tiefenthaler József

1. A szíjgyártó fia

2. kép: Kanter Károly egykori szülőháza

Hazánkban még sok a felfedezetlen hely, ahol a természet, történelem és kultúra csodái szunnyadoznak, várva azt az elhivatottat, ki életre kelti és beilleszti őket az ország vérkeringésébe. Ilyen Tata-Tóváros is. Úgyszólván teljes épségben ránk maradt gyönyörű reneszánsz stílusú várkastélyának bástyái, vízzel telt árcai a történelem leheletével fogadnak. Az ősi várkastély voltaképpen örök időkre megakadályozza a két nagyközség teljes összeforradását. Ablakai hatalmas tóba tekintenek, melynek bő vize gazdag patakokban hömpölyög a városon át. Angolparkjának hattyúkat ringató kis tava, a törökfürdő romjai és ragyogó kristálytisza patakja maga a költészet.

3. kép: A tatai vár

Tóváros a magyarabb rész. Jellegzetes kapucinus templom és kolostor lábánál húzódik el. Modern nyúlványa a vasút felé nem tud beleolvadni a régi hangulatba.

4. kép: Műromok a tóvárosi Angolparkban

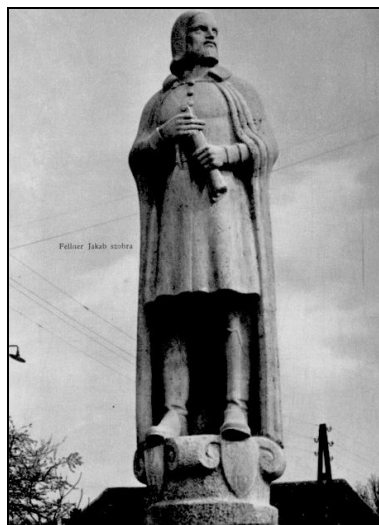
Tata felett mint egy tiara emelkedik ki felfentehali Fellner Jakab gyönyörű és hatalmas arányú barokk temploma, melynek testvéreit Egerben és Pápán találhatod meg. Hatalmas tornyai kilométerekről láthatók. Sekrestyéjében a majki kamalduli szerzetesek egykori sekrestyéjének finom barokk szekrényei csodálkoznak rá az emberre.

5. kép: A tóvárosi Kapucinus-templom és rendház

Tóvárosról Tata felé haladva a várfalnak folytatása a szerény Hajdú utca. Itt áll Kanter Károly szülői háza. Most Kanter Ernő szíjgyártó mester neve olvasható a cégtáblán és az ajtó fölé helyezett lófej jelzi most is a benntűzött mesterséget¹.

¹ A házat új út nyitása miatt 1975-ben lebontották.

6. kép: Fellner Jakab szobra és a Nagytemplom Tatán

Kanter				Kasztner
Carl Gottlob (Freistadt, Szilézia) <i>Husár</i> Annemarie Bienizin				
Carl Gottlob (Freistadt, Szilézia 1739-+) <i>Fazekas</i> Szunzer Mária				Gáspár <i>Varga</i> Surgi Klára
Károly (Carl) (Freistadt, Szilézia 1793–1870 Tata) <i>Szűgyártó</i> Kasztner Klára (1819–1893 Tata)				Klára (1819–1893 Tata) <-Kanter
Ernő (Tata 1849– 1903 Tata) <i>Szűgyártó</i>	Borbála (Tata 1851– +Tata)	Károly (Tata 1853– 1920 Bpest) <i>R. k. pap</i>	Adolf (Tata 1857– 1934 Tata) <i>Szűgyártó</i>	
Perényi Paula (Tata 1864– 1918 Tata)	Sümegeh Lajos <i>Rézműves</i>		Stirand Aloisa	

7. kép: Kanter Károly családfája

Kanter Károly dédatyja Carl Gottlob Cantor huszár, kinek Anne Marie Bienizinnel Freistadtban kötött házasságából született 1739-ben Carl Gottlob, Kanter Károly nagyapja, mint ez a freistadti evangélikus lelkésztől 1819. augusztus 16-án kiállított keresztlevél bizonyítja.

Az apának iparoskönyvében, a „Wanderbuch”-ban már Carl Kanter olvasható, mint saját névalírása. Vándorlásának utolsó elolvasható bejegyzett állomása: Wien, 1818. március 11. Innét már könnyen volt elérhető Magyarország.

Szigor egyházmegye. Honánom vármegye. V. kötet. 408 lap.
diocesis. comitatus. tomus. pag.

730/994 szám. num. Az 1939. IV. t.-c. végrehajtása céljára illetékmentes.

Kivonat — Extractus

a tatai rk. plébánia házassultak anyakönyvéből.
e matricula copulatorum parochiae

Folyószám Numerus currens			
Az esketés éve, hónapja és napja Copulationis annus, mensis, dies		1848. november. 30.	
A házassultak — Copulatorum	vezeték- és keresztnéve, állása vagy foglalkozása nomen, cognomen, status vel conditio	Kanter Károly szigor. mester.	Kasztner Mária
	születési helye locus natiuitatis	Freistadti Burkus Sziléziában	Tóváros
	lakóhelye (utca, házzám) domicilium (platea, numerus domus)	Tata	Tata
	vallása religio	ev.	R. K.
	életkora aetas	55.	26
A házassultak — Copulatorum	családi állapota (nőttlen-hajadon, özvegy) status (coelebs, viduus)	özvegy	hajadon
	szüleinek (özvegyeknél elhalt házastársának) vezeték- és keresztnéve, állása vagy foglalkozása, vallása Parentum (quoad viduos defuncti consortis) nomen, cognomen, status vel conditio, religio	Kanter Károly volt fazekas mester Freistadtdban és Szunzer Márk hűtöse	Kasztner Gáspár volt vargamester Tóvárosban és Surgi Klára hűtöse
A tanúk vezeték- és keresztnéve, állása vagy foglalkozása, vallása Testium nomen, cognomen, status vel conditio, religio	Kasztner Tamás, tatai örvös mester és Erőss Károly kovács mester Tatában		
Az eskető lelkész vezeték- és keresztnéve, hivatala Copulantis nomen, cognomen, officium	Kellermann János káplán		
Ki voltak-e hirdetve? A hirdetésről vagy valamely akadályról fel voltak-e mentve? Fuit-ne matrimonium promulgatum? An fuerunt dispensati a promulgationibus vel ab aliquo impedimento?	3-ori hirdetés után elborítással a mellett.		
Észrevétel Observatio			
Hogy e kivonat az anyakönyvvel szóról-szóra megegyezik, bizonyítom. In fidem extractus et versionis.			
Kelt <u>Tatán</u> 1944. máj. 4. én. Datum			

Köszönettel
Központ

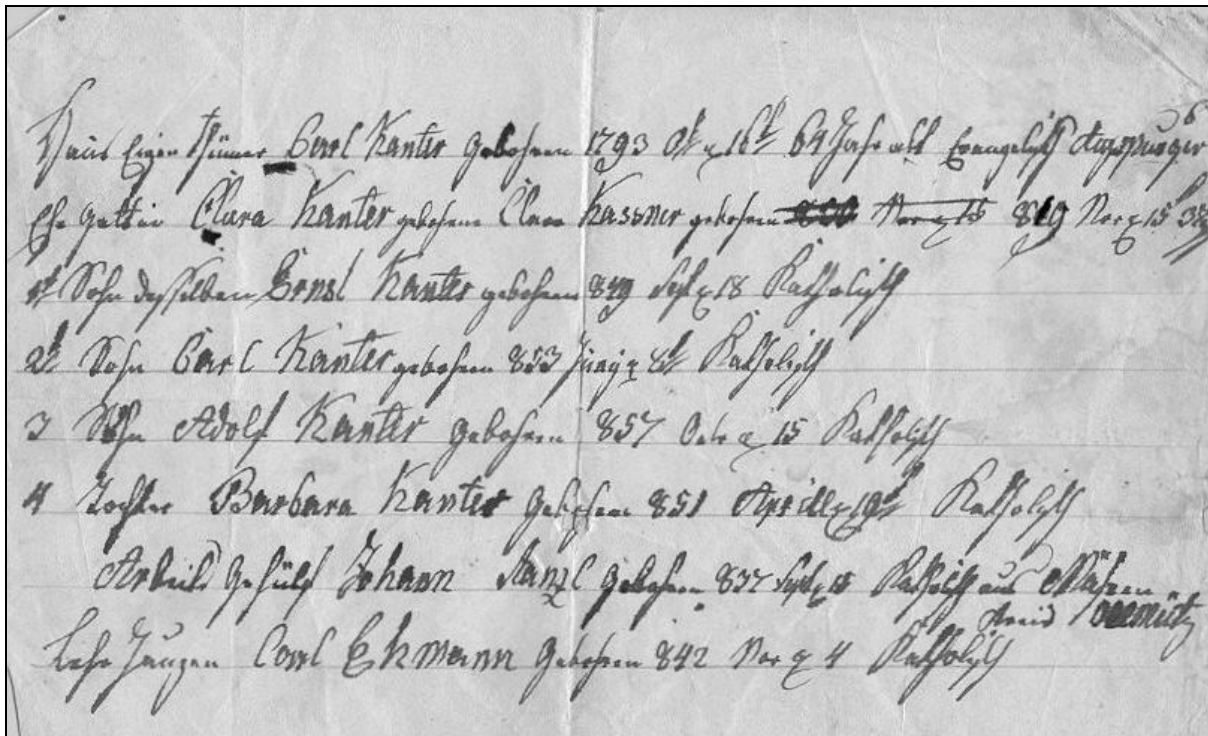
Raktári sz. 2. — Gyógyházmegyei alap nyomdájának tulajdona. 28519—1944.

8. kép: A szülők házassági anyakönyvi kivonatának másolata

Kanter szüleinek 1848. november 30-án kötött házasságáról a tatai plébániának anyakönyvében ez olvasható: Kanter Károly 55 éves, özvegy, evangélikus, született Freistadt Burkus Sziléziában és Kasztner Mária 26 éves² tóvárosi születésű, római katolikus. Öreg szülei: Kanter Károly fazekasmester és Szunzer Mária „hűtöse”, továbbá Kasztner Gáspár tóvárosi vargamester és Surgi Klára.

² A családi feljegyzések szerint Kasztner Mária 1819-ben született és így a házasságkötéskor 28 éves volt. Az anyakönyvben csak az életkor szerepel, ami elég rosszul olvasható.

Kanter Károly 1853-ban június 7-én látott napvilágot. A négy testvér közül: Ernő, Károly, Adolf, Betti – ő a második³. Két fiú szintén szíjgyártó lett, mint az apa, minek megfelelően a Hajdú utcában ma is két Kanter szíjgyártó üzlet, illetve műhely⁴ van, úgyhogy ez az utca igazában Kanter utcának volna nevezhető.

9. kép: Német nyelvű feljegyzés születési adatokkal⁵ (1800-as évek végéről)

Tata-Tóváros a kis egzisztenciák, a jómódú gazdák (Tata) és a messze környéket ellátó, jólszituált iparosok (Tóváros) kis társadalma, melyre az előkelő gróf Esterházy-kastély levegője és nagyszámú tisztviselő az átlagnál nagyobb műveltséget lehel.

E hatás alól a Kanter család sem vonta ki magát. A három fiú közül egyet taníttatni akart. Az elsőszülöttet természetesen az üzletre, a családi mesterségre nevelte, mert értékelte saját életstandardját. Valami betegség, vagy oktan nagyravágyás fészkelte be magát az olyan iparos- vagy gazdacsaládba, ahol kitör a saját foglalkozástól való menekülés, amely a társadalmi rétegek egészségtelen eltolódásához vezet. A józan Kanter családtól ez távol állott. Károly, a szerencsés és tehetséges második fiú volt az, kinek taníttatását határozták el a szülők. Szociális viszonyuk rendezettsége ezt elbírta. Károly intelligenciája és lelkeségre való hajlama, amelyet zsenge gyermekkorától elárult, alátámasztotta a szülők elhatározását. Tata-Tóváros akkor algimnáziummal rendelkezett, melyet a piarista rend vezetett, s kapcsolatos úri konviktusával országosan ismert volt. Ez a körülmény emelte a kis gimnázium színvonalát és

³ A családi feljegyzések alapján Betti (Barbara) a második és Károly a harmadik gyermek. Mivel a leánygyermeket a fiúgyermek után jegyezték fel, így csúsztatott be ez a félreértés.

⁴ Az 1970-es években mindkét műhely megszűnt.

⁵ A feljegyzés magyar fordítása:

Háztulajdonos: Carol Kanter, szül.: 1793. okt. 16. evangélikus

Felesége: Clara Kanter, szül.: Clara Kassner szül.: 819. márc. 15.

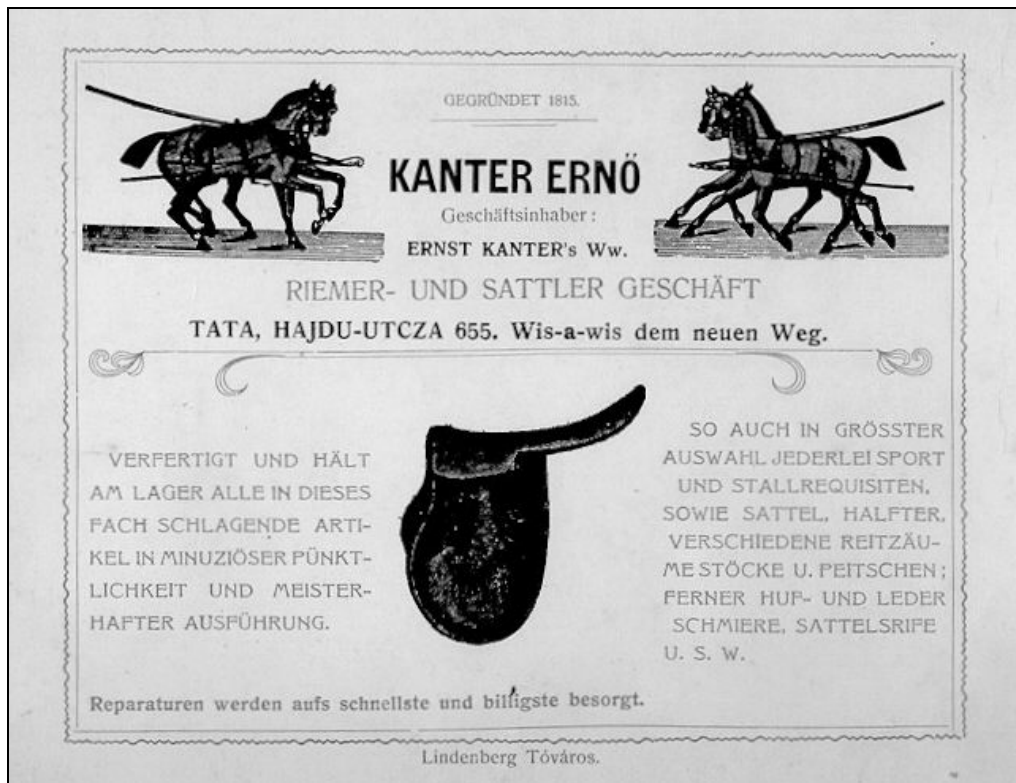
1. fiú Ernst Kanter szül.: 849. szept. 18. katolikus.

2. fiú Carl Kanter szül.: 853. jún. 8. katolikus.

3. fiú Adolf Kanter szül.: 857. okt. 15. katolikus.

4. leány Barbara Kanter szül.: 851. ápr. 19. katolikus.

látókörét is, hiszen erősen túlsúlyban voltak a tanulóknál az úri fiúk, nemcsak a város és uradalom előkelőségeiből, hanem a konviktus kizárólag gazdag úri familiák gyermekeiből.

10. kép: Német nyelvű üzleti hirdetés az 1900-as évek elejéről

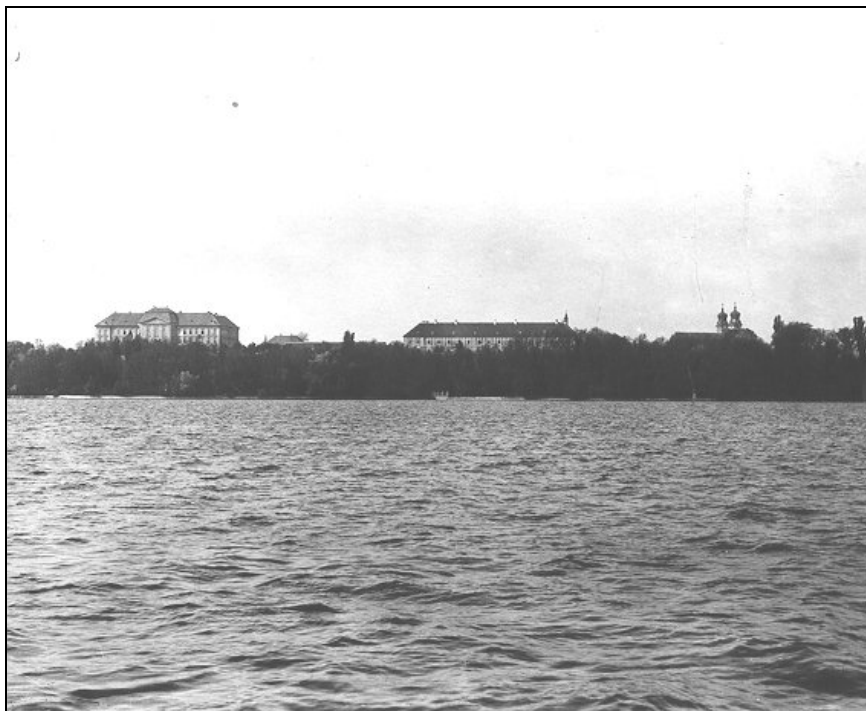

11. kép: Kanter Ernő (Károly testvérének fia)
a szíjgyártó műhelyben munka közben (1960 körül)

Kedvezőbb légkört és környezetet nem lehet hamarjában találni a szerényebb társadalmi réteg gyermekei számára, akikhez a kis Kanter is tartozott. Mert ha joggal csúf hűtlenségnek és jellemgyengésnek lehet tekinteni és minősíteni, ha a magasabb társadalmi osztályba feljutott elfelejti, hogy hol ringott a bölcsője, ugyanakkor felette kívánatos, hogy a kicsi és alacsony körből kilépő gazdagon szívja magába a született intelligencia nagyobb kulturális és műveltségű felkészültségét.

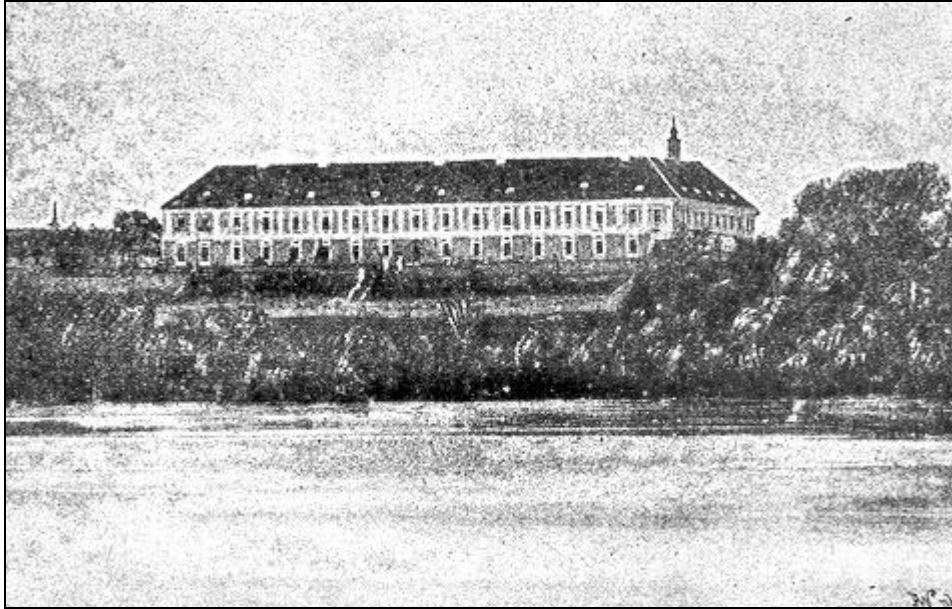

12. kép: A tatai Eszterházy-kastély

13. kép: Tóparti látkép: Gimnázium, Piarista rendház és a Nagytemplom tornyai

A tatai algimnázium tanulóinak társadalmi összetétele és Kanter Károly származása teljesen megfejt az ő népi réteget szerető, szociálisan érző, lelkes lelkipásztori, de előkelő úri, nemes egyéniségét, mely őt nemcsak a nagy népi rétegek buzgó lelkületű papjává avatta, hanem a vallásosság felé orientálódó intelligencia és a mélyen vallásos arisztokrácia kedvencévé is tette.

14. kép: A piarista rendház Tatán (1888)

Keresztlevele után az első vallási dokumentum a tatai plébániatemplomban elvégzett első szentáldozásának emlékképe, 1862. április 27-éről. A gyermeknek gazdag fantáziájában talán akkor merült fel először víziószerűen az a kép, hogy valamikor ő fogja nyújtani mások számára az „Élet Kenyerét”. Az első szentáldozás kétségkívül nagy esemény volt nemcsak a gyermek lelki fejlődésében és vallásosságának elmélyítésében, hanem egész életében is, amit bizonyít az a tény, hogy rengeteg irata közt gondosan megőrizte azt a megsárgult emléklapocskát, melyet szentáldozási jelenetek díszítenek. Eucharisztikus apostolságának fáján a legmélyebb hajszálgöyök ez a tatai első szentáldozás.

15. kép: Keresztelőmedence a Nagytemplom sekrestyéjében

Buzgó és lelkes ministráns volt. Boldog gyermekemlékei csillantak fel lelkében mindannyiszor, ahányszor mint előkelő prelátus, az Örökimádás-templom sekrestyéjében szelíd mosolyával végigsimította a ministránsok élénk csoportját. A tatai kamalduli sekrestyéből vitte ki naponta a miséző előtt a könyvet ahhoz a főoltárhoz, amelyen egy gyönyörű, hatalmas feszület az egyetlen oltárkép. Ma sem lehet erre feltekinteni anélkül, hogy Krisztus tragikus nagysága meg ne remegtetné a hívő lelket. A teljes katolikus légkörbe pottyant atya persze mindebből keveset látott. Őt lefoglalta mestersége, nagy családjának tisztességes eltartása, a vásárlókkal és rendelőkkel való tárgyalás. Józansága és realitása, mely őt jellemezte, súgta azt is, hogy katolikus vallású gyermekeit katolikus szellemben nevelje. Ezt Kanter rendkívül nagyra becsülte édesatyjában, kire mindig a legnagyobb tisztelettel és hálás kegyelettel gondolt. Még prelátusi méltóságának éveiben is. A gyermek Kanter mély vallásosságának kifejlődését semmi sem gátolta és minden támogatta, főleg édesanyjának vallásos lelkülete. A papi hivatás korai csírái már itt mutatkoznak. Szeret otthon misézgetni. Valaki itt-ott segédkezik is neki testvérkéi közül. Kis Betti húga is. Családja azonban nem tulajdonított a dolognak semmi különös jelentőséget. Egyszerűen a lelkes ministráns kedvenc játékának tekintették és nem zavarták.

16. kép: A Nagytemplom főoltára

De annál nagyobb érdeklődéssel kísérték azt, hogy kitűnő tanuló, kit Steck Alajos piarista igazgató különösképpen kedvelt. Ez hízelgett a családnak és az apa jól tanuló fiának értékes, művelt és hasznos pályát szánt: orvost kívánt belőle nevelni. Még nem sejtette, hogy fia ugyan sokakat fog meggyógyítani, de nem testi betegségeket, hanem lelki sebeket fog kezelni. A „Kegyes Tanítórend tatai algimnáziumába járó ifjúságnak érdemsorozata az 1864/65. tanév második felében” című értesítőben Kanter II. gimnazista és a kitűnő rendűek csoportjában található. A piarista gimnázium akkoriban előkészítő elemi is tartott fenn, „elemi főtanoda” címen. Ugyanebben az évi értesítőben, mely a II. gimnazista Kantert a kitűnők csoportjában sorolja, Tatának egy másik nagy egyházi szülöttje: Giesswein Sándor, az elemi főtanoda IV. osztályában a jelesek közt található. Giesswein Sándor emlékét a tatai plébánia falán elhelyezett emléktábla örökíti meg. Talán nem sokat jelentett, hogy egyszerű polgári, jómódú familiákból a fiúk nekiindultak a gimnáziumnak, mert sokan közülük két-három osztály után kimaradtak és mesterség után néztek vagy otthon maradtak a gazdaságban. Kanter olyan jó tanuló és olyan lelkes kis diák volt, hogy kijárta mind a négy osztályt, ami azután a nagy döntés pillanata elé állította a szülőket. A városkában csak

algimnázium volt, a továbbtaníttatás tehát óriási eseményt jelentett a családnak: el kellett hazulról engedni a kamaszkorba lépő fiúcskát, ami némileg végleges döntést is sürgetett, hogy úri életpályára neveljék. Erkölcsi és anyagi probléma egyszerre a szülők számára.

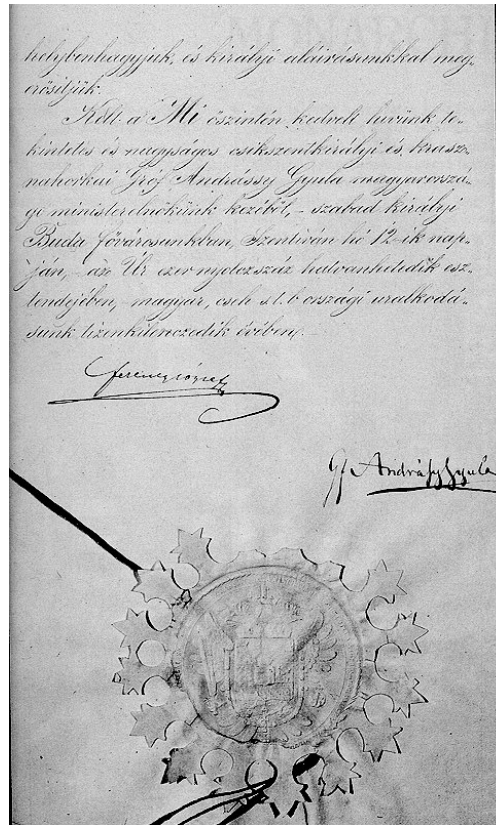

17. kép: Deák Ferenc és Andrassy Gyula

A kis Károly szülei is jól meg hányták-vetették ezt a kettős problémát. Az apa agyában végleg megfogamzott a terv, hogy orvost nevel a fiából, tehát be kell íratni valahol a főgimnáziumba. A tatai gyerekek előszeretettel keresték fel az esztergomi bencés főgimnáziumot. Kanterék is így döntöttek. Károly egy ismerős iparos családnál nyert elhelyezést és beiratkozott az 1867/68-as tanévre az esztergomi bencés főgimnáziumba.

A magyar nemzet életében ez az év új történelmi korszak beköszöntését jelentette, amely mellett nem mehetünk el észrevétlenül, mert Kanter lelkében is mély nyomokat hagyott. Az ő gyermekora és alsó gimnazista évei beleestek a szomorú emlékü Bach-korszakba. Széchenyi István és Kossuth Lajos reform-nacionalizmusa beletorkollott a 48-as szabadságharcba és 1849. augusztus 12-én kiszenvedett Görgey Arthur világosi fegyverletételénél. „Az utolsó Éljen Görgeyre még az ő vasidegeit is összeroppantották, egy pillanatra leborult hű lova nyakára. Miként a varsói herceg urának jelentette: Magyarország az orosz cár lábainál hevert. Brescia hóhéra és szétrombolója, Haynau éppúgy pathologikus jelenség volt vér- és bosszúszomjában, mint a hideg vámpír Schwarzenberg Félix, aki nem tudásvágyból, hanem állati érzéseinek hódolva járt a klinikára holttesteket boncolni. Magyarország nem a cár, hanem e két ember lábainál hevert” (Szekfü). Bosszújuknak végső akkordja az október hatodik 13 aradi kivégzése, ami valóságos vér-szemfedő volt a nemzet sírja felett. Utána Bach Sándor jogász és bürokratikus elgondolása szerint Magyarország az osztrák császárság egyik helytartósága lett. De Ausztria külpolitikai sikertelenségei, a halálos operációból magához tért magyarság visszanyert ereje és nem utolsó sorban a negyvennyolcas időkben kizárólag befolyástól irányított, de most már férfiúvá érett, saját szemével látó Ferenc József

megértése, Deák Ferencnek, a haza bölcsének, gróf Andrassy Gyulának, az új Magyarország miniszterelnökének végső fokon való tárgyalásai meghozták az 1867-es kiegyezést: az újra önálló Magyarország új életét. Erzsébet királyné sürgetésére 1867. június 8-án Simor János hercegprímás Ferenc József fejére tette a budai Koronázó-templomban a magyar Szent Koronát.

18. kép: A kiegyezési törvény szentesítő záradéka

Kanter Károly éppen ebben a történelmi hónapban tette le a tatai gimnázium IV. osztályának vizsgáit jeles eredménnyel és a kiegyezés évének őszén iratkozott be az esztergomi bencés főgimnázium V. osztályába. A régi negyvennyolc előtti, de elbukott reform-nacionalizmus most boldog és szabad fellángolásba törhetett ki, minek jeléül Kanter és osztálytársai magyar ruhában jártak. Érdekes, hogy a hamarosan elhatalmasodott liberalizmus kozmopolitása ezt a magyar ruhát a lomtárba tétette és csak a világháború vérzivatarának és Trianon szégyenének görbéjén át jutott el a magyar ismét odáig, hogy kezdi újra hordani – bár még szórványosan – a magyar ruhát.

Kanter egy szép levelet írt édesatyjának Tatára és kérte őt, hogy küldjön pénzt új magyar csizma csináltatására. De ez a vállalkozás nagy tragédiába fulladt: Károly elvesztette az édesatyjától küldött csizma-pénzt, amely minden idők valutáris viszonyaiban egy szegény diáknál már tetemes összeget jelentett. Az új kérő levél válasza természetesen tagadó volt. Az apa ilyen könnyen nem kereste és nem is adta ki a pénzt. Sőt nem is akarta egészen elhinni, hogy fia a pénzt elvesztette. A távolság nem adott neki módot arra, hogy tüzetesebben kivizsgálja. Károly tehát kénytelen volt az új magyar csizmát nélkülözni.

A Sziléziából bevándorolt apa házában magyarul és németül beszéltek. A jó Kanter papa természetesen jobban bírta a németet, hisz ez volt anyanyelve és Károly különös gyermeki figyelmére vall, hogy édesatyjának névünnepe német nyelvű levéllel gratulált. A családi emlékek egyet megőriztek belőlük. „Zum Namensfeste Vaters, Theuer Vater! Mit wahren

kindlichen Herzen geliebter Vater sage ich Ihnen am heutigen Tage meinen innigsten Dank für ihre Liebe, Güte und Nachsicht. Der Wunsch Ihnen recht viele Freude machen zu können vereinigt sich bei mir mit dem Gebete Ihrem Wohl. Ihr dankbar Sohn: Karl Kanter.” – Persze a dátum hiányzik. Teljes nevének aláírása valószínűleg az ünnepélyességet jelenti, de naiv öntudatra is vall. A csipkés szélű és színes képpel tarkított levelet, melyben gyengéd sorait írja, gondosan eltették a tatai rokonok.

19. kép: A császári pár fogadása Budapesten a kiegyezési tárgyalások idején

A gimnáziumi változás egyébként kissé megviselte, mert esztergomi bizonyítványában a kitűnő és jeles jegyek közé becsúszott néhány jó is. Történelemből, Vaszary Kolostól, a későbbi bíbornok-hercegprímástól kitűnőt kap. Bizonyítványa mégis „elsőrendű” bizonyítvány jellegét hordja. Leggyengébb oldala a testgyakorlás. Talán erős lelkesége sem predesztinálta rá. A hirtelen nőtt, vékony, magas fiú elég törekeny testű, bár ekkor még nem betegeskedik. Csak 16 mulasztási órája van.

A magyar Sion nagyszerűsége, a soktemplomú Esztergom a maga teljes katolikus lelkével csak fejlesztette és növelte vallásosságát. A VI. osztályt is még mint civil fiú, a bencés főgimnáziumban végzi. Jeles rendű, de testgyakorlatból kapja a leggyengébb jegyet: hármast. Óramulasztása csak egy. Négyszer kap bizonyítványt, mert négy időszakra volt felosztva az iskolai év. Három időszaki bizonyítványt remegő, öreg írással öreg édesatyja láttamoz, egyiket azonban szállásadó gazdája: Johan Manitsch írja alá. Ez az esztendő sorsdöntő volt életében, mert elhatározta, hogy felvételi magát az esztergomi érseki szemináriumba papnövendéknek. Hogy már gimnáziumi éveiben kopogtat a papnövelde kapuján, korai papi hivatásának diadala, mert hiszen édesatyja orvosi pályára szánta, tehát szülői befolyás nem érvényesült elhatározásában. De annál nagyobb meglepetést okozott a szülői házban. Vallásos édesanyja örült neki, hogy a kamaszkor ezer veszélye közt fia bemenekül a szemináriumba. A reális gondolkodású okos apa pedig protestáns létére sem gördített akadályt. Ez már a jó Isten műve volt. Így tehát a VII. osztályt már az esztergomi érseki

líceumban végzi. Ez akkor magángimnázium jelleget jelentett. A növendékek otthon, a szemináriumban hallgatták a tantárgyakat és csak vizsgálni jártak ki a bencésekhez. Ez a metódus mindenesetre biztosította a nevelés zárt egységét és lelkeségét.

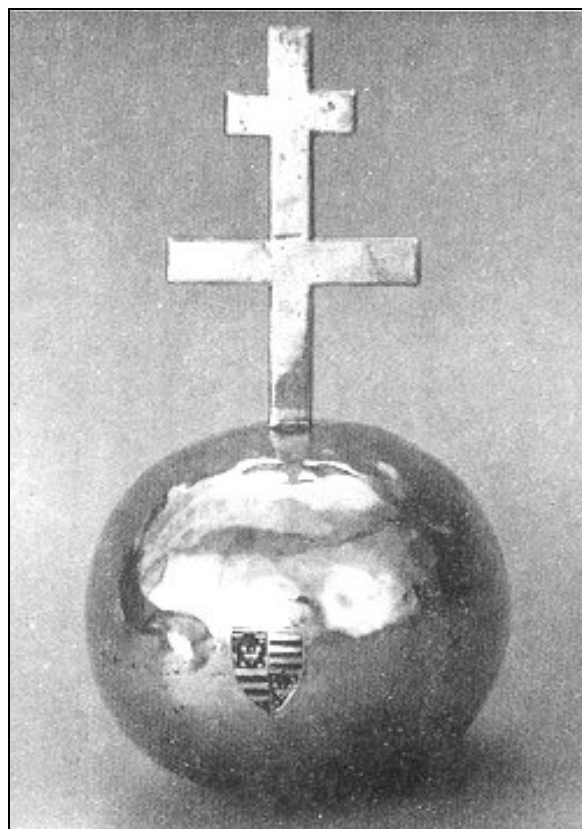
Kanter életében új korszak kezdődött: a papnövendék korszaka.

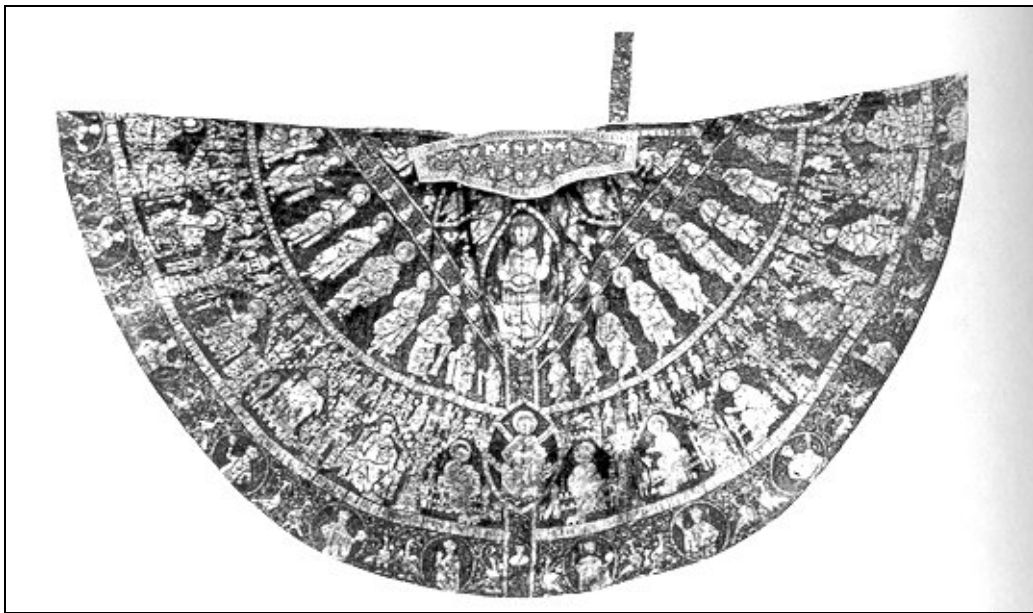
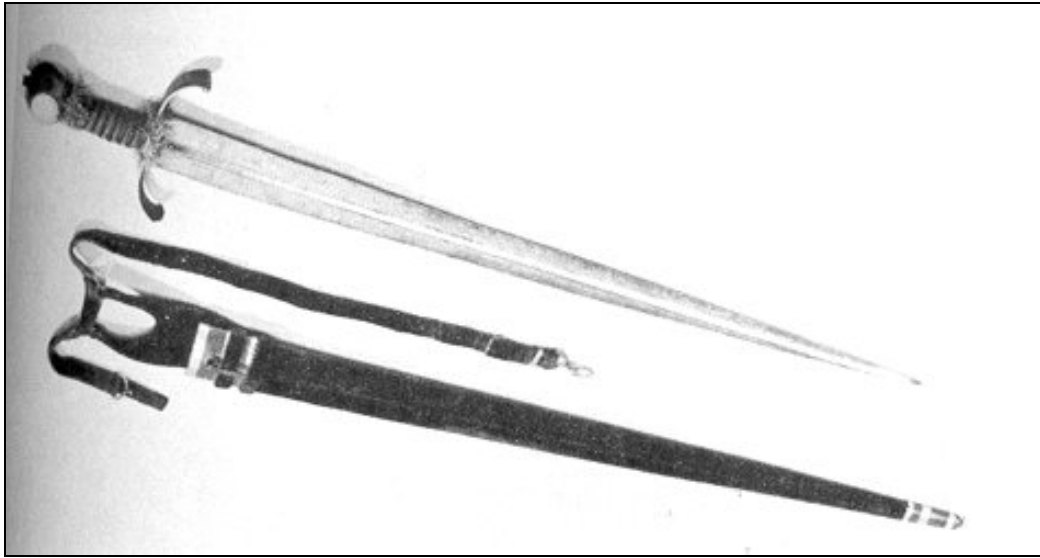
20. kép: Ferenc József és Erzsébet királyné magyar ruhában

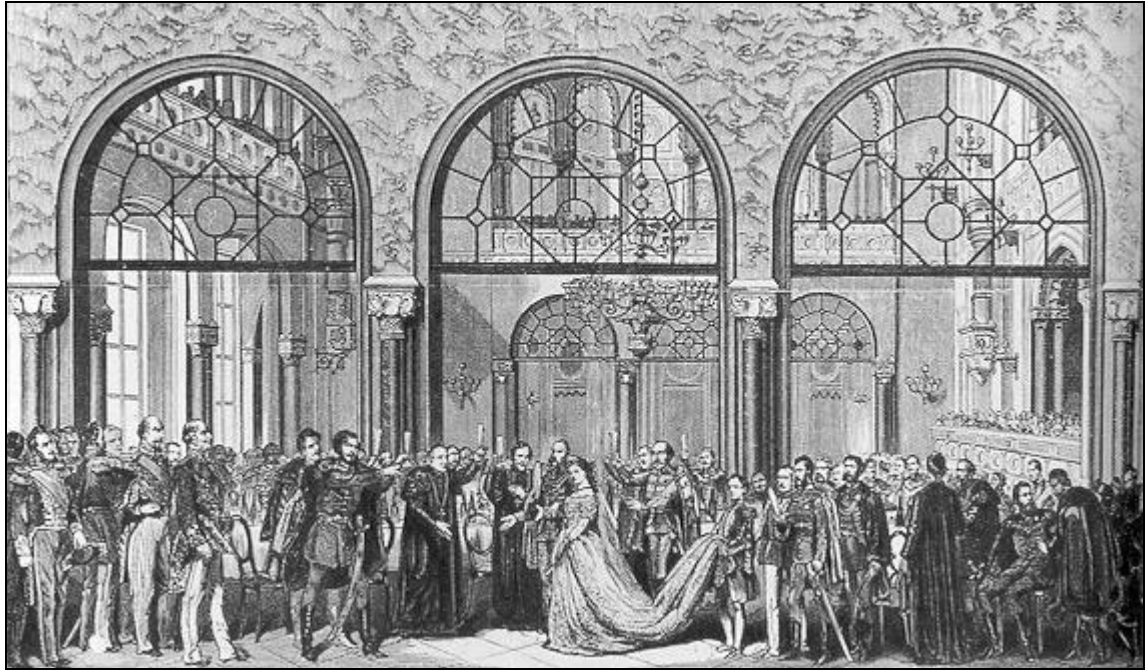
21. kép: Ferenc József megkoronázása 1867-ben a budai Koronázó-templomban

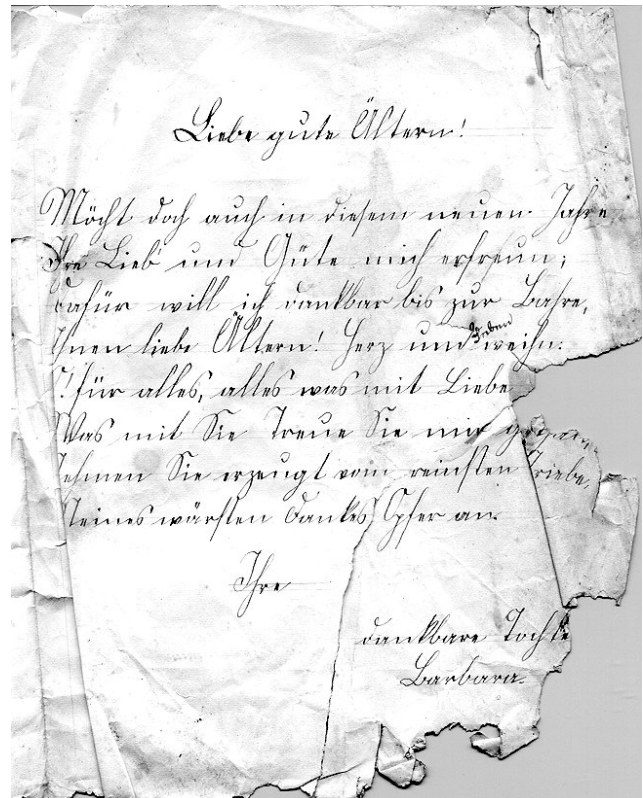
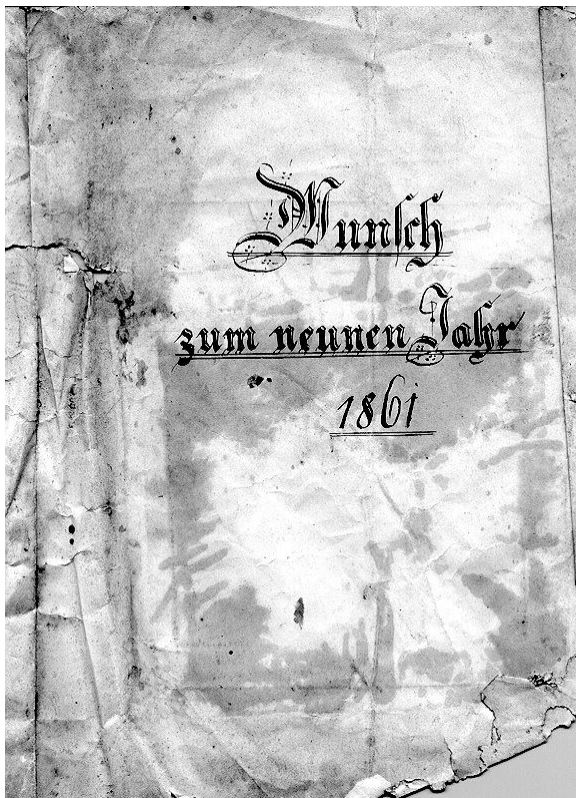
22. kép: A magyar királyi korona, a jogar és az országalma

23. kép: A kard és a koronázó palást

24. kép: Erzsébet királyné fogadása a koronázás után

25. kép: Károly testvére, Barbara (Betti) által a szülőknek írt német nyelvű újévi jókívánság (1861)

26. kép: Esztergom látképe az 1800-as évekből

2. A papnövendék

27. kép: Az Egyetem tér Bécsben a XVIII. sz. közepén (Canaletto festménye)

Kanter Károly papi hivatástudata kifejezetten az isteni kegyelem műve volt, úgy, amint azt a teológia tanítja. Szülei kétségkívül vallásos emberek voltak. Korán elhunyt édesatyja elsöben a kötelességteljesítés és felebaráti szeretet mintaképeként lebegett a szeme előtt. Erről gyönyörűen tanúskodik egy levél a szemináriumból. Első szemináriumi éveinek nagy fájdalma édesatyja halála volt. Hiszen édesatyja Károly fia születésekor már közel volt a hatvanhoz. Így nem adhatott neki az a kegyelem, hogy gyermekeit felnevelhesse, de a jó Isten arra még alkalmat adott neki, hogy fiának papi pályára való lépésében tanúsított nagylelkűségét és nemes gondolkodását kispap fia élvezhesse és hálás szívében haláláig megörizze. A csapás 1870-ben, karácsony előtt érte. Atyja temetéséről visszatérve a szemináriumba, levéllel siet gyászba borult és megtört édesanyja vigasztalására. „Ismét itt vagyok – írja – s visszatérésemmel a növeldénkbe a nyugalom és Isten akaratában való megadás is visszatért a roppant veszteségtől csak imént mélyen sújtott lelkembe, mert tudom, hogy ő – kit e világra nézve elvesztettünk –, hogy szeretett atyánk fönn a mennyben él és érettünk könyörög, mert hiszen élete családja boldogságának előmozdításában folyt le s a munka és fáradalom, az öröm és szenvedés közt sohasem feledkezett meg Istenről, sohasem feledkezett meg szenvedő embertársairól, kiket szükségükben mindig kész volt segíteni, s kiknek egyike-másika talán életét is neki, az ő jószívűségének köszönheti. Emeljük föl naponkint reggel és este, előtt és után (aláhúзва), valahányszor templomba megyünk, szívünket és lelkünket Istenhez, kérve őt, adja meg szeretett atyánknak azt, amire egész élete irányozva volt, adja meg neki az örök békét és nyugalmat.” A szép levél apoteózis a édesatyja nemes jóságának és családfői erényeinek, de megnyilatkozása Kanter hálás, édesatyját mérhetetlenül tisztelő, nemes lelkületének is. Szegény özvegy édesanyjának vállára nehezedett most egészen gyermekeinek nevelése. Az isteni Gondviselés különös jóságát látta abban, hogy korai özvegységében idősebbik fia mellette és az apai műhelyben maradt, tanuló

fia pedig a szeminárium védelme alatt állott. Mélyen vallásos lélek, és amikor fájós lábai miatt nem bírt gyakran templomba járni, otthon imádkozott sokat. Kedvenc imakönyve az Oltáriszentségről szóló imakönyve volt, melyet Kanter édesanyjának halála után magával vitt. Nem túlzás tehát az a megállapítás, hogy Kanter, az Oltáriszentség későbbi lángoló apostola szinte az édesanyatejjel szívta magába az Oltáriszentség iránti különös szeretetét.

A mint leveledből kivésáson, mintegy két hét alatt
 írt levelemből nem kaptátok meg és így látsz
 töleg sora közzé nem? -- Legy oly türelemmel
 majd értekezni. -- Amult este tőrtökön írt
 levelemből reménytelen megkaptátok az
 idő alatt, míg én tegnap a tiedet és
 így leveleink a postán találkoztak.
 A államközlöny miatt nyugodt lehet
 lehet, mert mint írtam átadtam a Viceroh.
 kar úrnak, ki bándorok közzé utána, meg
 lehet, hogy csak későbbben tudom
 mert, egy híres feltehetően sőt olgá
 különösen most a rektorválasztás mi-
 att, majd minél előbb írtatok felé.
 A szorulatot illetőleg még van idő,
 hirtőlén híre nem sőt haj van velés,
 ha majd para jövőre, sőt látsz róla.
 A hercegnek is, illetőleg a napról, melyen
 megerőltet, még minél nem tudom,
 bizonyosab, hirtőlén jul. 24 1842 sőt, és
 pedig gőshajón; az utasai költéséget
 majd későbbben hírem, sőt idő van rá.

Ne feledd el kérlek megírni (utóbbi) leveled.
 én, hogy mennyire kísértette az asszony
 a föld kuffereit, és már nem emlékszem
 se, és bizonyos körülmény miatt szeret.
 nem tudni.
 Más újság hiányában beírtam sorszáma,
 kintélletve mindnyájukat, valamint a
 rokonok és ismerősök
 Istennel!
 Bécs 1842 június 20-án
 J. Kanter

28. kép: Kanter Károly Bécsből nővéréhez írt levele (1872)

A családi légkör nem volt kedvezőtlen Kanter papi hivatásának kisarjadása számára, de viszont semmiféle különös mozzanatot sem mutat fel, amely ezt a hivatást kívülről fejlesztette volna. Apja tudvalegileg orvost akart fiából nevelni. Tatán a vallásos szülői otthon és a piarista papi gimnázium kétségkívül tényező volt Kanter vallásos lelkületének kialakulásánál. De aztán Esztergomba kerülve, a kamaszkor idején aggódni lehetett miatta, mert a gondos szülői házat nem váltotta fel vallásos intézet, internátus. Csak a papi gimnázium maradt meg továbbra is. Papi hivatása tekintetében egészen magára maradt. Egyenesen a kegyelem szava és ereje vezette ahhoz a döntéshez, hogy még mint gimnazista, belépjen az esztergomi érseki szemináriumba. Itt 1871. július 12-én tette le az érettségét. Bizonyítványában kitűnő, jeles és jó jegyek váltakoznak. Jobb tanulók is akadtak nálánál, de nem jobb, lelkesebb, buzgóbb kispap, amiért előjáróinak előterjesztésére 1871. szeptember 10-én Simor János hercegprímás, Pázmány Péter híres bécsi magyar szemináriumába, a Pazmaneumba diszponálta.

Ez év őszén boldog örömmel vonult be a Pazmaneumnak – ma már nem létező Schönlaterngasse-i -- Pázmány korából való házába, és iratkozott be a régi jezsuita, császári egyetemre, amelyen október 15-én iktatták be egyetemi polgárnak.

Bécs akkor a régi, pompás császárváros. A mai generáció fogalma Bécsről messze elmarad a régi Bécs fényétől és jelentőségétől. Bécs akkor 50 milliót számláló országok és népek fővárosa, melyben Ferenc József egészen kivételes uralkodói egyénisége és tekintélye a Habsburg dinasztia nagyságát a földi örökkévalóság fényével ragyogta be. A bécsiek erősen hittek a döblingi karmelita templomban őrzött és tisztelt „Mária mit dem geneigtem Haupte” bájos Madonna kép legendájában, mely szerint a harmincéves háborúk idején Ferdinánd

császár-király – ki ezt a kedves képet mindenütt magával vitte és házioltárul használta – trónja megingathatatlanságának ígéretét kapta előtte.

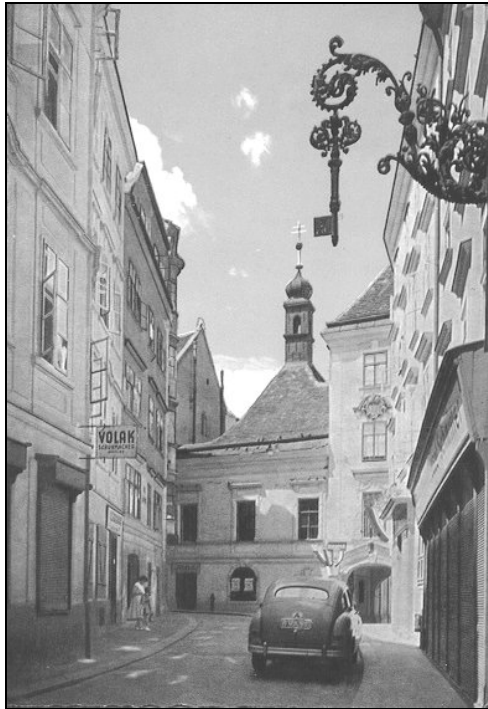

29. kép: Egyetem téren álló bécsi jezsuita templom belseje (1800-as években)

A császárváros nagysága, ragyogása, a csodálatos Stephans dóm, a gyönyörű templomok, múzeumok, a Pazmaneum nagy múltja, alapítójának, a legnagyobb magyar bíborosnak szelleme, csodát műveltek Kanter érzékeny, eleven, rendkívül impulzív, gazdag lelkében. Későbbi egyéniségének mindenegybes jegye kibontakozik benne.

30. kép: Bécs madártávlatból (1860)

31. kép: Schönlaterngasse az 1960-as években

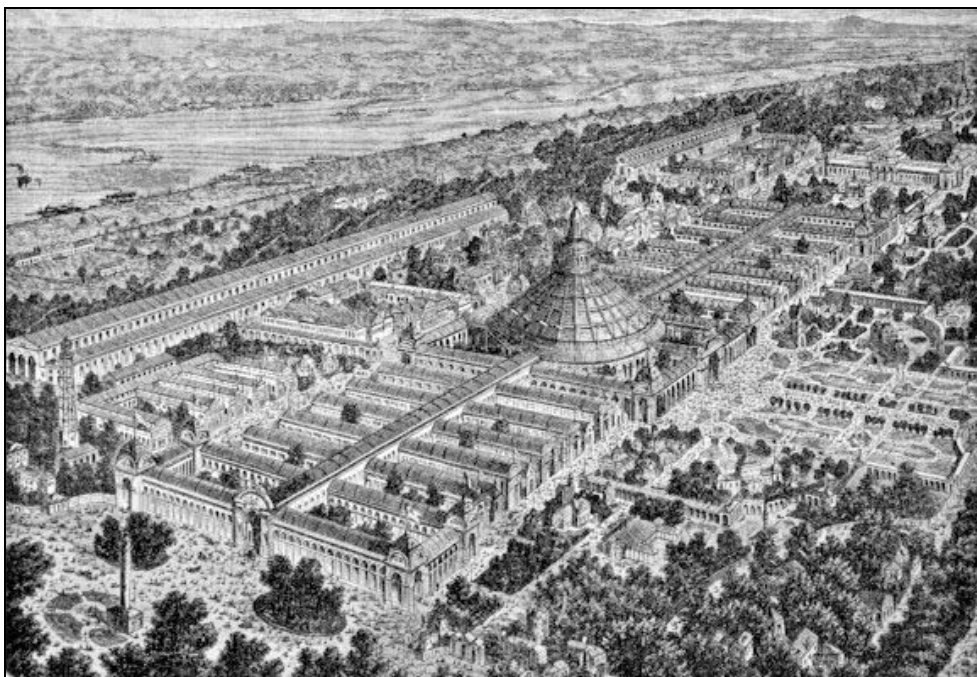
Kicsi, csendes vidéki városok: Tata, Esztergom után Bécs világvárosi üteme, mérhetetlen kulturális gazdagsága, grandiózus benyomásokkal rohanta meg, amit csak fokozott az 1872-i bécsi világkiállítás látványossága.

32. kép: Az egyetem új épülete Bécsben (1900 körül)

Mindig nagyon szeretett jegyezni, naplókat vezetni, benyomásokat, ismereteket megörökíteni. Ezt a szokását még idős korában is megtartotta. Ennek köszönhető, hogy életének minden mozzanata ismeretes és lelkigyakorlatainak jegyzetei révén lelkének

legbensőbb énje kitarul előttünk. A világkiállítást is gondosan leírja egy könyvecskében. Minden érdeklí őt, mindent megnéz. Tudásvágyó intelligenciájával és elevenségével sorba járja a kiállított pavilonokat. A híres Zschokke biblikus professzor vezetésével tanulmányozza a keleti érdekességeket, miközben belebotlik egy magyar falusi bírónak. Ez kispártársaival együtt meghívta őt egy pohár pilseni sörre és „bíró uram tarisznyájából elővett sonka és kitűnő ízű (jobbat még sohasem ettem) fehér kenyérből ugyancsak jó étvággyal falatozának. Hiába, a magyar ember még Bécsben sem tagadja meg vendégszeretetét, jellemét.”

33. kép: Az 1872. évi bécsi világkiállítás madártávlatból

De a kulturális benyomásoknál jobban érdekel bennünket Kanter kispapi vallásossága. 1869/70-es iskolai év októberében tartott esztergomi lelkigyakorlatának teljes jegyzetét megőrizte. A papi hivatásról szóló elmélkedés nyomán írja: „Mély hálával tartozom, hogy nyájad egyházi őrévé és vezetőjévé hívni méltóztattál.” De rögtön ráeszmél arra is, hogy egész életét meg kell javítania.

Kanterben óriási a gyarlóságok és hibák felett érzett büntudat és bűnbánat és minden lelki jegyzete a végén imává magasztosul. A bűn és gyarlóság ellen indított harc nála, a lehető legkomolyabb jellegű. Igazi lelki harc a híres Scupoli könyv címével kifejezve. Ebben a harcban sohasem hiányzik némi pesszimizmus, bizonyos fokig türelmetlen aggodalom és elégedetlenség önmagával, mert lelke szeretne már a magaslatokon száguldani, de szintén éreznie kell: a lélek kész, de a test gyenge. A bűniszonyattól aláfestett pesszimizmus sodorja a skrupulizmus felé, mely őt, a kiváló gyóntatót, lelki tanácsadót és lelki vezetőt sohasem hagyta el teljesen.

Az Oltáriszentség iránt táplált különleges áhítata, későbbi papi életének és működésének legfőbb hordozója, már a nyolcadikos gimnazista lelki életében megjelölhető. Minden hó első napjára egy órai szentségimádást fogad és belép a Jézus Szíve Társulatba, amit azután rendkívül komolyan vesz. Zelátor benne. Leírja magának a naplójában a bécsi úrnap körmenetét is. „A király fehér lovagöltönyben, az aranygyapjas és Szt. István-rend jelvényeivel. Andrassy magyar tábornoki díszöltönyben, továbbá Szlávy miniszter, báró

Khun közös hadügyminiszter, a magyar gárda, svájci testőrök, palotaőrök, tábornoki kar, vagy száz mágnás díszöltönyben következtek.”

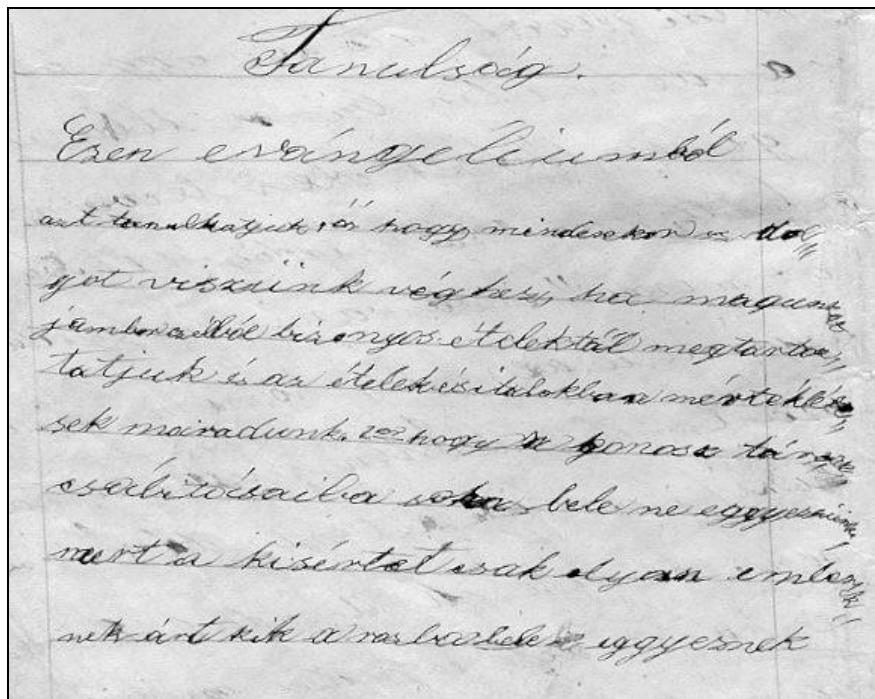
34. kép: Rotunda, az 1872. évi bécsi világkiállítás központi épülete

35. kép: Az 1872. évi bécsi világkiállítás ipari csarnokának keleti bejárata

Lelkigyakorlati jegyzeteit azzal a célkitűzéssel készíti, hogy „minden héten” elolvassa. Ugyanakkor, mikor ezt elhatározza, aláhúzza írja: „Úgy élj e földön, mint vendég, kit a világ zaja nem érdekel.” Ennek a lelkigyakorlati jegyzetnek utolsó mondata: „Oh Istenem, adj, kérlek, erőt, hogy úgy cselekedjem, hogy az örök életet elnyerjem.”

A teológiai tudományok olyan nagy hatással vannak reá, hogy az 1871-es lelkigyakorlati jegyzeteit latinul készíti. Minden sora tele van lendülettel, lelkes Isten-odaadással, sok apró kis fogadalommal és önmegtágadási elhatározással. Így: naponta egy imát ígér a Boldogságos Szűz Szeplőtelen Fogantatásának tiszteletére a tisztaság erényéért; naponként egy önmegtágadási cselekményt ró magára. Egy külön lapon ünnepélyes írással ez áll: „Carole, ad quid venisti?” (Károly, mi végre jöttél?)

36. kép: „hogy a gonosz társak csábításaiba soha bele ne egyezzünk, mert a kísértés csak olyan embernek árt, kik a rosszba bele is egyeznek”
(részlet Kanter Károly lelkigyakorlatos füzetéből)

Nagyon kiérett és komoly az 1874-i lelkigyakorlata. A következőkre kíván különösen figyelni: engedelmesség – ima – főleg röpimák – hivatás – heti szentgyónás – a szem és nyelv fékezése, amit ismételten aláhúz és igazi erénnyé fejlesztett. Ezeket teszi napi lelkiismeretvizsgálatainak tárgyává. Határozottan komoly, tudatos és igazi lelkiéletet élő ember, kinek semmi sem kerüli ki figyelmét, ami akár egyéniségének valláserkölcsi tökéletesítésére, akár leendő papi felelősségére vonatkozik. Állandóan kétfelé néz: befelé önmagába és kifelé, de kifelé nem a világba, amelytől mindig fél, hanem papi működésébe és elhivatottságába. Kifejezetten jámbor életű, de aktív lelkipásztort kíván magából nevelni.

Hirtelen növése, testi kultúra iránti érzéketlensége és rámenő ernyedetlen szorgalma, lángoló lelkesedése azonban súlyos kárt tesz testi épségében. Nyilván nem akadt senki sem, aki erre figyelmeztette volna. A szemináriumi nevelésnek ez gyakori hibája. Az érett korú pedagógusok könnyen elfelejtenek fiatalosan gondolkodni és érezni. Kanter sokat bajlódott a gyomrával. A Pazmaneum ellátási viszonyai sem voltak sohasem rózsásak. Bár gimnáziumi bizonyítványaiiban alig találunk hiányzó órákra, a teológián többször ki kell kapcsolódnia a munkából. Sőt meggyengült egészségi állapota miatt betegszabadságra is kell mennie Tatára, a szülői házba, ahol öreg édesanyja és szerető testvérei gondossága és szeretete várja. Ez a kis törés azonban nem csökkenti lángoló buzgóságát. 1874. június 30-án ezt írja naplójába: „Ma az esztergomi papnöveldei magyar iskola zárógyűlésén alkalmam volt az egyház és hazáért lelkesülő ifjak ajkáról a búcsúzás megható percében hallani a hazafias és katolikus érzetek

ragyogó kifakadásait. Ez az óra mondhatom, lelkemnek gyönyört szerzett és a való tisztviselők buzdító szavait lelkemben őrzöm. Igen, tudom, milyen változó az emberi kedély, melynek pillanatnyi érzeteit követni az ész gyakran tiltja, tudom, hogy annak a jóért felhevülő érzetei is többnyire csak pillanatnyiak. De ha ez igaz is, ha az érzetek mulandók is, a legszebb, a legnemesebb elv, az Egyház dicsőségéért tenni és cselekedni – ez tiszta meggyőződés. Ezen elvből kiindulva, ezen elvnek igazságára támaszkodva, most lelkem felhevült pillanatában talán új, de az isteni kegyelemtől támogatva, életem végleheletéig soha meg nem ingó, tartós eréllyel és bátorsággal fogok küzdeni, tenni, az Egyház e nagy és szent anya dicsőségéért parányi erőm minden megfeszítésével, egészen a sírig dolgozni. Oh, Isten, Te, ki felülről a magasságból letekintesz, Te látod, Te tudod akaratomat, Te tudod, hogy tenni, buzdítani akarok, Te tudod egyszersmind azt is, mily gyengék erőim, segíts, oh segíts elhatározásomban és ne vedd meg e habár csekély, de szívből jött áldozatomat! Oh, Mária, Egyházam és hazám védasszonya, könyörögj érettem!”

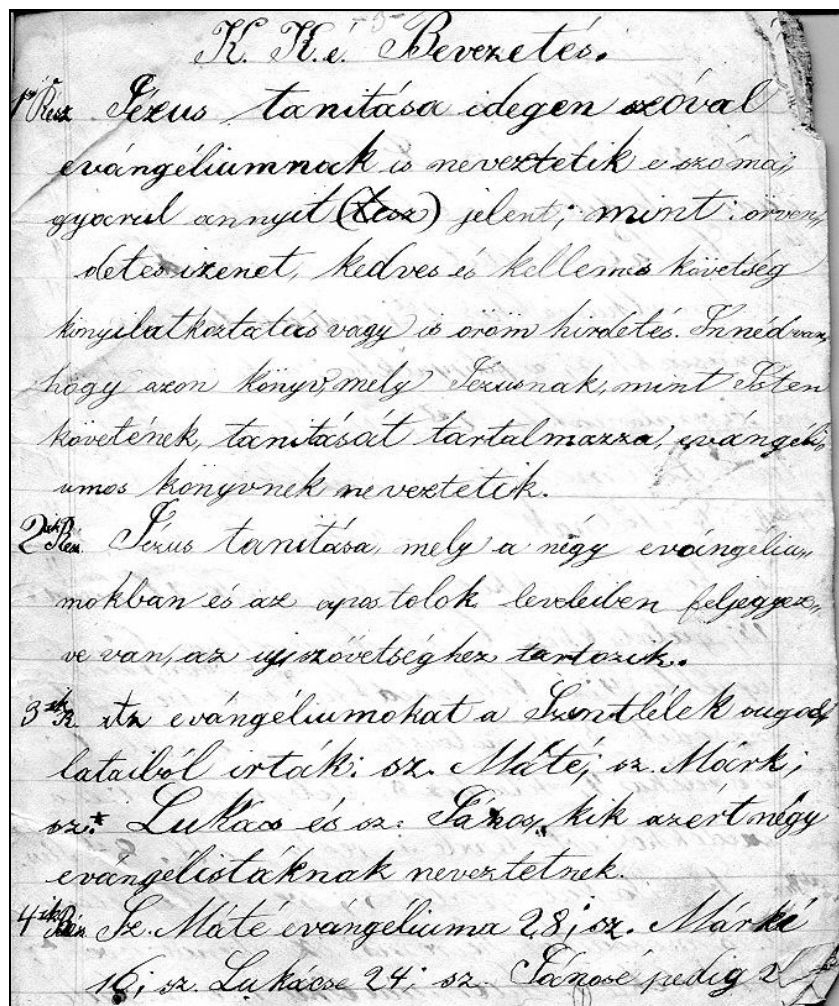
37. kép: Úrnapi körmenet Bécsben, a Stephans-dóm előtt (1800-as évekből)

Sok ezekben a sorokban az ifjúi hév, de öröm látni, hogy milyen Kanter akkor is, ha betegszabadságon van. Ez már az a Kanter, kit Budapest közönsége annyiszor hallgatott a főváros szószékein.

Ezen a nyáron különben nagy hadgyakorlatok voltak Tatán. Persze, szorgalmasan jegyez. „Augusztus 26-án (szerdán) délután megérkezett Zalka győri püspök öméltósága és fogadta a városi és kerületi papság tisztelgését. Este 3/4 6-kor érkezett meg Ófelsége, kit a nép többszöri éljennel fogadott.” A történelem is hálás lehet Kanternek nem minden humort nélkülöző további feljegyzéseier: „A magas vendéggel érkeztek meg: Albrecht főherceg, Pejacevich tábornok (félkezű), Schlick tábornok (a félszemű), Ludwig Viktor főherceg

(hallomás szerint), Szapáry gróf (híres futtató), herceg Rohan tábornok, gróf Zichy és neje (Stollberg hintájában), Walles herceg lengyelországi helytartó (arca bevágva), porosz, francia, angol, orosz és olasz követek, Kálnoky gróf udvari ajtónálló (négyyszer pályázott a lóversenyen, fülét veszté egy párbajban). A felséget Horváth Ferenc helybeli esperes-plébános fogadta ékes beszéddel...”

38. kép: Lelkigyakorlatos jegyzetének első lapja

Tata híres volt lóversenyeiről. A Felség tiszteletére is rendeztek egyet, melyet szintén részletesen leír Kanter a naplójában. A kispap naplóiból kiérezni, hogy kissé túl sok világi és kulturális hatás zúdult rá rendkívül fogékony lelkére, ami nem gyakorolt mindenben kedvező hatást mélyebb vallásosságára. Valami világi hangulat is borul a lelkére. Bár a karizmatikus, magát Istennek áldozó, tökéletességre törekedő odaadás, amely lelke mélyén lappangott, lángoló kitöréseket is talált, mégsem tudott teljesen kibontakozni és feltétlenül úrrá lenni benne. Ez papi életének első éveiben valóságos krízisbe juttatta lelkiségét. A damaszkuszi út, mely őt a világ hiúságától elhatározottan és maradéktalanul elszakítja és Isten felé lendíti, még nem érkezett el számára.

A Pazmaneum saját latin nyelvű imakönyvét, úgynevezett „Preces”-t ad ki, mely most is használatban van. Kanter is ebből imádkozott s nagyon szívéhez nőtt, mert szintén megőrizte iratai közt. Példányára: Kanter Károly, 1875. okt. 15. van beírva.

Az 1876-os év nagy esztendő az ő életében. Amire éveken át készült, azt ebben az esztendőben elérte. Január 22-én Simor János hercegprímás Esztergomban pappá szentelte.

Nála a papi rend nem állás, megélhetés és elhelyezkedés, hanem hivatás és Isten-szolgálat. A papszentelés szertartásának egyik legmegkapóbb mozzanata, mikor a fiatal leviták Isten és püspökük előtt arcra borulva kérik a Mindenszentek segítségét, Kanter alázatos lelkén ezalatt újból átviharzott a papi hivatás óriási felelőssége. Az – „Ígérsz-e engedelmességet” – mit a szentelő püspök ünnepélyesen hozzáintézt, az ő lelkében az apostolutód szent elhatározást kiváltó nagy kérdés volt, melyre lelke teljes odaadással felelt. Ez nála annyira valóságot jelentett, hogy még halálos ágyán is üzent a főpásztornak, hogy utolsó leheletéig hódolatteljes tisztelettel viseltetik iránta.

39. kép: Az esztergomi Bazilika

A papi rend szentségének kegyelme átjárta lelkét és a szent olajjal való megkenés ott csillogott azon a kézen, amely annyiszor mutatta fel az Urat oltárainkon és nyújtotta táplálékul az áldozok millióinak. Az ő kezét mindig azzal az érzéssel csókolgatta lelkigyermekének tömege, mint Istennek eljegyzett, szent életű embernek kezét.

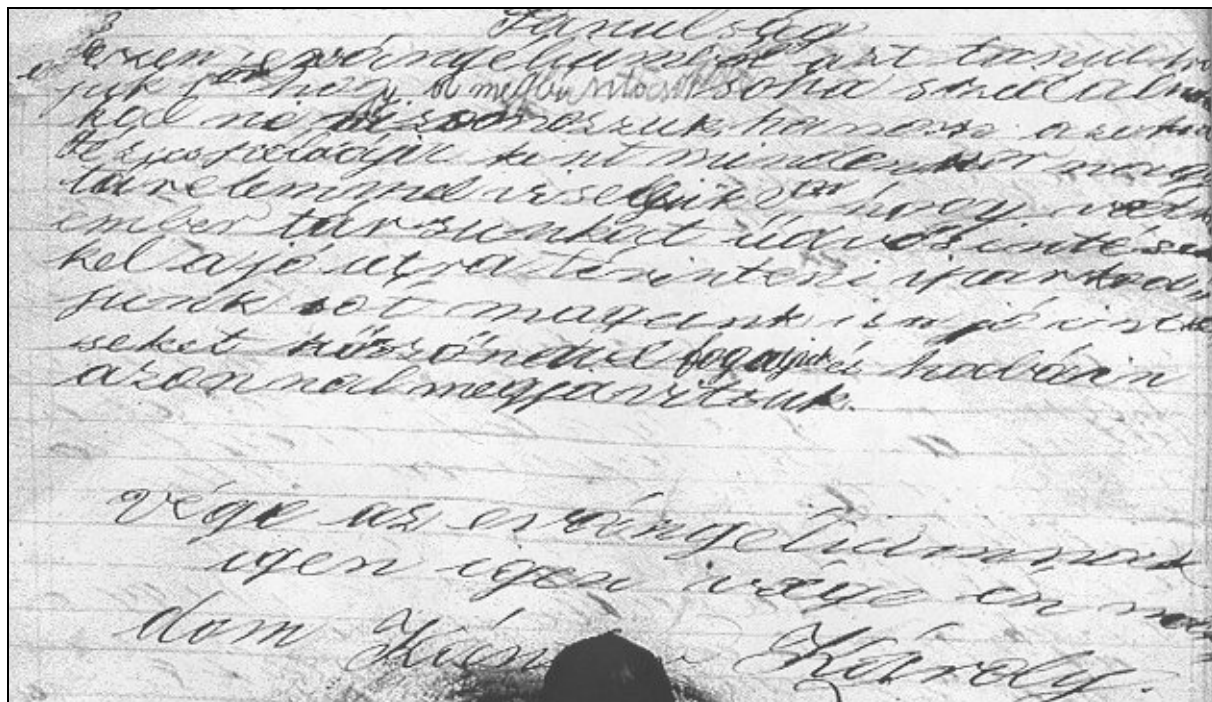
Első szentmiséjét – ezt a boldog papi megindulást – Esztergomban, a Bakócz-kápolnában mondta, melynek élete alkonyán plébánosa is lett.

Kanter Károly tehát véghetetlenül boldog: felszentelt pap, Krisztus papja.

40. kép: Bakócz-kápolna az esztergomi Bazilikában

3. A falusi káplán

41. kép: „...vétkes embertársunkat üdvös intésekkel a jó útra téríteni iparkodjunk, sőt magunk is a jó intéseket köszönettel fogadjuk és hibáinkat azonnal megjavítsuk”
(Kanter Károly lelkigyakorlatos füzetének utolsó lapja)

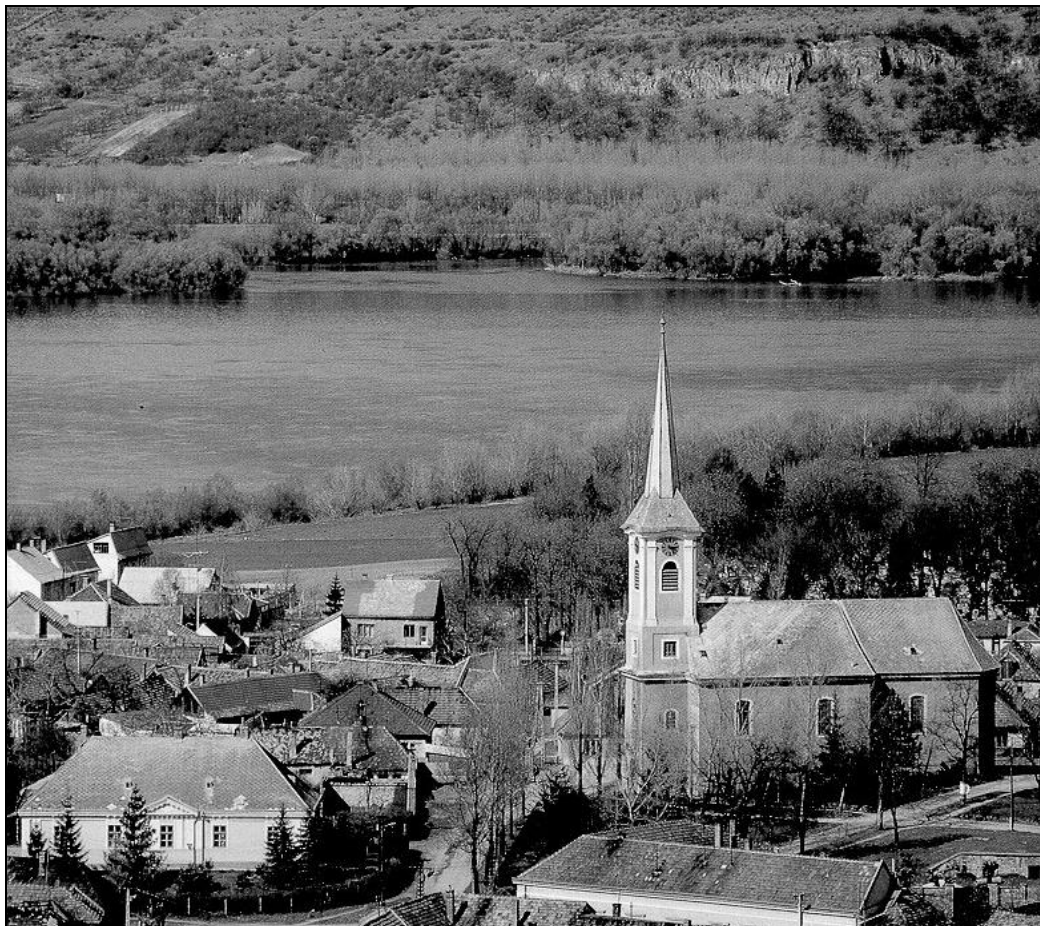
Kanter mint pap, egészen otthon volt Esztergomban. Papi hivatása itt fakadt ki, éveket töltött az esztergomi érseki szemináriumban, az első nagy egyházi és papi benyomásokat itt szívta magába, ahol pappá szentelték és első szentmiséjét mutatta be. Sőt a Gondviselés úgy akarta, hogy életének és működésének utolsó állomása is Esztergom legyen.

A magyar Sion, Prohászka Ottokár kedvenc elnevezése, első perctől fogva megihlette Kanter ideális, fogékony lelkét. A magyar Sion ormáról mindig is országos távlat nyílt, hiszen Magyarország hercegprímásának ősi székhelye, ahonnan nemcsak a hatalmas, bár ismételten le- és megcsonkított Esztergom főegyházmege szálai futnak szét, hanem országos problémák és gondok is oldódnak meg. Különösképpen igaz volt ez Simor János hercegprímás magyar Sionjáról. Kanter első lelkipásztori szárnypróbálgatásai is ide fűződnek, mert pappá szentelése idejéig Szentgyörgymezőn, Esztergomnak egészen falusi jellegű plébániája területén volt megbízva hitoktatással. A várhegy, rajta a monumentális Bazilikával, a hatalmas szeminárium és a kanonoki sorok a palotáival magától a várostól annyira elzárja Szentgyörgymezőt, hogy teljesen kimarad Esztergomnak amúgy is mérsékelt városi lendületéből. Nos, Kanter itt lépett először érintkezésbe az iskolás gyermeksereggel és kezdte járni azt az utat, a hitoktatás útját, mely másfél évtizedig papi működésének gerincét alkotta.

1876. január 28-án – tehát még felszentelésének hónapjában kapta első diszpozícióját, még pedig Ipolyvarbóra.

A világi diplomás keresi az állását. A felszentelt pap úgy kapja főpásztorától. Rendszerint az utolsó pillanatig sejtelve sincsen, hogy hol, mit. Ez persze nagy izgalommal jár és nem kis feszültséget jelent, főképpen az újmisési lelkivilágában. Nem hiányzik a találgatás sem. Akik

az egyetemen végezték a teológiát, és nem az egyházmegyei teológiai főiskolán – mint Kanter is –, azoknak családja és jó barátai jobb állást helyeznek kilátásba. A világ csak karrier jegyében tud gondolkozni és nagy mértékben hibás abban, hogy nem egy pap is ezzel a szemmel nézi papi életét, ami máris rontja benne a természetfelettséget és működésének önzetlenségét.

42. kép: Szentgyörgymező látképe a plébániatemplommal

De a találgatások és karrierálmok szövése ritkán válnak be: a postán érkezett főpásztori intézkedés meglepetése rövidesen véget vet nekik.

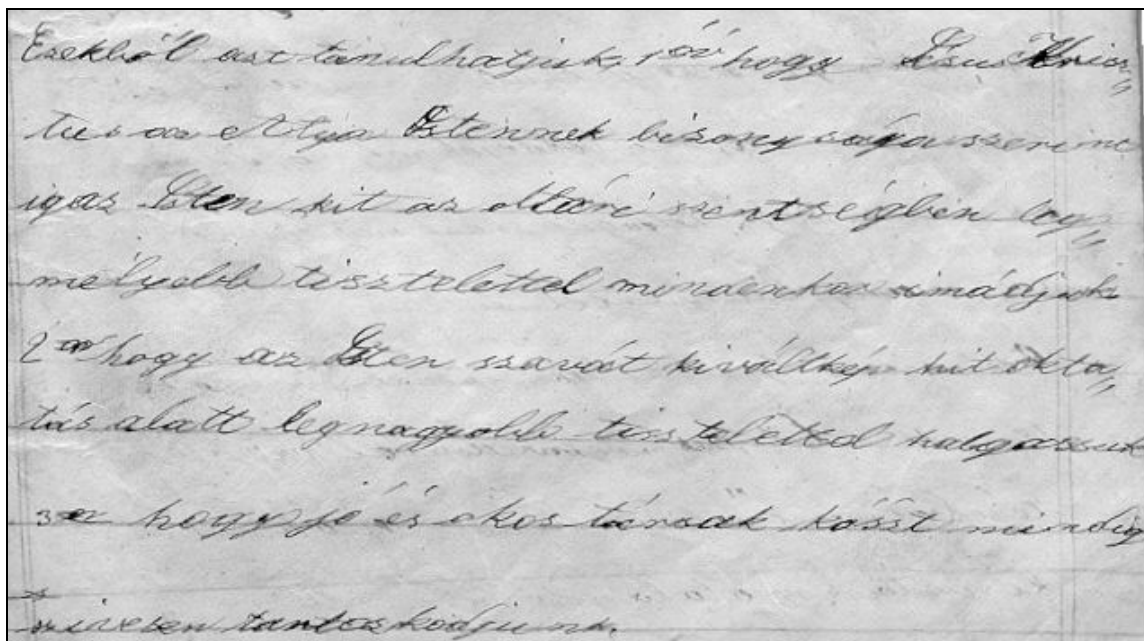
Végül is a szent engedelmesség, melynek ígérete még ott vibrál az újmiséskor ajkán, áthidal mindent és szárnyakat ad a fiatal ideális léleknek, még ha Isten háta mögötti faluba is küldi a főpásztori döntés. Így történt Kanter Károllyal is. Első diszpozíciójának a papi viselkedésről szóló hivatalos oktatást gondosan megőrizte annak jeléül, hogy komolyan megszívlelte és mellékelte azt a hivatalos írást is, mely az egyházilag tiltott könyvek olvasására tartalmaz rendelkezéseket.

Ipolyvarbó – első kápláni állásának faluja –, a Börzsönyi hegyek északi lejtője mögött húzódik meg a rosszindulatú Ipoly völgyében, melyet ez a rakoncátlan, a trianoni Magyarország földrajzában híressé vált folyócska tavaszi áradás idején tengerré varázsol. A kis filiák, majorok és tanyák szétszórtsága Kanter lángoló fiatal lelkesedésének és gyenge egészségének nem volt veszélytelen. A hosszú készületi évek minden felgyülemlett lelkipásztori éhségével járta a távolságokat. A hitoktatás, a szegény falusi nép gondja, baja, a betegek ellátása annyi munkát kínál egy papnak, amennyit csak akar. Kanter munkájában sohase tudott vagy akart mértéket tartani. Varbón is túlbecsülte erejét. Drága jó unokahúga –

egyetlen leánytestvérének a leánya – mondotta róla, hogy gyermekkorában súlyos tifuszon ment át, minek a nyoma véglegesen megmaradt nála. A szemináriumi zárt nevelés és szerény ellátás hátrányait sem tudta még kiheverni. Gyomrával, majd bélrenyheséggel vergődött egész papi életén át. Rövidesen betegszabadságra kellett mennie Ipolyvarbóból. Szerencsére a tatai szülői ház szívesen látta őt. Kanter erős lelkét és a fiatalember ösztönös optimizmusát ugyan nagyon bántotta a betegség és az első papi állás kényszerült elhagyása, de le nem törte.

Itt Tatán, a betegszabadsága idején kapta kézhez Simor János kardinális újabb diszpozícióját az Esztergomhoz közel fekvő, párkányi esperesi kerülethez tartozó Kéméndre. Ez a Garamvölgyének kies vidékén és partján fekszik. A szeszélyes Garam kanyargóiban szinte bújósdit játszanak a sűrűn felsorakozó községek, melyek Kéménddel együtt rácsodálkoznak a messze távolba ellátzó esztergomi várfokon büszkélkedő hideg klasszicitásában grandiózus Bazilikára.

Kanter Kéménden jó pár évig tudott zavartalanul dolgozni és mélyebb, idegen megszállást is túlélő lelkipásztori hatást gyakorolni. A hosszú cseh megszállás szenvedései és elnyomatása sem tudták az emléket kitörölni a nép lelkéből, sőt a cseh börtönben éppen a régi magyar benyomások – melyek a falusiaknál erősen vallásiak – tartották ébren a magyar reményt és bizodalmat a magyar feltámadásban. Dr. Porubszky Géza – Kéménd képviselő plébánosa, esztergomi káplán – a szent életű kanonok Kanter iránt érzett kegyelettel és tisztelettel teli levélben írja, hogy Kéménden egy csomó ember – kiket név szerint elsorol – még most is élénken emlékezik Kanterra, ki emlékezetükben mint rendkívüli jólelkű, jámbor, igazi lelkiatya él.

43. kép: „hog az Isten szavát kiváltképp hitoktatás alatt legnagyobb tisztelettel hallgassuk”
(részlet Kanter Károly lelkigyakorlatos füzetéből)

Kéménden leteszi a iurisdictionis és így a gyóntatási jog meghosszabbításához előírt iurisdictionális vizsgát. A iurisdictionis főpásztori okmányát gondosan megőrzi. Őnála – mint látható – minden, ami a főpásztortól jön, elég fontos ahhoz, hogy írásai között megőrizze.

Jószívűségének, lelkesedésének, de egyúttal fiatalos buzgóságának kitűnő bizonyítéka a kéméndi bérnyomás. 1877. aug. 29-ére esett és szép tiszta írással bejegyzte naplójába ennél a bérnyomásnál vállalt bérnyomásainak jegyzékét: Nagy Sándor, Kardos Jeremiás, Tungli Móríz és

Melecska András. Ha ebben az ütemben folytatta volna, élte alkonyán egy kötetre rúgott volna védenecinek hosszú sora.

A falusi évek a lelkipásztor Kanterra döntő befolyást gyakoroltak. A városi fiú, ki egyetemi éveit Bécsben, ebben a pompás világvárosban tölti, sohasem tapadt volna annyira a lelkipásztorkodáshoz és a kis emberhez, ha nem dolgozhat éveken át falun. Intellektuális hajlamok sem hiányoztak nála. Szorgalmasan vezeti egy ideig könyveinek katalógusát, mely tudományos könyveket, aszketikus irodalmat és lelkipásztori gyakorlati útmutatókat tartalmaz. Egyetemi végzettsége is sodorja a könyv felé. Viszont a nagyvárosi jobb mód, az ottani lelkipásztori munkának bizonyos gyáriassága – különösen az akkori mamutplébániákon – a kezdő papot könnyen elsodorta volna a lelkeségtől, mihez a falusi csend és eseménytelenség alkalmasabb, főleg akkor, ha a pap úgysem hajlamos az elposványosodásra.

Nemcsak az egyházmegyei kormányzat bölcsessége, hanem az isteni Gondviselés különös törődése tartotta Kantert hat évén át falun. Az akkori szabadkőműves Budapest olyan rossz hírű volt lelki szemmel nézve, hogy Kanter egyik kortársa Budapestre szóló diszpozíciója alkalmával azt írta egyházi hatóságának, hogy Budapesten nem vállal felelősséget papi erkölcsi korrektségéért, amiért kéri az egyházi hatóságot, hogy hagyja őt inkább falun dolgozni. Ijedten ott is hagyta a hatóság.

Kanterben falun fejlődött ki az iskolás gyermekek iránti szeretete, kiknek lelkén szemlélhette a lelkipásztori munka és az isteni kegyelem közvetlen hatását és eredményét. A falusi káplán fő működési tere az iskola, a hitoktatás, melyet a plébános urak, az iskolaigazgatók rendszerint teljesen a káplánra bíznak. És szerencsés az a pap, ki papi életét iskolás gyermekek serege közt kezdheti, mert ezek ártatlansága nem jelent számára kísértést, sőt saját tiszta lelkiségének megerősödését segíti elő. Az újmiséis első éveit sok tekintetben a krízisek éveit, melyeknél rendkívül fontos, hogy hol és minő környezetben működik. A szemináriumban felépített lelkisége ekkor teszi le a gyakorlati vizsgát.

Kanter mindig gondosan készült a hitoktatásra: Könyveket is szerzett magának hozzá, melyeket szorgalmasan forgatott. Célja nemcsak a tanítás, hanem elsősorban a vallásosságra való nevelés, szoktatás. A gyermek révén próbál a felnőttek lelkéhez is férközni, ami mindig eredményes módszernek bizonyul.

Feltűnik a szószéken is. Tüzes beszédekkel döngeti a nép fásult lelkületét. E tekintetben is képi magát és olvas beszédgyűjteményeket. Külön összeírja magának azokat a könyveket, melyek Mária-beszédek elkészítésére segédeszközök.

A szeretet a gyermek iránt végigkíséri egész papi pályáján, köszönésüket mindig különös gyengédséggel fogadja, szívesen megáll egy-két tréfás szóval velük és később a pesti utcákon is szeret keresztet rajzolni homlokukra.

Úgy látszik, hogy Kéménden kísérletet tett a szolgálatban álló felnőtt ifjúsággal is törődni, ami falusi elgondolásban nehéz és Kanter fiatal éveiben úttörő munka volt. Mert 1878-ban összeírja magának a kéméni szolgálatban álló legényeket és leányokat. Kis- és Nagybényről is. Csupa pompás magyar név.

Kanter Károly most már hat éve presbiter. A fiatal évek első nehézségein túl van, érett férfiú, kit nagy műveltsége, páratlan agilitása, mély lelkesége egyenesen a fővárosnak teremtett.

A Gondviselés jövő terveit senki sem ismerte, sem az egyházi hatóság, sem maga Kanter. Vallásos lelkülete és zelozitása mindenütt és mindig megtalálta volna a maga működési terét.

De a főváros, Budapest mindig is kiinduló pontja a szellemi áramlatoknak, jó és rossz értelemben egyaránt, és irányítója az ország vallásos mentalitásának is. Az a szörnyű letargia, amely a 70-es és 80-as években a főváros vallásosságát jellemezte, kiáradt az egész országra, a vidékre, főleg mindig a nagyvárost majmoló kis vidéki városokra. Míg Budapesten valaki meg nem törte a jeget, a hitközönynek jégpáncélját, mely a magyar intelligencia lelkét

borította, addig senki sem remélhette, hogy a vidék a maga kisebb műveltségével, de a maga feszélyezettebb lelki függetlenségével valamit merjen kezdeni vagy tenni a liberalizmus dicsősége mögött burjánzó és uralkodó vallási közöny és sekélyesség megtörésére. Olyan pap kellett ehhez, mint Kanter Károly: fanatikusan vallásos, erkölcsileg intakt, nagylátókörű, művelt, nagyvárosi egyéniség, aki mer és tud új utakat járni. Ezért a Gondviselés művét kell abban látni, hogy Simor János hercegprímás őt 1881-ben Budapestre diszponálta.

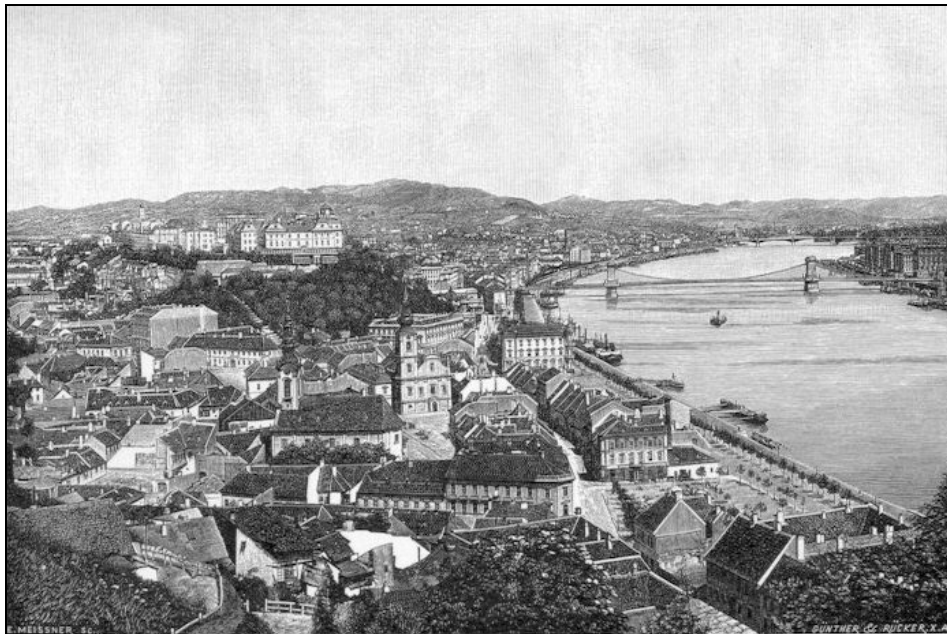

4. Budapesten

44. kép: Pest az 1800-as évek végén

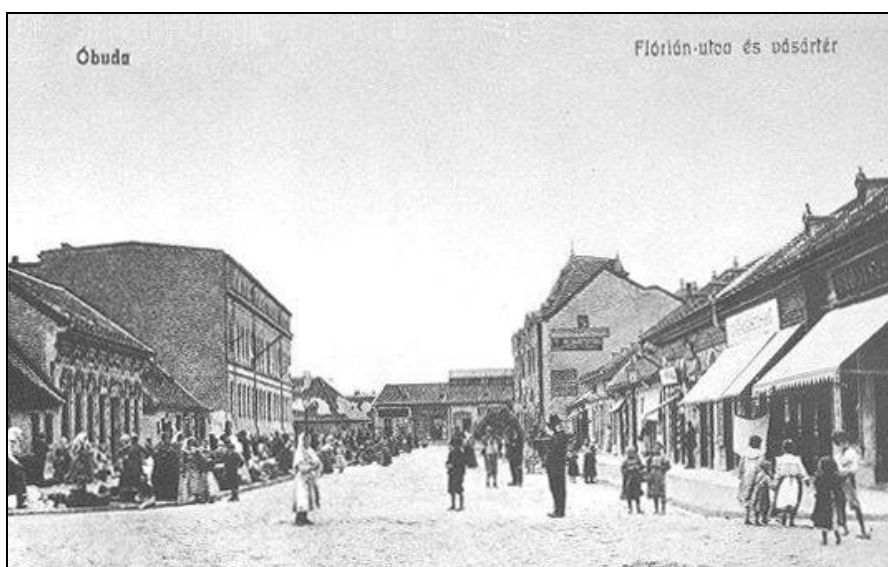
Az 1867-i kiegyezés után Budapest rohamos fejlődésnek indult. Az egybeforrtnagyváros alapjait még Széchenyi István, a Lánchíd létrehozója és József nádor vetették meg. De az új nagy Budapest csakhamar elhagyta azt a nemzeti alapot, amelyen megindult és kozmopolita, szabadkőműves, elszidósodott, liberális nagyváros terpeszkedett a Duna két partján, a Gellért-hegy lábainál.

45. kép: Buda látképe a Lánchíddal az 1800-as évek végén

A politikai élet a 80-as évek felé eseménytelen volt. A közjogi harcok a kiegyezés súrlódásai körül mozogtak és a 48. vagy 67. jelszavaival foglalták le a nemzet legjobbjait (Apponyi); a parlamentáris élet választási módszere, mely a legnagyobb hazugság volt egy

szabad nemzet életében, mesterségesen tartotta fenn a helyzetet, s demoralizálta a közéleti erkölcsöt. Emellett a magyar élet szociális fejlődésében teljesen elmaradt. Ugyanezt a képet mutatta a magyar egyházi élet, főleg Budapesten, a szellemi központban. Akkor nem voltak a fővárosban még a jezsuiták, dominikánusok, karmeliták, annál kevésbé voltak egyházközségek, súlyt jelentő vallási szervezetek, egyesületek, mozgalmak. Ilyen körülmények közt nem lehet csodálni, hogy a magyar Egyház egén viharfelhők kezdtek jelentkezni. Az elkeresztelés, a reverzális körüli előcsatározások, melyeknek végén megszületett a mi polgári házassági kódexünk, már az Egyház vereségével végződtek.

46. kép: A Flórián utca és a Vásártér Óbudán az 1900-as évek elején

Lelkipásztori munka voltaképpen alig volt. A budapesti mamutplébániák csak sematikus, irodával kapcsolatos plébániamunkát végeztek. A papságot erősen megfertőzte a liberális elvtelenség és ennek vallási közönyre nevelő hatása. A jobb indulatúakat bátortalanokká tette főleg az, hogy az intelligencia a liberális mákonynak teljesen áldozatul esett és még mutatóba is alig akadt közéleti katolikus hitvalló férfiú.

47. kép: Az óbudai Főtér az 1900-as évek elején

Ebben a lelki Szaharában jelenik meg Kanter Károly Budapesten.

Az átmenetet a faluból a nagyvárosba megkönnyítette az, hogy az első budapesti állomás az óbudai plébánia volt, a kis egzisztenciák és kis házak sváb városa. Elődje Budajenőn lett adminisztrátor és az esztergomi érseki irodaigazgató szeretetteljes levélben figyelmeztette, hogy elődje április 2-án indul Budajenőre, tehát érdeklődjék a plébánosnál az állásfoglalás terminusa iránt. A levél záradéka: „Maradok tisztelettel alázatos szolgája, dr. Csernoch János irodaigazgató”. Harminc év múlva mint bíbornok-hercegprímás, Kanternek legkedvesebb főpásztora.

48. kép: Binder János Fülöp: Néri Szent Fülöp óbudai szobra a Zichy kastéllyal (1763)

Az új óbudai káplán jól tudott németül, tehát kitűnően helyt tudott állani. Óbudán a Zichy-család barokk művészete virult. A kedves barokk plébániatemplom, amely ugyan elmarad Tata hasonló stílusú, nagyvonalú plébániatemplomától, melegen emlékeztette gyermekkorára.

Óbudán 2 évig működött. Zelózus lelkülete teljesen betöltötte azt a helyet, melyet a Gondviselés szánt neki. A gyóntatószék, a szószék, a szegények ügye és elsőben az iskolai gyermekek hitoktatása töltötték ki idejét. Közben volt ideje és módja megismerni a főváros lelki viszonyait, az embereket, kik a közéletben szerepeltek és vezettek, a problémák tömegét, melyek megoldásra vártak.

Szeme a csendes Budáról Pest felé tekintett, mint ahonnét az életet irányították és stilizálták. Egyelőre csak a Lánchíd és a Margit híd kötötte össze Budát a rohamosan fejlődő, idegen szellemet árasztó Pesttel.

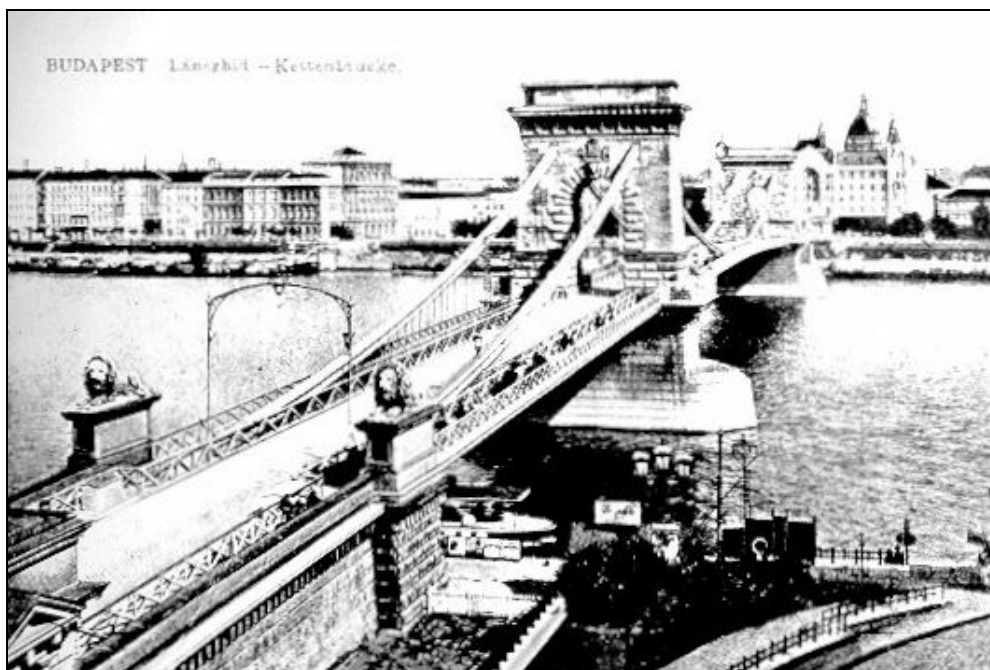
49. kép: Az óbudai Plébániatemplom

Az egyházi hatóság csakhamar gondoskodott arról, hogy Kanter közelebb jusson a problémákhoz. 1884-ben a főpásztor a lipótvárosi plébániára diszponálta. A szent Lipót tiszteletére ideiglenes használatra épült igénytelen kis lipótvárosi templom akkor már nem állott, hanem a helyén építés alatt volt a mai büszke Szent István-bazilika. A máról holnapra világvárossá duzzadt Budapest pesti oldalának nemcsak kevés volt a temploma, hanem egyáltalában hiányzott egy nagyvároshoz illő, katedrálisszerű, monumentális és reprezentáló nagytemploma. Főleg a nagyobbik pesti oldal érezte ezt a hiányt. Budapest a történelmi fejlődés sajátos játéka szerint sohasem volt püspöki székhely és így nem épült katedrálisa. A magyar nagyon szeret utánozni és főleg Itáliát járta nagy előszeretettel a magyar intelligencia, ahol minden város centruma és bálványa az il Duomo: a dóm. Ilyenről álmódott a modern Budapest. Talán nem is annyira vallásosságból, mint inkább presztízis okból határozta el Budapest közönsége és kegyura a bazilika fölépítését.

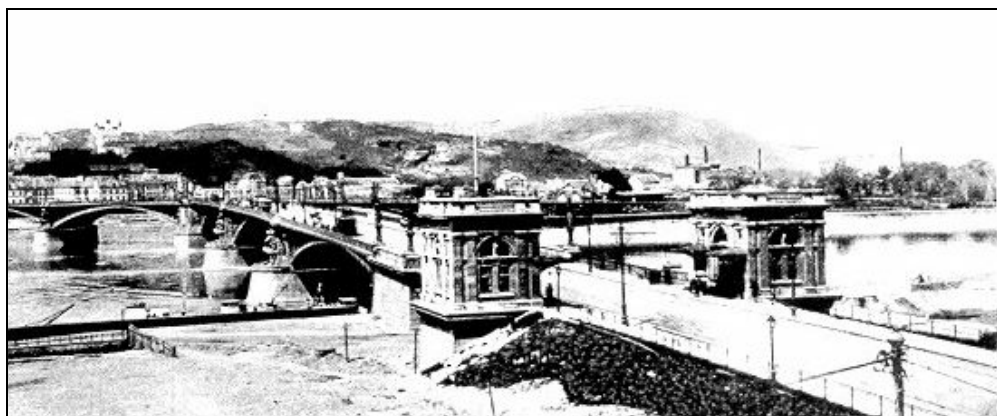
A mai neoreneszánsz monumentális és művészileg rendkívül gazdag tartalmú Szt. István-bazilika három neves építő művészt: Hild, Ybl és Hauser műépítész emésztett fel. Az eredeti elgondolás gyönyörű volt. A Bazilika főkapujától a Dunáig el akartak távolítani minden épületet, hogy a Duna felől legyen élvezhető a gyönyörű kupolás Istenháza. De Budapest városfejlesztésének szerencsétlen zökkenői közé tartozik az is, hogy erre kellő időben nem került a sor, s így a gyönyörű templom megfordítva látszik, beleszorítva egy dísztelen kicsi terecskébe.

Kanter idejében már készen állott a szentélyt körülölelő félkör templom, melyet elsőnek készítették el a lebontott, alig 10 éves régi templom helyébe. Kanter lipótvárosi működésének éveit a Bazilika külső befejezésének örömei voltak, melyek már régen kiheverték azt a

szomorúságot, mit a Hild-féle kupolabeomlás okozott. A 80-as évek végén minden összefogott a Bazilika továbbépítése érdekében és 1889-ben örömkönyvek közt helyezték el a keresztet az új, Ybl-féle kupola csúcsára, 1890-ben pedig elkerültek a falak mellől az állványok.

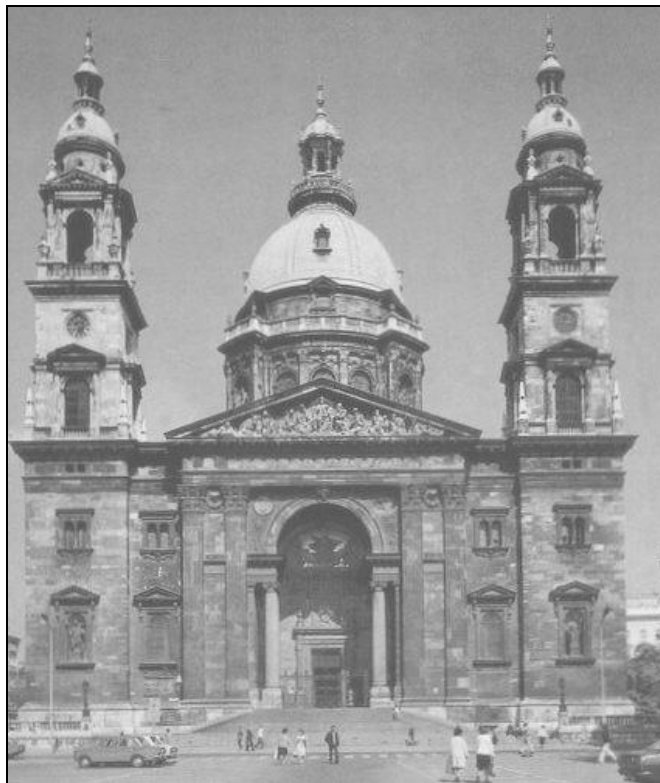
50. kép: A Lánchíd az 1900-as évek elején

51. kép: A Margit híd az 1900-as évek elején

A lipótvárosi hívek lelkesedésében és törődésében a templomépítés körül Kanter is részt vett. De az építéssel járó nyugtalanságok és a kis körtemplom zárt volta nem nyújtottak alkalmas keretet nagyobb pasztoráció kifejtésére. A hívek imádságos lelkületének mélyítésére mégis Rózsafüzér Társulatot alapít, amelynek igazgatójává kinevezi a főpásztor. Buzgósága mindenfelé feltűnik. Paptársai is értékelik, mert az esperes kerület jegyzőjévé választja meg. Alig foglalja el lipótvárosi kápláni állását, 1885-ben, január 9-én Cselka Nándor kerületi esperes értesíti, hogy a megüresedett V. kerületi állami főreáliskola helyettes hittanári állására nyer megbízatást. Egyúttal az Angolkisasszonyok leány nevelőintézetében a bentlakó növendékek hitoktatását is vállalja.

A reáliskolai hittanári megbízatása „nevezetes körülménnyel találkozott – írja naplójában. – Ugyanis 12-én Ferenc József öfelsége, Trefort miniszter s Luttor Nándor főigazgató kíséretében meglátogatta a főreált, hol is ötnegyed órán át megszemlélte a helységeket, a berendezést és meghallgatta a tanulók feleleteit. Ez alkalomból nemsokára Hofer igazgatót a Ferenc József lovagrenddel tüntette ki.”

52. kép: A Szent István-bazilika

Február 7-én az Angolkisasszonyoknál nagystílu hangversenyen vett részt. „Ekkor láttam közelebbről a szintén megjelent Haynald bíbornokot és Liszt zenekirályt.”

Egyéniségének szokott lelkesedésével áll neki a hitoktatói és hittanári megbízatásainak. Teljes embert állít mindenhova, ide is. A liberális szabadkőműves Budapest vallási indolenciája erősen érezteti hatását az iskolában, ahol szabadkőműves szellem terpeszkedik, a világi tanerőkben szívesen látott aposztata papok jellemzik a helyzetet. Kanter a katolikus iskolaügy apologétájává lép fel és tollal, cikkel harcol a vallás érdekeiért az iskolában. A rövidesen megszűnt „Katholikus Társadalom”, majd a „Magyar Állam” című katolikus napilapban közöl cikksorozatot az iskolaügyről. A főpásztor figyelmét is felhívja, hogy „a hitoktatás mily elszomorítólag szük térre van kárhoytatva az állami középiskoláknál, hogy mily nagy és természetellenes akadályokkal kénytelen megküzdeni”.

A hitoktatás minden ágát – elemi, középiskolai, leánytanodai – gyakorolja, ismeri és tanulmányozza. Nemcsak a saját neve alatt, hanem írói néven is jelennek meg harcias cikkek és tanulmányok, melyekben a katolikus érdekekért száll síkra. „A középiskolai hitoktatás ellen irányzott intézkedések és teendőink”, „Makra és Rosa által magyarított tankönyvek”, „A fővárosi hitoktatási értekezletekről”, „A Katolikus egyetem” főbb cikkeinek címe, melyekre ő maga hivatkozik hittanári kinevezését kérvényező feliratában a hercegprímáshoz.

A hittanárság nála hivatás lett. Úgy érezte, hogy ebben kell életét eltöltenie, azért fekszik bele annyi lendülettel és felkészültséggel. Messzetekintő lelke a nevelés mezejét figyeli, úgy hogy arra is gondol, hogy a középiskolás ifjúság minő környezetbe kerül, milyen szellemi

légkörbe jut, ha elhagyja a középiskola padjait és átlép az egyetemre. Igazi lelkipásztori pedagógus, ki nem elégszik meg a napi pensummal, hanem a rábízott lélek távolabbi sorsával is törődik, mert nem akarja, hogy vesződsége kárba vesszék, és mert felelősséget érez a rábízott lélek üdvösségéért. Így jut el a katolikus egyetem gondolatához, mely mellett páratlan merészséggel tör pálcát egy olyan korban, amikor gyakorlatilag szó sem lehet róla. A budapesti Tudományegyetem – melyet akkor még nem hívtak Pázmány Péter egyetemnek – inkább az ateizmusnak, mint a katolikus világnézetnek volt a terjesztője.

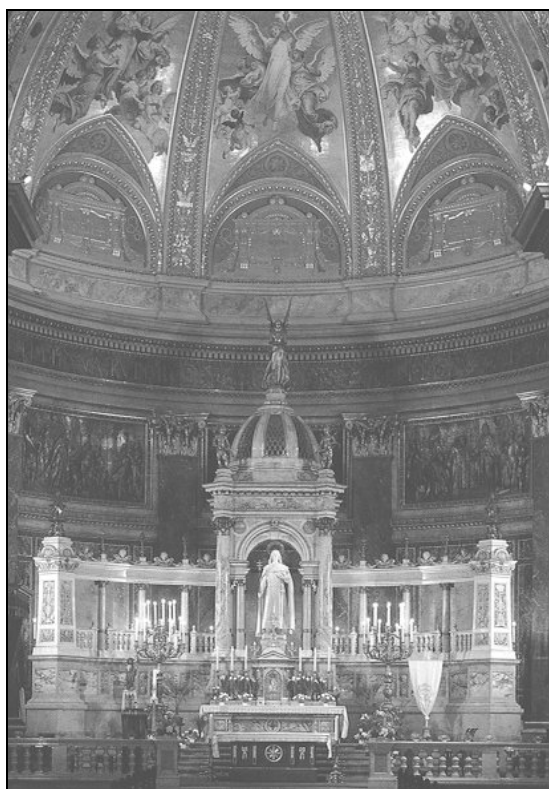
53. kép: A hajdani Váci körút a Szent István-bazilikával az 1900-as évek elején

Lelkesen karolja fel Kanter a „Katolikus Kör” gondolatát, mely akkor születik meg a Belvárosban, és amelyhez óriási reménysegeket fűz. „Ez idő szerint – írja a hercegprímásnak – alig van lelket inkább érdeklő és tervelő gondolkodásomat inkább foglalkoztató társadalmi ügy, mint a főváros katolikus polgárságának »Katolikus Körbe«, a középiskolai egyetemi ifjúságnak pedig »Katolikus Egyesületekbe« való tömörítése. Egy »Középiskolai Katolikus Ifjak Egylete« tagokat nevelne – fejtegeti tovább – »Az egyetemi katolikus ifjúság Egyesülete« számára és pedig bátor, művelt, s ami elengedhetetlenül szükséges – apologetice képzett intelligenciát nevelne a nyilvános élet számára. A katolikus intelligenciát a társadalom egyéb elemeivel a »Katolikus Kör« segítene összefogni.” Bámulatatos átfogó és messze tekintő program, melyre még most is fel lehet figyelni és melyből most is akadna megvalósítani való.

Mikor hittanári kinevezését kéri, azt is ígéri főpásztorának, hogy „mint középiskolai, illetőleg főgimnáziumi hittanár, kiváló figyelmet fordítanék azon tanulókra, akik netalán az egyházi pályára lennének hivatva; a szünidőket pedig törekednék hittanirodalmi munkálatokra fordítani”. Csodálatos, hogy minő gondosan figyel a magyar egyházi élet minden problémájára, melyeket nem az intellektuel hideg tekintetével néz, hanem a lelkipásztor lelkes, meleg szívével.

Kantert ekkor már kifelé is kezdik észrevenni és szereplését értékelni, minek némi bizonyítéka Szilágyi Bernát temetése, melynél a kerepesi temetőben Kanter mond beszédet. A „Magyar Állam” a kort jellemzően ír róla: „A protestánsok és szabadkőművesek minden koporsó felett dicshimnuszokat zengenek, ft. Kanter halotti beszédében ezekkel szemben a katolikus felfogást a következőleg juttatta érvényre: „Nem akarom avatlan kezekkel a fájdalom barázdáit még mélyebbre hasítani, a fájdalmat, melyet egy emberbaráti és

honpolgári hivatását nemesen betöltött férfiúnak elhunytá von szíveinkben. Emberbaráti, polgári, honfiúi nemes erényeit felsorolni egyébként sem hivatása az Egyház szolgájának. Szent vallásunk felülemelkedve az emberi szokásokon, az ítéletet Istenre bízva, egyet tekint hivatásának, hogy imájával, könyörgéseivel közbenjárója legyen Isten és az Isten elé jutott lélek között, mert az élethalálharcot átküzdött léleknek csak porhüvelyét látja a koporsóban, lelkét pedig Isten ítélőszéke előtt. A temetők kapujára a kereszténység e szavakat írja: feltámadunk! A túlvilágéra pedig: örökké élünk! De amint a Napnak is meg vannak a maga foltjai, s a földön mindennek meg van a maga árnyéka, úgy az élet küzdelmeiben még a legerősebbnek lelkén is sebeket ejt az emberi gyarlóság, amint az Egyház kéri imáiban a Mindenhatót, ne tekintse az elhunytak gyarlóságait, hanem könyörüljön nagy irgalmassága szerint. Azért az igazi keresztény szeretet nem elégszik meg azzal, hogy pusztá jelenlétünkkel vagy könnyeinkkel, melyek saját lelkünket megkönnyítik, de nem könnyítenek a megholtak lelkén, a tiszteletnek adóját róják le, hanem kívánja, hogy imáinkkal a keresztény szeretetnek igazi adóját meg hozzuk a megholtak és porba hullva a Mindenható színe előtt, egy szívvel, egy lélekkel könyörögjünk érte.”

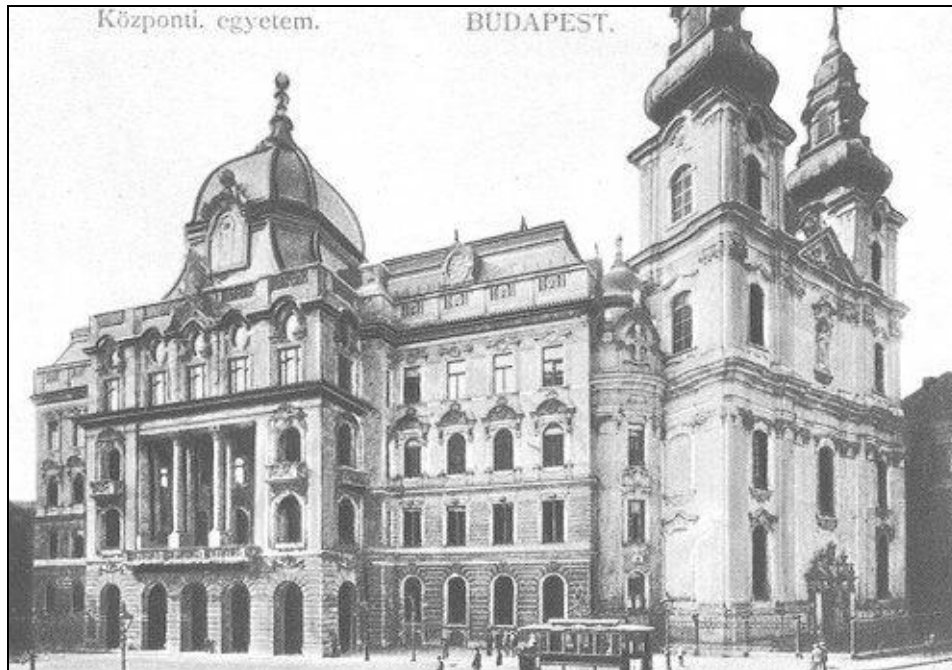

54. kép: A Szent István-bazilika főoltára és a főoltár Szent István szobra

1890-ben Kanter nagy esemény előtt áll, mely végül mély keserűséggel töltötte el. Megüresedik a lipótvárosi plébánia, s ő is megpályázza. A főpásztor őt nevezi ki adminisztrátorrá, miután már jó ideje vezette a beteg plébános helyett a plébánia összes ügyeit. Budapesten plébánossá lenni sohasem volt kellemes és könnyű vállalkozás, mert a főpásztori jelölés után és mellett a plébánost választó városatyák megnyerésén múlik a siker. Kanter idejében ez a szabadkőművesektől és zsidó korifeusoktól függött, kik a városházán uralkodtak. Könnyű elgondolni, hogy Kanter, ez a harcias, zelódus fiatal pap nem illett bele az ő programjukba. Sőt veszedelmet jelentett a csendes vizek számára, melyekbe az akkori pesti plébániai élet bele volt szorítva. A pesti plébánosok maguk is Kanter ellen voltak. Bizonyossá lett, hogy Kanterből az akkori légkörben – éppen buzgósága, harciassága és

bátorsága miatt – a városatyák kegyéből sohasem lesz budapesti plébános. Csak most látta a maga realitásában a budapesti vallásosság és egyháziasság szomorú helyzetét és mivel saját testén kell éreznie, joggal fáj is neki. Abban az időben azért gyakran találkozunk keserű hanggal a megnyilatkozásaiban. Az egyházmegyei hatóság finomságára vall, hogy amikor a plébániára más kapott megbízatást, őt rögtön elhelyezték a Lipótvárosból.

55. kép: A Tudományegyetem épülete Butapesten az Egyetemi-templommal az 1900-as évek elején

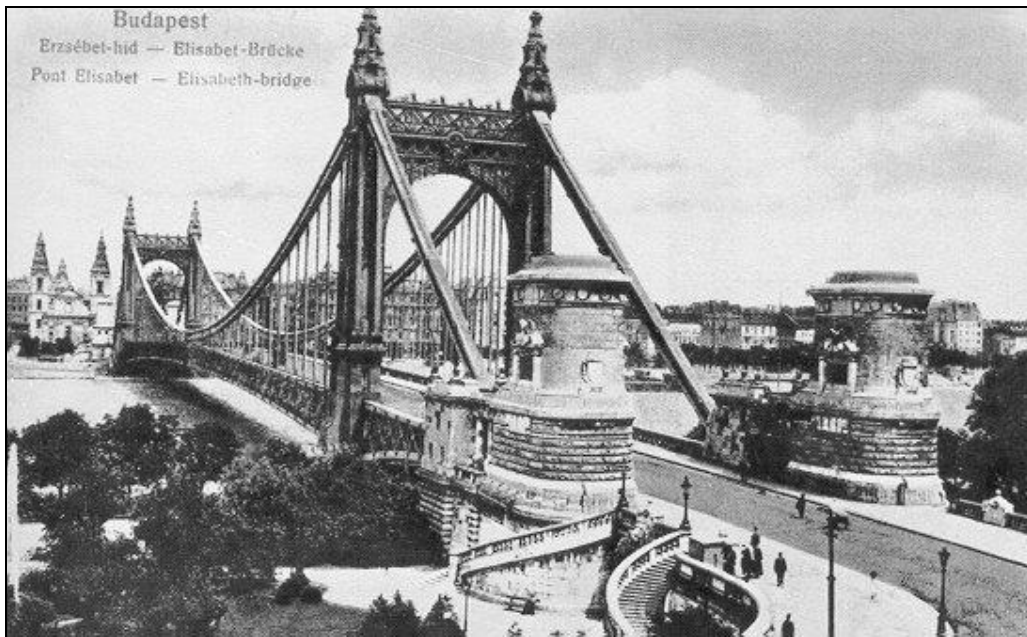
Tekintélye már olyan nagy volt, hogy dr. Csernoch János irodaigazgató külön levélben megkérdezte, hogy elmenne-e a Belvárosba káplánnak. A tapasztalt keserűség semmit sem koptatott el Kanter idealizmusából. A következőt felelte Csernochnak: „Ha a Belvárosba való áthelyezésem Főmagasságú Urunk óhaja és így Istennek akarata, habozás nélkül engedelmekedem.” Az áthelyezés 1890-ben meg is történt.

14 éves pap és a toll révén szinte országos hírvé ember. Budapesten pedig szinte egészen egyedül álló fenyőszál, oázis, buzgó harcos, kire minden oldalról felfigyeltek. A belvárosi kápláni kinevezés fordulópont az életében. Mélyen eucharisztikus lelkiülete rövidesen megtalálja azt az utat, melyen buzgalma, jámborsága teljesen kifejlődik, szervező képessége pedig a budapesti vallási megindulásnak minden ágában úttörő és alapozó tényező.

Simor kardinális kinevezése október 5-én kelt. Még ebben az évben kinevezi az evangélikus főgimnázium katolikus növendékei hittanárává. Gyenge fizikuma alig bírta a rengeteg tanítási órát, papi szíve meg erősen vonzotta a lelkipásztori munka karizmatikus világa felé, mire az ősi Belvárosi-templom is serkentette. 1891. szeptember 9-én tehát lemondott kedvenc iskolájáról, az V. kerületi állami főreál hittanári megbízatásáról, hol pedig annyira szeretett volna véglegesítést kapni. A tanári testület és tanulók fájó szívvel búcsúznak tőle, mert lelkes munkáját, párosulva szerénységével és páratlan udvariasságával még azok is értékelték, kik egyébként nem értették meg vallási lángolását.

Az egyházi hatóság is – ismerve lelkes és eredményes munkásságát – sajnálattal egyezett bele. „Miután ezt a munkát egészségi állapota nem engedi, kénytelen voltam kérését teljesíteni” – írja a főpásztortól vesztett főegyházmegye főkáptalani helynöke. Az V. kerületi főreál igazgatója külön levélben is elköszön értékes hittanárától: „Mindig tudtam értékelni és

méltányolni Főtisztelendőségnek odaadó, ritka buzgóságát tanári működésében és szíves voltát minden érintkezésben vélem és az intézet tanáraival elnéző kegyességet a tanuló ifjúsággal szemben.”

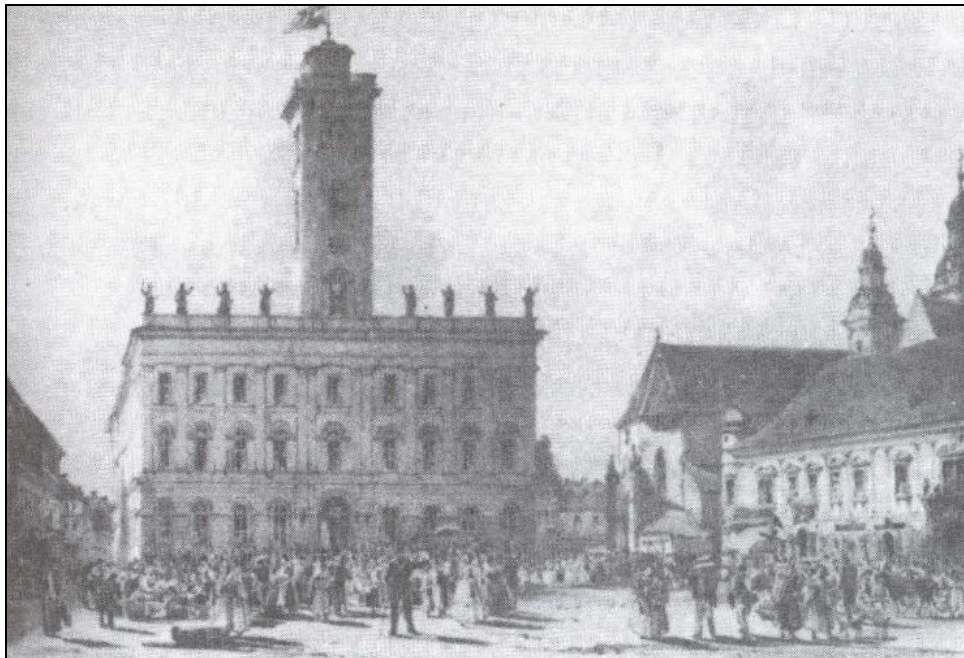
56. kép: A régi Erzsébet híd, háttérben a Belvárosi-templommal az 1900-as évek elején

57. kép: Az új Erzsébet híd a Belvárosi-templommal

A belvárosi kápláni tevékenység két súlyos gyász jegyében indult meg. Nagy egyházi veszteséget jelentett Simor János hercegprímás halála, kihez mint főpásztorhoz annyi szál fűzte Kantert. Érzékeny lelkét mélyen érintette a nagy veszteség, annak a főpásztornak a halála, kinek szentelésekor engedelmességet esküdött s kinek különös megbecsülését örömmel élvezte. Emlékét halhatatlanná teszi az esztergomi Bazilika monumentális oszlopcsarnoka, melyet ő állított és bent a Bazilikában hálás kanonokjaitól Pázmány Péter szobrának pandantjaként emelt karrarai márványszobra. A Kanter-típusú papok pedig szívükben állítottak a nagy főpapnak szeretetből és hálából mauzóleumot.

Egészen egyéni csapás zúdult Kanterra édesanyja halálával. 1893-ban hunyt el vízibetegségben. Pár éve már nem tudott járni, amikor is csak imáival tudta vallásosságát gyakorolni. Kanter nagyon szerette édesanyját, sokat is köszönhetett neki, mert nemcsak vallásosságában gyakorolt rá nevelő hatást, hanem gyenge egészségében is sokat áldozott érte. Úgy látszik, a jó Isten akkor vágta el a földi szeretet legszorosabb kötelékét, mikor teljesen az Isten országának apostolsága felé kívánta sodorni.

58. kép: A régi pesti Városháza jobbra a Belvárosi-templommal (1800-as évek)

Az ősi Belvárosi-templom – Kanter új temploma – ebben az időben nem mutatta a mai képet. A váci utcai sarkon ott állott még a régi empire stílusú piarista rendház finom, művészi vonalaival. Az Erzsébet híd, amely lebontással vagy eltolással fenyegette a pesti oldal egyedüli értékes régiségét, a kettős stílu ősi templomot, még nem épült. A másik oldalon a régi piarista gimnázium dísztelen masszája sötétlett. A templom külsejét pedig a falakhoz lapított üzletek és műhelyek csúfították.

Kanter rövidesen olyan pasztorális központtá fejlesztette a templomot, aminő sem előtte, sem utána nem volt. Egyedül és kizárólag Kanter jámborsága és buzgósága varázsolt oda páratlan hitéletet. Budapesten akkor még hiányoztak a mai gyönyörűen dolgozó szerzetesrendek. A mamutplébániák a javarészt liberális szellemű papsággal irodák voltak csupán. Gyónni Budapesten, a húsvéti időn kívül úgyszólván csak Kanternél lehetett. Ő viszont néha még éjjelen túl is gyóntatott és olyan tömegben keresték fel a lelkiségre vágyók, hogy amint állásában kollégája és utóda, a jó Baumann Károly mondja – a plébános

kénytelen volt este 9 órakor úgy lezártni a templomot, hogy kimenni még lehetett, de bejutni már nem... Ő volt Budapest lelkiatyja!

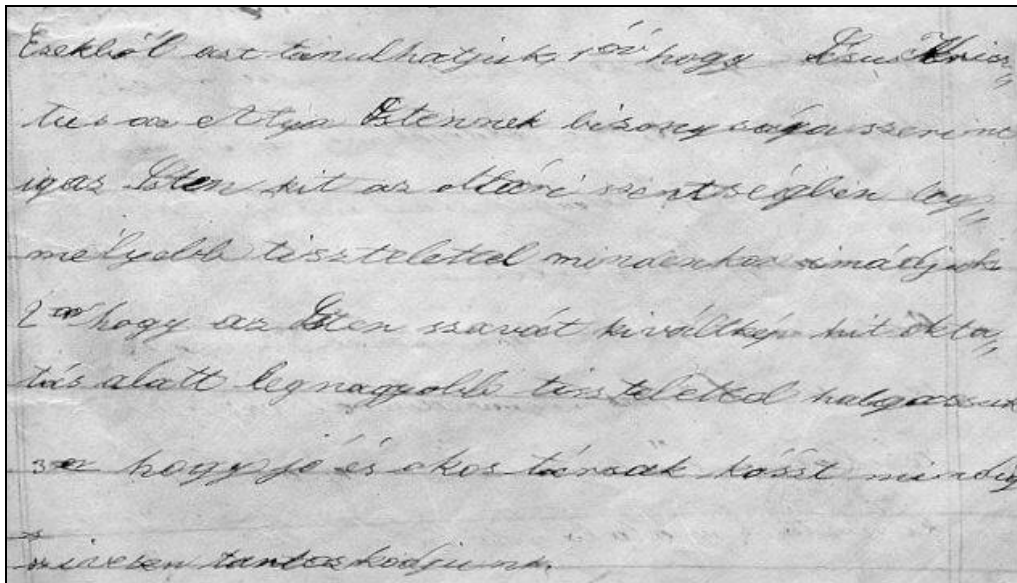
A belvárosi kápláni állása idején jutott érintkezésbe a budapesti Oltáregyesülettel, ami Kanter életének új szint és új irányt adott.

59. kép: A Városház tér, balra a piaristák rendháza (1900-as évek eleje)

Ugyanis Kanter számára hiányzott az az átfogó lekipásztori szervezet, mely egyfelől teljes lelkiéleti munkát végez, másfelől országos kihatást ígér. Egyéniségének és lelkiségének varázsa ugyan tömegeket sodort feléje, de magára hagyottan szappanbuborék-fellángolásnál tovább nem igen jutott volna, miközben azonban ereje felörlődött volna.

5. A Budapesti Központi Oltáregyesület igazgatója

60. kép: „Jézus Krisztus az Atyaistennek bizonyosága szerint igaz Isten, kit az oltáriszentségben legnagyobb tisztelettel mindenkor imádjuk”
(részlet Kanter Károly lelkigyakorlatos füzetéből)

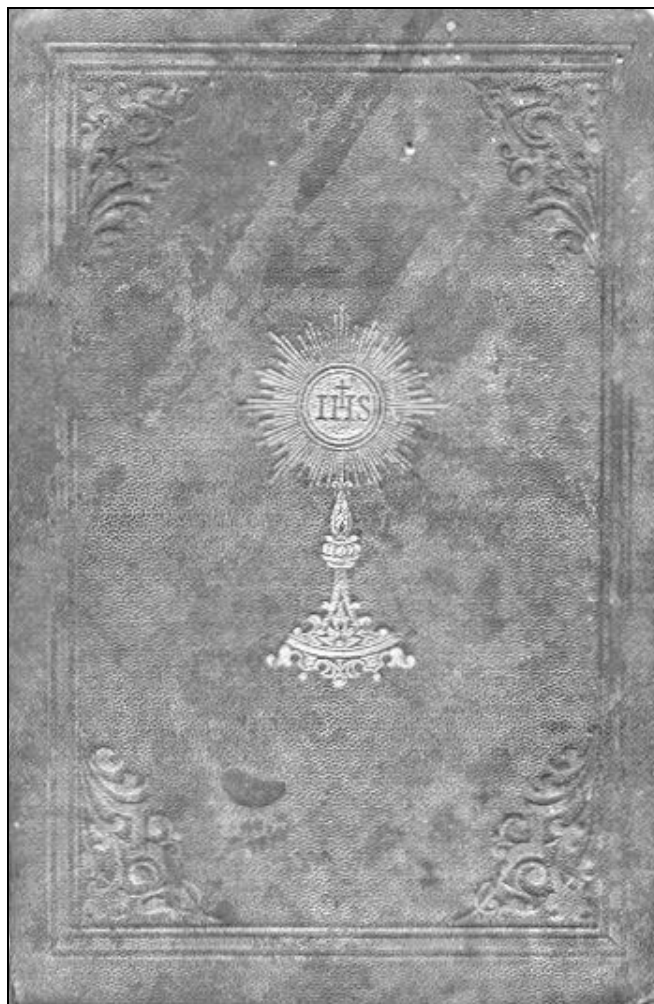
Mikor az új magyar hercegprímás, Vaszary Kolos Kanter Károlyt állította 1894-ben az Oltáregyesület élére, az üdvözlő beszédre adott válaszában azt mondotta, hogy őt Isten két nagy kegyelemben részesítette: először, hogy az oltárhoz, másodszer az Oltáregyesülethez hívta meg.

A budapesti Oltáregyesület alapító igazgatója, Trautwein János piarista 1894-ben halt meg. Trautwein rendkívüli ember volt. Az Oltáregyesület tárgyainak, egyházi szereinek beszerzését, szétosztását a piarista rendházban rendezett kiállításait mind maga végezte. Nem volt könnyű őt pótolni. Utódjának piaristát akart, annyira összeforrott rendjével az Oltáregyesület. Lévay igazgatóra gondolt. Lévay Pestre Veszprémből jött fel, ahol a „Veszprémi Közlöny”, az első katolikus folyóiratot alapította és szerkesztette. Itt megjelent cikkeiben tervezte a Katolikus Kör alapítását. Úgy gondolta, hogy egy budapesti katolikus központ köré csoportosulnak az ország minden városában megalapított Katolikus Körök, melyek a közéleti katolicizmus melegágyai lettek volna.

Mikor Budapestre került igazgatónak, meg is valósította a gondolatát. A Központi Katolikus Kör őrzi is emlékét és képét. Ebben a munkában éppen Kanter Károlyt vette maga mellé. Kanter lelkes természete rögtön tüzet fogott és a „Magyar Állam”-ban cikkezett a „Katolikus Kör” érdekében. Ahogy Lévay fáradozásai célt értek és a „Katolikus Kör” alapszabályai megerősítést nyertek, a „Veszprémi Közlöny”-ben is adott le nyilatkozatot, melynek aláírói Lévay Imre, a szervezőbizottság elnöke és Kanter Károly, a szervezőbizottság jegyzője. A Kör a szervitáknál kezdte meg a működését. Ez Lévayt nyilván annyira lefoglalta, hogy nem tudott vállalkozni Trautwein örökségének átvételére. Átmenetileg Dajkó Pál piarista vezette, de azután Lévay és Franck Ferenc piarista – ki Kanter rokona volt – tanácsára gróf Cziráky Jánosné elnök asszony választása végül is Kanter Károlyra esett.

Az Oltáregyesület már jó ideje az Angolkisasszonyok templomában tartotta ájtatosságait, Kanter pedig az Angolkisasszonyok hitoktatója volt egészen a királyi vár plébánosává való

kinevezéséig. Így ismerte őt Almásy, az Angolkisasszonyok főnöknője is, egyúttal Czirákné munkatársa az Oltáregyesületben; viszont Kanter itt ismerte és szerette meg az Oltáregyletet, mely az Oltáriszentség különös kultuszát és a szegény templomoknak egyházi ruhákkal és szerekkel való ellátását célozta. Kanter ekkor a „Magyar Állam”-ban az Oltáregyesületről ragyogó cikket írt, mely az Oltáregyesület áldott lelkű alapító elnöknőjének, gróf Cziráky Jánosnénak figyelmét is felkeltette.

61. kép: Az Oltáregyesület tagjai Vezérkönyvének fedőlapja (1896)

A budapesti Oltáregyesület félszázados jubileumára kiadott ünnepi kiadványban dr. Makay Lajos, az „Örökimádás” szerkesztője ezeket írja az Oltáregylet élére került Kanter Károlyról: „Örömmel terjedt el a hír, hogy Trautwein utóda Kanter Károly lett. E férfiú szereplése összeesik a katolikus restauráció születési évével. A Központi Oltáregyesület a katolikus egyesületi élet magva lett. S midőn ennek mintájára és az Oltáregyesület tagjainak kebeléből újabb hitbuzgalmi egyesületek alakultak, Kanter Károlyt ott látjuk az összes egyesületekben, propagálva az eszmét, hogy a közélet porondján csak akkor egyesülhetünk, ha előbb az oltárnál, a szentségimádásban és vételésben egyek leszünk. Az oltár a tűzhely, a Szentség a tűz, éleszti lelkünkben a katolikus öntudatot. Ez az Oltáriszentségben megerősödött öntudatos katolicizmus, mely püspökökben, főurakban, főúrnőkben, szerzetesekben, tudósokban és egyszerű ismeretlen emberekben oly sok apostolt és közhasznú intézményt adott az országnak, teremtette meg áldozatkészségével és nagyarányú agitációjával végül az Oltáregyesület központi otthonát is.”

Bár Trautwein rengeteget dolgozott, az ő oltáregyesülete mégiscsak szerény, német mintájú „Parlamenten-Verein” volt. Egyesületi jellege különösen szerény keretek közt mozgott. Igaz, hogy halála akadályozta meg abban, hogy nagyobb terveket valósítson meg, mikhez hagyatékában óriási összeget, 97.000 forintot találtak az Oltáregyesület számára, mit az Oltáregyesület át is vett. Kanter gyönyörű stílusú nyomtatott, ékes emlékiratot nyújtott át a piarista rendnek, méltatva benne Trautwein János halhatatlan oltáregyesületi érdemeit. Ezzel az Oltáregyesület kapcsolata a piarista renddel megszűnt.

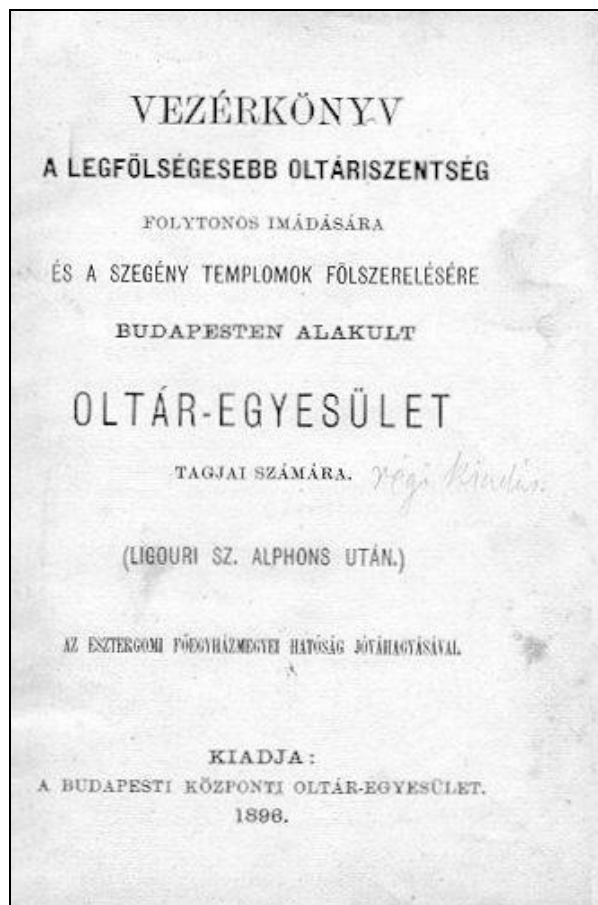

62. kép: Oltáregyesület kiállítása 1934-ben

Az Oltáregyesület nagy korszakát Kanter indította meg. A magyar katolikus hitélet teljesen töretlen ugar volt. Kanter országos jelleget kívánt adni az Oltáregyesületnek egyrészt az Oltáriszentség kultuszának növelésével és mélyítésével az egész katolikus élet megszentelése és vallásossá tétele céljából, másrészt az egész ország szegény vagy elhanyagolt templomainak egyházi szerekekkel való ellátása érdekében, ami az Oltáriszentségben való élő hitnek természetes és szükséges léghőre.

Trautwein szerény, egyszerű ruhákkal elégedett meg, hisz különben nem tudott volna olyan nagy pénzüsszeget megtakarítani. Kanter rajongó szeretete az Oltáriszentség iránt azt kívánta, hogy a szentmise ruhái, az oltár kegytárgyai értékes anyagból készüljenek. A miseruhák finom selyemből varródtak, a templomi fehérneműk pedig kitűnő rumburgi vászomból gyönyörű csipkéekkel, a kelyhek kupája és paténája, a beteglátogató szerek szelencéi, a ciboriumok, monstranciák lehetőleg aranyozott ezüsből készítették. Kiss Aladárné, Kanter első munkatársainak egyike így írja le megindulását az Oltáregyesület élén: „Nagyérdemű elnök asszonyunk hamarosan felismerte a szerény káplánban Isten választottját és a legfelségesebb Oltáriszentség szent életű nagy tisztelőjét. Igazgatónk tekintélye napról-napra növekedett. Szerénysége és szelidsége volt az a hatalom, mellyel a lelkeket Istenhez vezette. Az egyesület megreformálásának nagy munkája az úgynevezett „petit comité”-ben bámulatos megértő módon ment végbe. Az a szent áhítat, mely igazgató urunkat mindenkor kísérte, megáldotta és megnemesítette a munka eredményét. Trautwein idejében a tagokkal való érintkezés csupán abban állott, hogy minden hó második vasárnapján az Angolkisasszonyok templomának szószékén megjelent az igazgató és az ott jelenlévő néhány egyesületi tagnak rövid előadást tartott. Kanter ellenben mindig azzal kezdte, hogy

szónoklatait ugyanott, de du. 6 órakor tartotta. Ezekkel az eucharisztikus szónoklatokkal nyíltak meg a hívők részére az isteni kegyelem forrásai és itt vette kezdetét a térítés hatalmas műve. Az igazi krisztusi szeretetről, a valódi Eucharisziáról szóló lángoló szavait híveinek egyre növekvő száma szinte rajongással szívta magába, úgy hogy rövid idő múlva már szükségnek bizonyult a templom a hallgatóság számára.

63. kép: Az Oltáregyesület tagjainak Vezérkönyve (1896)

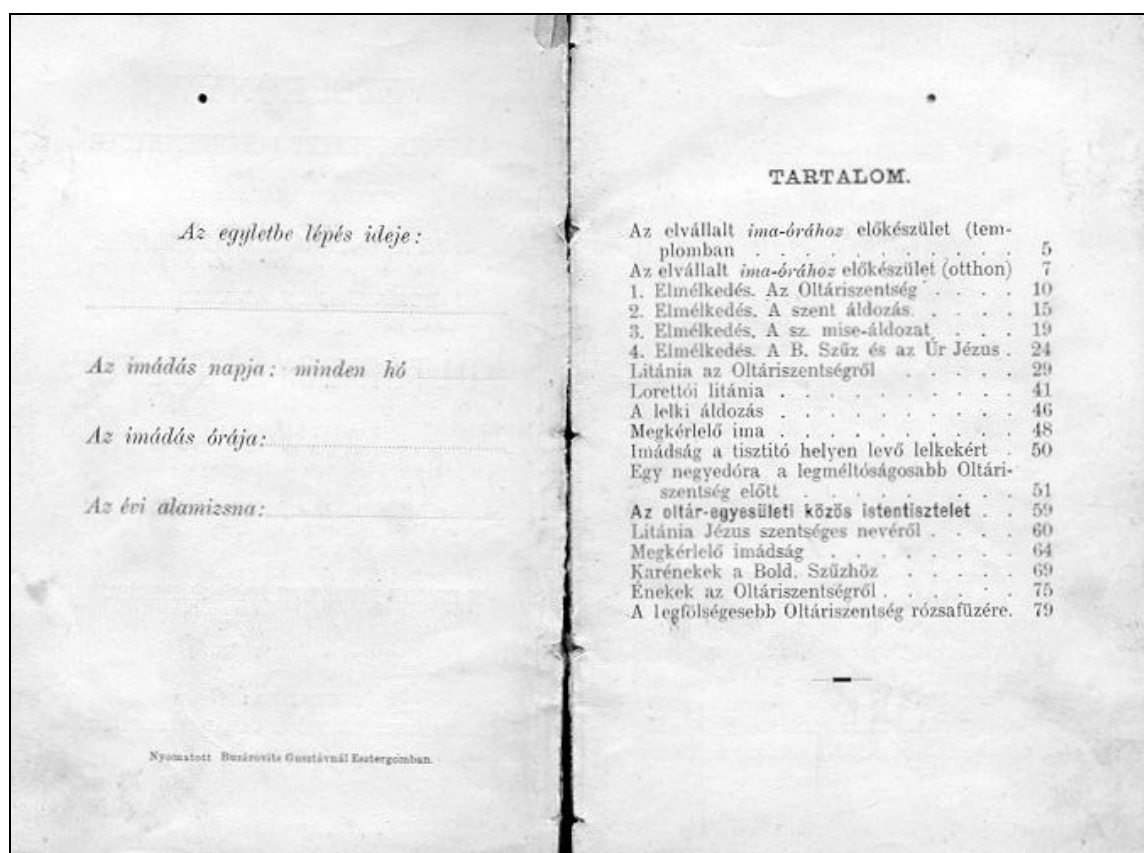
Keményen ostorozta a szószékről a híveknek a templomban akkor általában divatos komolytalan viselkedését. Akkoriban szinte botránkoztatók voltak az utcai egyházi körmenetek, melyeken néhány öregasszony, az alsó néprétegekből álló tarka tömeg, zene, lármás kíséretéből állottak tarka összevisszaságban. Csupán népies látványosságok voltak, minden áhítat és vallásosság nélkül, amin a jobb érzésű emberek őszintén megbotránkoztak. Hogy azután mindez lassankint megváltozott, a hívők Úrfelmutatáskor letérdepeltek, a körmeneteken úribb, felsőbb társadalmi osztályok is résztvettek, és pedig fedetlen fővel, a szentséges körmenetek elhaladásakor az utcán lévő tömegek is térdre borultak – mindez túlzás nélkül állapítható meg, a mi földön járó szentünk fáradhatatlan munkájának eredménye volt.”

A belvárosi plébániatemplomban naponként a 9 órás misét különös kiváltsággal szentségkítéssel és orgonaszóval tartották. A hívek nagy része azonban erről nem volt tájékozott. Kanter ezen is változtatott és hamarosan megteltek a templom padsorai.

Országszerte sok helyen működtek Oltáregyesületek. A legrégebb magyar a soproni. Ezeknek előjogait Kanter mindvégig tiszteletben tartotta, de szükségesnek látta egy országos szervezet létesítését. Ehhez azonban a püspöki kart kellett megnyernie. Ezért gróf Cziráky Jánosné elnök asszonnyal együtt terjedelmes emlékiratban terjesztette szándékát a magyar

püspöki kar elé. Az emlékirat bevezető szavai minden idők számára valóságos magna charta az oltáregyesületi munka számára, de egyúttal Kanter lelkének gyönyörű megnyilatkozása. „Az Oltáregyesületnek elsősorban Istentől nyert kegyelmes főpásztorának jóindulatára, hatalmas pártfogására és szent áldására van szüksége, mert csakis így lehetséges, hogy az Isten dicsőségére emelt ne csak kérelmezőkre találjon országszerte, hanem egyesületi tagokra is, hogy a nehéz idők közepette mindgyorsabban egyesítse a jó lelkeket egész hitéletünknek központja, a legfőbb Oltáriszentség körül, a viszontagságok által sújtott templomokról és oltárokról való gondoskodása által pedig országszerte díszet és fényt derítve az istentiszteletre, elérhesse, hogy ne legyen kénytelen templomainkban többé senki sem látni szegénységben sínylődő oltárokat és foszlányokba menő egyházi ruhákat, hanem inkább lássa a katolikus és nem katolikus egyaránt, hogy nekünk az Oltáriszentség legszentebb birtokunk, melyért időnket, kényelmünket, filléreinket áldozni mindenkor készek vagyunk! Imáinkkal egybekapcsolt törekvéseink oda irányulnak, bárha annyit tehetnénk, hogy szép hazánkban egyetlen község sem lenne oltáregyesületi tagok nélkül, bárha nappal és éjjel, mint egy élő koszorú a szeráfok módjára, országszerte az Oltáregyesület százai imádnák fölváltva a legfőbb Oltáriszentséget és egyetlen temploma se maradna dísztelen és elhagyatott.” A hitnek ez a nagysága és mélysége, mely Kanter lelkében lángolt, persze magával ragadott mindenkit. Az emlékirat visszhangja teljes volt. A főpásztorok sorban kinevezték az egyházmegyei megbízottakat és az egész országban megindult a lázas szervezkedési munka. Ennek befejezésére Kanter megírja szinte skrupulózus lelkiismeretességgel az országos szervezet „Útmutató”-ját, mely hosszas tárgyalások és ismételt változtatások után csak 1915-ben tudott könyv alakban nyomtatásban megjelenni.

64. kép: Az Oltáregyesület tagjai Vezérkönyvének első két oldala (1896)

A szervezés folyamán Kanter rengeteget tárgyalt a főpásztorokkal, egyházmegyei megbízottakkal. Az egyházi élet akkori szervezetlenségében az ő akciója mérhetetlenül fontosságot nyert. És Kanter tárgyalásában hosszadalmas és rendkívül figyelmesége miatt határozatlan is volt, úgyhogy óriási lelkipásztori elfoglaltsága mellett, melynek összes vonatkozásait csak később fogjuk látni, emberfeletti munkát végzett. Nagy nehézségekkel is kellett megküzdenie. Voltak egyházmegyék, amelyek nehezen voltak rábírhatók arra, hogy az országos központ alá tartozzanak. A központnál régebbi alapítású oltáregyletek presztízs kérdést vetettek föl. Nehéz volt áttörni az önzésnek és kislátókörűségnek azt a nem csekély akadályát, mely nem tudta felérteni azt a nagy katolikumot és kizárólag az Oltáriszentség dicsőségének szempontjait, hogy a vagyonosabb plébánia oltáregyesületi pénzeket adjon át a központnak, ahol azokból szegény templomok és külső missziók számára készüljenek egyházi ruhák. Szűkkeblűség és apostoli lendület hiánya egyszerűen üzletszerűen fogta fel a dolgot és a beküldött pénzért kért felszerelést, mit sem törődve azzal, hogy szegényebb templom számára is szánjon adományaiból. A missziók belekapcsolódása számára pedig általában hiányzott az érzék. Kanter ebben ötven évvel megelőzte kortársait gondolkodását és valóságos hideg jégpáncélt kellett áttörnie ideális elgondolásaival, melyekben igazi katolikum, gyönyörű testvéri szolidaritás nyilatkozott meg. De kitartásával ránevelte a hívőket nemes gondolkodására. Kitartásánál és lelkesedésénél csak szerénysége nagyobb, mire jellemző, hogy mikor a hosszan vajúdó „Útmutató”, mely nem árulja el, hogy mennyit dolgozott vele, teljesen készen volt és kiállotta a tárgyalásokat az egyházmegyékkel, az egyházmegyei igazgatókkal és régi „önálló” oltáregyesületekkel, akkor még jónak látta elküldeni Kalocsára dr. Révay Tibornak, aki akkor az érseki udvarban dolgozott, s kinek véleményére Kanter igen sokat adott.

A Központi Oltáregyesület hivatalos lapja az

„ÖRÖKIMÁDÁS”

című havonként megjelenő folyóirat. Tartalma a jelen Emlékfüzetéhez hasonlóan, a legméltóságosabb Oltáriszentségről, a lelkiélet kérdéseiről s az Oltáregyesület életéről szól. Előfizetési ára egy évre 2 P 50 fill., mely két részletben is fizethető. Kiadja a Központi Oltáregyesület Budapest IX. kerület Üllői-út 77. szám.

— — — — —

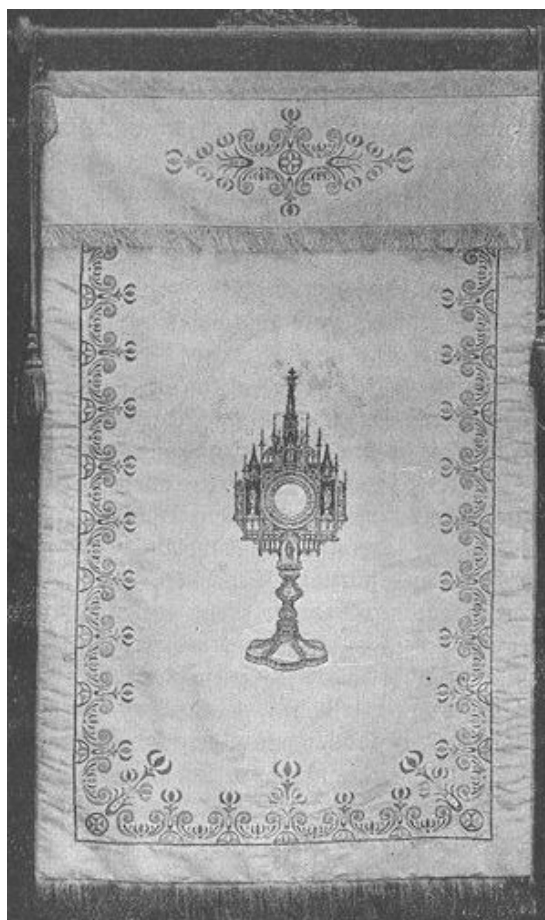
A gyermekeknek a szentségi Úr Jézussal való lelki-kapcsolatait ugyancsak a Központi Oltáregyesület kiadásában megjelenő

„JÉZUSOM ÖRÖMÖM”

című képes havi folyóirat van hivatva előmozdítani. Előfizetési ára egy évfolyamra (szept.—június-ig) 1 P 60.

65. kép: Felhívás az „Örökimádás” és a „Jézusom örömöm” folyóirat előfizetésére (1934)

Kanter azt sem akarta, hogy az egyházi ruhákat készpénzért vásárolják egyes cégeknél, hanem hogy oltáregyesületi nők varrják meg őket. Így sokkal több paramentum került ki egy bizonyos összegből s több templomot is lehetett segíteni. Az egyházi ruhákban bent rejlett a vallásos hölgyek áldozatkészsége és a megszervezett munkadélutánok alkalmat adtak arra, hogy az egyleti hölgyek összejöjjenek, testületi szellemre tegyenek szert, sőt a munkaórákon tartott vallásos előadások révén vallási képzésben is részesüljenek. E téren nyílt alkalmá a Központ országos elnök asszonyának a tevékenységére, mely akkor jutott teljes virágzáshoz, mikor női szerzetesrendet sikerült az oltáregyesületi munka számára letelepíteni. Kanter eucharisztikus reformmunkáját és oltáregyleti szervező tevékenységét eucharisztikus sajtó is támogatta. A Győr egyházmegyei Hanekamp György szerkesztésében megjelenő „Magyarországi Papi Imaegylet és Eucharisztia Társulat Értesítője”, a jezsuita páterektől kiadott „Jézus Szívének Hírnöke”, és Vargha Mihály plébános „Reménységünk” című folyóirata állottak lelkesen Kanter munkája mellé. Később a Központ is alapított magának folyóiratot, az „Örökimádás”-t, melybe beleolvadt a „Reménységünk”.

66. kép: Az Oltáregyesület központi körmenetes zászlaja (1934)

Mivel Kanter – mint káplán – a Belvárosi-templomban működött, ezt az ősi templomot is belevonta az oltáregyesületi életbe. Keresett gyóntatószéke is itt állott. De hivatalos oltáregyesületi szentmisék és közös szentáldozás – a hó minden második vasárnapján – az Angolkisasszonyok templomában tartattak meg. Az áldozók között rendszeresen ott térdelt Cziráky János grófnő elnök asszony férjével és gyermekeivel. A délutáni szentségi ájtatosságon hangzottak el Kanter híres, lelkes és hosszú eucharisztikus beszédei, melyekben tüzes eucharisztikus lelke valósággal magával ragadta a lelkeket. Rövidesen az

oltáregyesületi vasárnap egésznapis szentségimádással gazdagodott. „Engesztelő szentáldozás társulata” létesült az oltáregyesület keretében és sűrűn tartott lelkiyakorlatok – akkor teljesen új fogalom a magyar glóbuszon – mélyítették az eucharisztikus lelkek buzgalmát.

A külső szervezkedés és csendes kegyelmi élet munkája mellett a belső vallásosságot, az összetartás szellemét és kifelé a tömegekre való vallási kihatást hatalmas ünnepélyek is szolgálták, melyek sok izgalmat és munkát igényeltek. Ilyenek voltak 1895-ben a drága oltáregyesületi zászló megáldása; a millenniumi esztendőben rendezett eucharisztikus körmenet, mely úttörője azoknak a lélekemelő, gyönyörű eucharisztikus diadalmeneteknek, melyeket a budapesti eucharisztikus kongresszus generációja élvezhetett az Eucharisztikus Világkongresszuson és az országos katolikus nagygyűléseken; a századfordulón 1900-ban rendezett oltáregyesületi római zarándoklat és országos eucharisztikus kongresszus.

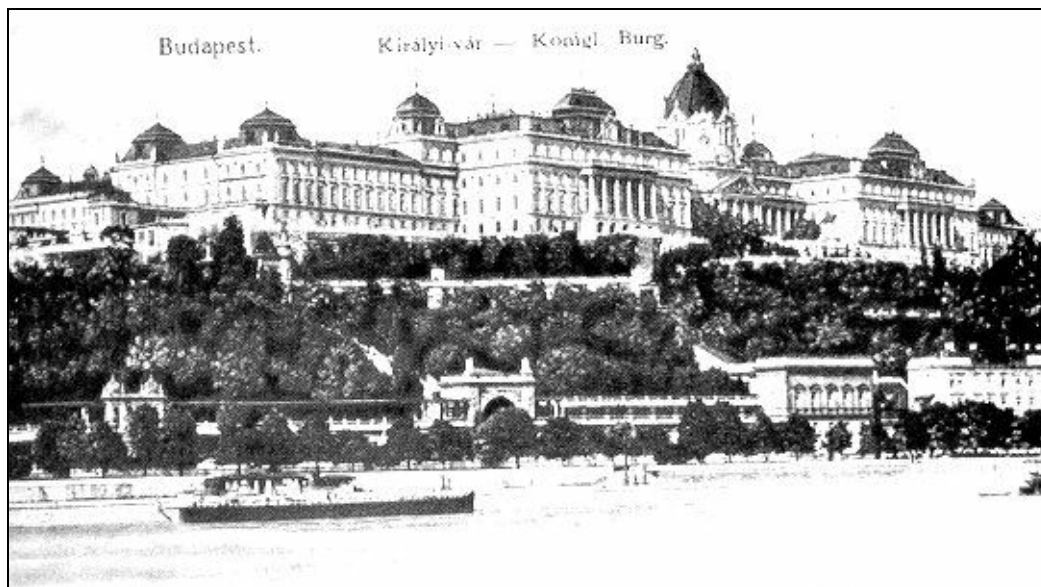
Magyarország vallásos életét ekkor az oltáregyesületi mozgalom jelentette, melyben Kanter lángbuzgalma, jámborsága és hihetetlen munkabírása lüktetett. Úttörő vallási munkája két remek gondolatot termelt ki, mely teljesen új volt vallásos gondolkodásunk és életünk egén: az örökimádás igéző, misztikus gondolatát, melynek imakönyvét megírta Vargha Mihály plébános és az örökimádás ápolására építendő díszes templom, az Örökimádás-templom eszméjét.

Mikor 1898-ban hön szeretett Erzsébet királynénkat meggyilkolták, az országos felháborodás, a szörnyű gaztett engesztelése az Örökimádás-templom eszméjének megvalósítása kitermelte a tervet is: Erzsébet királyné emlékére Örökimádás-templom építése. A terv voltaképpen Almásy, az Angolkisasszonyok lelkes főnöknőjének agyában fogamzott meg. Ez a templomterv nemcsak vallásos síkon, hanem a nemzeti lélekben is országos érdeklődésre tarthatott igényt.

A Gondviselés azonban ebben a feladatban nem juttatott részt Cziráky Jánosné grófnő elnök asszonynak, kinek nemes lelke 1899. január 6-án elköltözött Ahhoz, kit a nagy Szentség leplében oly hön imádozt s kinek dicsőségéért annyit áldozott és dolgozott.

Az Örökimádás-templom építésének oltáregyesületi országos elnök asszonya örgróf Pallavicini Edéné gróf Majláth Etelka, Majláth erdélyi püspök nővére, ki ma már Kanterral együtt várja az Örökimádás-templom kriptájában a boldog feltámadást.

6. A várplébános

67. kép: A budai királyi vár az 1900-as évek elején

Mielőtt testet ölthetett volna az Örökimádás-templom építésének eszméje, nagy változás állott be Kanter életében.

Vaszary Kolos hercegprímás 1898. szeptember 26-án latin kísérelő levéllel Ferenc József apostoli király legmagasabb kéziratát juttatta el Kanter kezeihez. „Mi első Ferenc József Isten kegyelméből Ausztriai Császár, Csehország királya stb. Magyarország apostoli királya emlékeztül adjuk ezennel jelezvén mindenkinek, kit illet, hogy mi – kegyes tekintetbe vévén azon erényes szép tulajdonokat, tudományt, tanultságot, példás erkölcsi jámborságot és egyéb jeles tehetségeket, melyeknél fogva tisztelendő Kanter Károly esztergomi főegyházmegyei áldozár-hívünk királyi kegyelmünkbe ajánltatott, főpártfogói jogunk erejével, mellyel és melyet úgy, miként dicső emlékü elődeink, a boldogult magyar királyok, Magyarországnak és a hozzákapcsolt részek valamennyi egyháza és egyházi javadalma adományozására nézve teljes joggal bírunk és gyakorolunk, őt az esztergomi főegyházmegyébe bekebelezett és jelenleg jogilag és tényleg megüresedett Szent Zsigmondról nevezett budavári plébánia plébánosává tartottuk főkegyúri jogunknál fogva kegyesen választandónak és nevezendőnek, sőt választjuk és nevezzük ezennel neki adományozván az említett plébániai javadalmat összes jövedelmeivel, hasznával és illetményeivel és őt, – aki kedvelt hívünknek főtisztelendő méltóságos Vaszary Kolos bíbornok, hercegprímás és esztergomi érseknek, mint Esztergom főegyházmegye főpásztorának az említett lelkészségbe a szokott mód és rend szerint való beavatás és bevezetése kegyúri jogunknál fogva királyi kegyelmünk és kegyelmességünkkel bemutatjuk. – Kelt Ischlben, Kisasszonyhava harmadik napján, az Úr ezernyolczszáz-kilencvennyolcadik esztendejében. Magyar, Cseh, stb. országai uralkodásunknak ötvenedik évében. Ferenc József, Wlasics Gyula.”

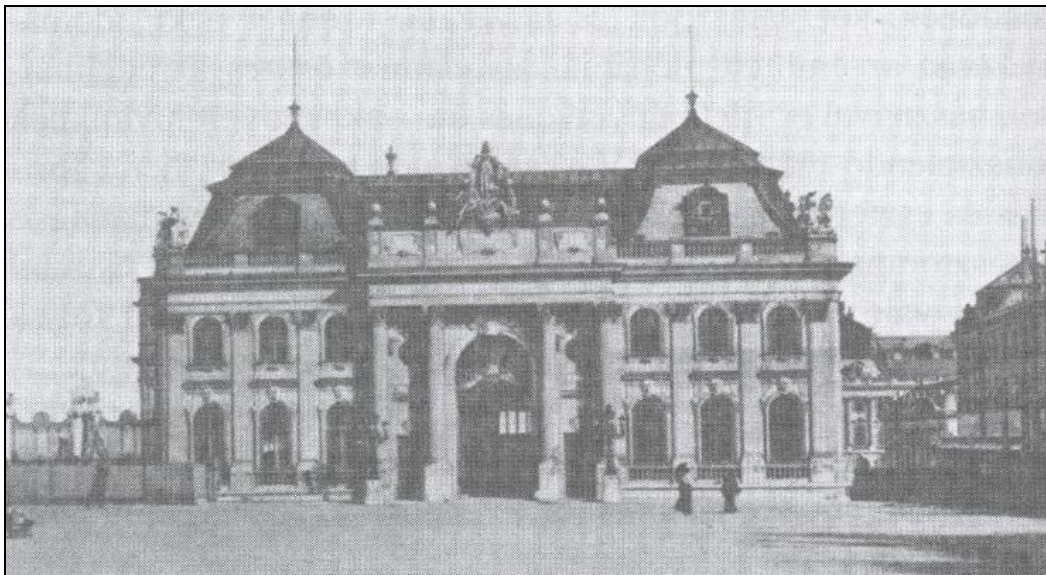
Vezinger Károly eddigi királyi várplébános esztergomi kanonoki stallumba távozott.

Kanter rendkívüli jámborságáról és buzgóságáról értesült a király legkedvesebb leánya Mária Valéria, kitől tudomást szerzett maga a Felség is. Rövidesen királyi audienciára rendelik Kantert. A királyra kedvező mély benyomást keltett Kanter nem hétköznapi egyénisége és közölte vele, hogy udvari plébánossá fogja kinevezni. Kanter alázatos lélekkel

hallgatott erről az audienciáról, melyről csak a kinevezéskor értesült a világ. Akkoriban a buzgó Kanter más módon, a fővárosi városatyák kegyéből, sohasem jutott volna Budapesten plébániához.

68. kép: A királyi vár a Lánchíddal az 1800-as évek végén

69. kép: A királyi vár bejárata a Szent György térről az 1900-as évek elején

A magas kinevezés nagy változást jelentett Kanter életében. Felköltözött a belvárosi plébánia sötét káplán szobájából a pompás, világviszonylatban is nagyszerű királyi palotába. A sikló felőli szárnynak a Szent György térre nyíló kaputól vezet fel a lépcső a várplébános lakásába. Dolgozószobájában íróasztala fölött függött az arsi plébános képe, kit lelkipásztori mintaképének tekintett. Az íróasztalán egy meleg tónusú bájos Szűz Mária kép a gyermek

Jézussal állott, mint valami kis házioltár. Egy kis asztalkán XIII. Leó pápa fehér pileoluszát őrizte egy üvegbura alatt. Piros garnitúrája előkelőséget kölcsönzött egyszerű lakásának. A falakat könyvekkel telített könyvvállványok borították. Ez a lakás rövidesen központja és kiindulópontja lett Budapest vallásos és katolikus társadalom-irányításának és vezetésének.

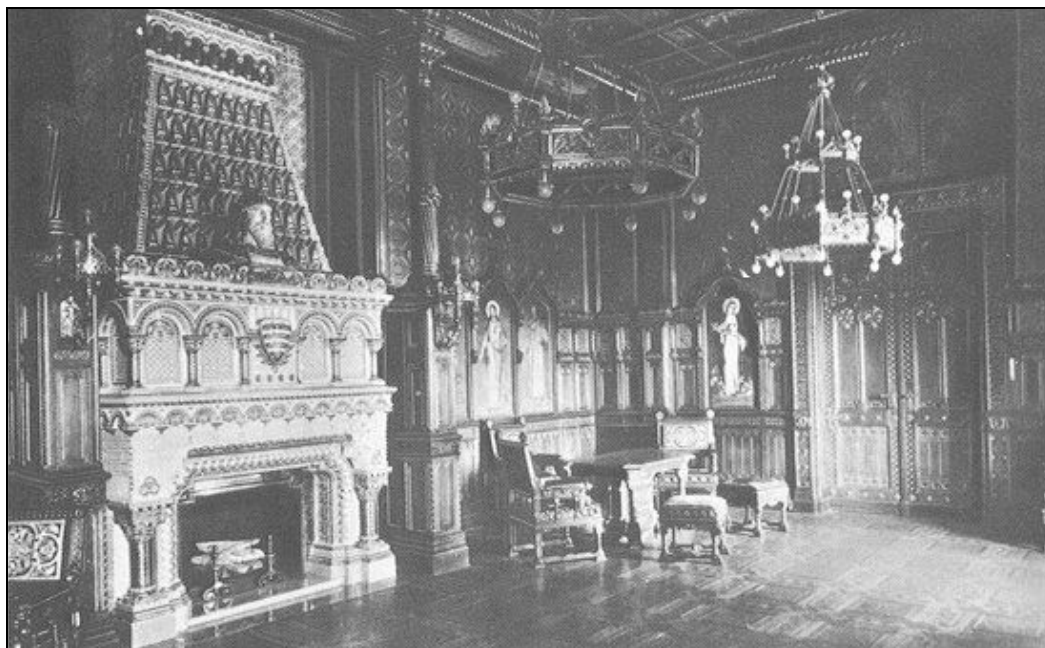
70. kép: Mária Valéria,
Ferenc József legfiatalabb gyermeke (1890 körül)

Az előkelő pozícióban és környezetben rangot is kellett adni az új udvari plébánosnak, miért is Őfelsége kinevezte Szűz Máriáról nevezett beheli apátság címzetes apátjává, ami akkor nagy dekórumot jelentett. Akkor ugyanis még a címzetes apátok és prépostok, mint a püspökök, arany nyakláncon aranykeresztet hordhattak. Kanter ezt a főpapi ékítményt méltósággal hordta, ezután még alázatosabb lélekkel mosolygott bele az életbe.

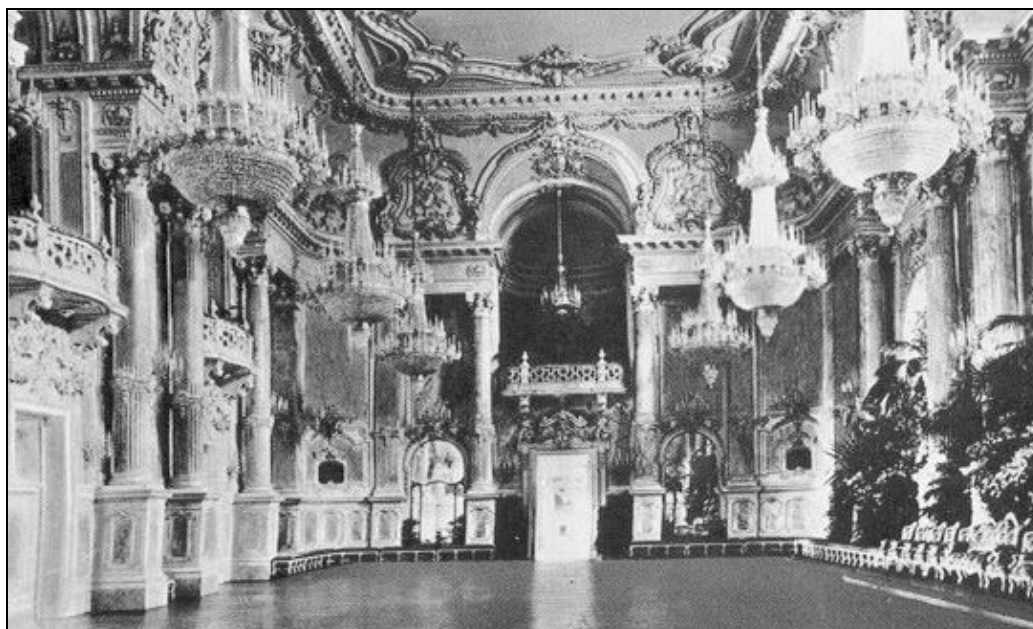
Munkaköre is sokban változást szenvedett. A tanítás súlyos terhe alól, – mit ő olyan ritka lelkesedéssel és szakértelemmel végzett – felszabadul, de rögtön kinevezik a II. kerületi főreáliskolához és a IV. kerületi elemi és polgáriskolai tanítóképzőhöz érseki biztosnak, hogy rengeteg tudását és tapasztalatát, mit a tanítás terén szerzett, legalább ebben a minőségben tudja a köz javára értékesíteni.

Várplébánossá történt kinevezésekor fejeződött be véglegesen a királyi palota építkezése, melyből azonban kihagyták a vártemplomnak a palotához méltó átépítését és művészi díszítését. Kanter rögtön felismerte feladatát. Egyenesen a királyhoz fordult a sérelemmel, mert meggyőződött, hogy a liberális szabadkőműves itthoni fórumok nem értik őt meg, hiszen nem ok nélkül hagyták ki éppen a templomot az építési költségvetésekből és királyi felterjesztésekből. Kanter merész lépését siker koronázta. A vártemplom megkapta a mai díszes formát, amiben egyenesen a király intézkedett. Azt már nem tudta megakadályozni – ami pedig vallásos lelkét igen bántotta –, hogy Mátyás király vadászjelenetét a templom

szentélyének külső falára helyezték, ahova mindenképpen valami vallásos kompozíció illett volna. Tornyt sem sikerült szerezni temploma mellé, holott ezt nagyon szeretne volna, de ezt most már – amikor a templom csak a pótmunkákban kapott helyet – építészeti és művészeti nem lehetett megoldani.

71. kép: A királyi vár Szent István terme az 1900-as évek elején

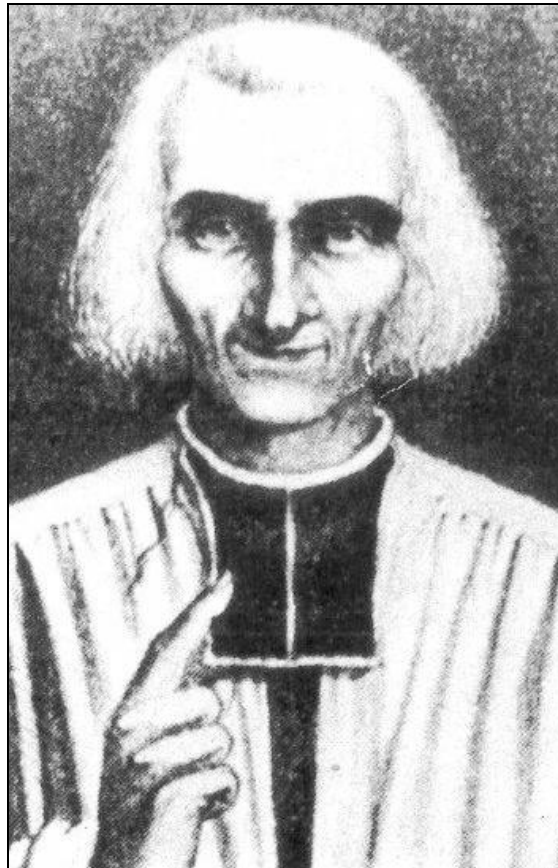

72. kép: A királyi vár márványterme az 1900-as évek elején

A sikertől – melyet mégis elért – felbuzdulva megkezdte a hosszú plébániai állásának utolsó napjáig elhúzódó harcot a plébánia rangjának udvari plébániává való emelése érdekében, miáltal úgy a plébános, mint a templom alkalmazottja, udvari személyzet jellegét nyerik. Nehezítette törekvését az, hogy ugyanakkor a Koronázó Nagybaldogasszony-

(Mátyás-) templom is hasonló igényeket támasztott. Szerette volna a már megszűnt régi Szent Zsigmond prépostság címének végleges egyesítését, ill. egybekapcsolódását az udvari plébános állásával, de ezt a fonalat inkább elejtette, hogy annál biztosabban sikerüljön a várplébániának udvari plébánia rangjára való emelése. A magyar hatóságok vad liberális mentalitásuk elvakultságában nem vették észre ezt a magyar presztízis gondolatot, mely Kanter hazafias törekvéseiben rejtett.

73. kép: Az arsi plébános (Vianney Szent János)

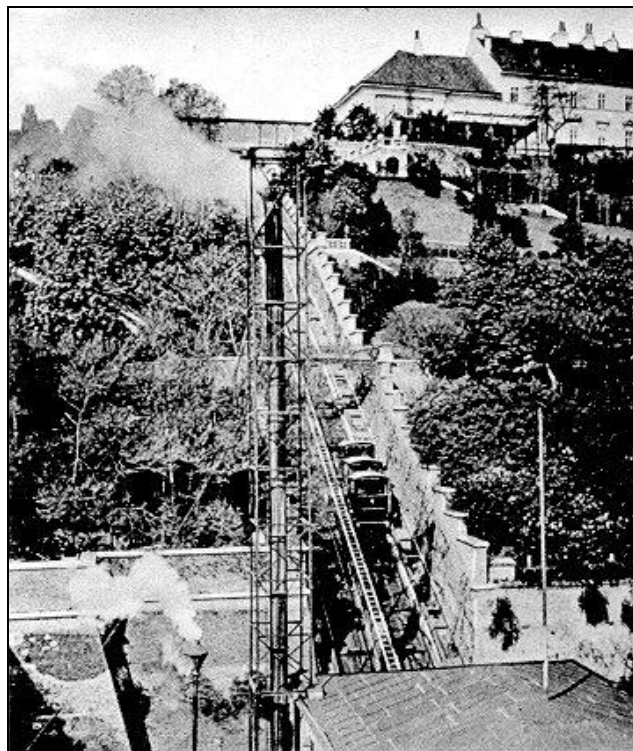
Egyébként egész csokorra való probléma várt megoldásra, melyeket gondosan összefoglalt Uxa József: „A budavári királyi kápolna” kiadványában. A király Őfelségének a plébános kinevezését illető legmagasabb személyi joga mellett vétessék fel a plébániatemplom, mint a királyi palotának szerves és kiegészítő része az udvari templomok sorába (Bécsben a Hofkapelle, Augustiner Kirche és Michaeler Kirche, tehát három élvezte ezt a jelleget); legyen a templom a „Szent Jobbról nevezett” kiváltságos magyar királyi udvari templom, a mindenkori plébános pedig a Szent Jobbról nevezett magyar királyi udvari plébános és a Szent Jobb öre, a káplán magyar királyi udvari káplán, a karmester udvari karmester, az énekkar személyzete, a templomszolga az udvari szolgák sorába felvéve, az összes egyházi szerelvények a Szent Koronának, mint a templom kegyuraságának kánonjog szerinti tulajdona.

Ezekben a törekvésekben Kanter leglelkesebb támogatója volt dr. Csernoch János csanádi püspök, ki mint volt esztergomi irodaigazgató, jól ismerte az ügyeket és különös szeretettel viseltetett Kanter iránt. A hosszú harcról a közvélemény semmit sem tudott. Kanter tudott hallgatni, nehogy a politikai parlamenti ellenzék politikai eszközt kovácsoljon magának az ügyből, amivel Kanter elvesztette volna a király jóindulatát. Mikor dr. Csernoch János hercegprímás lett, akkor Kanter újból felvette a tárgyalások fonalat, melyet a királynak 1916.

május 6-i döntésével teljes győzelemmel végződtek. Kanter azonban akkor már Esztergomban volt.

74. kép: Az alagút bejárata a Vársikló mellett (1900 körül)

75. kép: A Vársikló az 1900-as évek elején

Persze a várplébános távolról sem elégedett meg ezekkel a jogi természetű elfoglaltságokkal. Nagystílusú eucharisztikus lelkipásztorkodása a legteljesebben kibontakozott, minek országos távlatát nemcsak az országos jellegű oltáregyesületi központ és szervezkedés nyújtotta, hanem a körülmény is, hogy a magyarországi papok Imaegyesületének és

Eucharisztia Társulatának országos igazgatója lett. Így papok és hívek lelkében egyaránt szíthatta az Oltáriszentség iránti szeretetet. Arról a királyi várpalota sohasem álmodott, hogy magas izoláltságában valaha is pasztorális központtá váljék. Kanter azzá tette. Természetesen elsősorban a hivatalos istentiszteletek foglalkoztatták. Az udvar budapesti tartózkodása alkalmából kellett a Felség számára miséznie; országgyűlések megnyitásakor pedig udvari, ill. országos istentiszteletek színhelye volt a várkapolna. Innét indult ki és tért vissza az évenkénti országos Szent Jobb körmenet Szent István király ünnepén.

Magánpasztorációja hihetetlen mérvet öltött, amit az udvari emberek nem szívesen láttak, de Kanter mindig támaszt és pártfogót talált Őfelségében. A király budapesti tartózkodása alatt az udvari tisztségekkel együtt Kantert is fogadta, amikor mindig melegen érdeklődött munkája iránt. Egy alkalommal a Felség azt kérdezte tőle, hogy jól van-e, mire Kanter sietett leadni azt a panaszát, hogy a vártemplom gyengén van ellátva méltó egyházi ruhákkal, mire a király Bécsből küldött neki. Ezekon a ruhákon ma is fel van tüntetve, hogy a király magánpénztárának terhére szerezték be őket. Az udvari méltóságok azt sem látták szívesen, hogy a Szent Jobb megtekintése és a Szent Jobb Szent István heti kultusza miatt rengeteg ember látogatta a vártemplomot, ami Kanternek kitűnő alkalmat adott az apostolkodásra, és mozgalmat indítottak arra, hogy a Szent Jobb őrzése bizassék a Mátyás-templomra, mint koronázó templomra. Kanter minden hivatalos helyen eljárt e terv megakadályozására, de nem sok biztatást kapott. A helyzetet ismét a király mentette meg. Az udvar tisztelgése alkalmával ismét megszólításával tüntette ki Kantert, aki drámai hangon jelentette ki, hogy óriási baj van; el akarják vinni a vártemplomból a Szent Jobbot, melyet Mária Terézia, a nagy királyné hozatott el Ragusából és helyeztetett el megőrzés céljából örök időkre a budai udvari templomban 1771-ben nagy ünnepélyességgel. A király az egész környezet hallatára tiltakozott a terv ellen, hogy Mária Terézia intézkedését megváltoztassák, amire természetesen levették napirendről, Kanter pedig megmentette temploma számára az értékes kincset, templomának főjelentőségét.

Mindezek után érthető, hogy Kanter egészen kivételes hódolattal és tisztelettel viseltette a király iránt, hisz feltűnően élvezte kitüntető kegyességét, őre volt a Szent Jobbnak, melyben a Szent Király örökös nemzete és utódai felett, lelkésze az apostoli király magyar templomának és a sors különös fordulatából a királyné emlékére emelt Örökimádás-templom építője.

Ez a hódolat azonban nála sohasem süllyedt lakájtermészetté. Talán éppen lelkének fennköltége és okosan természetfölötti beállítottsága tetszett benne a királynak. Kanter politikai mentalitása inkább ellenzéki volt, mert ekkor az jelentette a magyar géniust és mert a hatalmon levő liberális-demokrata irányzat nem állt a kereszténység vonalán. Plébániájának udvari jellegéért és benne a magyar paritásért vívott harcát annyira komolyan vette, hogyha az udvar Budapestre költözésével lejött Bécsből az udvari plébános is, akkor ebben jogsérelmet látott, mely ellen legalábbis úgy tiltakozott, hogy elutazott, mert nem akart magyar presztízsből második lenni ott, ahol az elsőség illette meg. Ebben az alázatos Kantert egyedül a szuverén magyar haza szempontja vezette.

Kanter azonban előkelő várbeli pozíciójában elsősorban plébános és lelkipásztor akart lenni. Első dolga volt, hogy szép terjedelmes sekrestyét gyönyörű üvegajtós gyóntatószékkel látta el. Ebben tartózkodott legtöbbit. Rövidesen naponta bent ült órákon át mise előtt és után, vagy fogadott a gyóntatószéken kívül a sekrestyében. Sajnos, nem kímélte egészségét a lelkek érdekében, mert mise után reggeli nélkül ült a gyóntatószékbe és rendszerint csak a késői órákban jutott fel a lakására. Lelkigyermekai jórészt az oltáregyesületi hölgyekből kerültek ki, kiknek lelki életét a leggondosabban irányította s tökéletes eucharisztikus élet felé terelte. Hírneve azonban magához vonzott mindenkit, kit súlyos lelki gond gyötrött.

76. kép: A várkapolna mai képe

Pasztorációjának egészen speciális területe volt a konvertitákkal való foglalkozás. Érdekes forgatni a konvertiták plébániai naplóját, melyet maga vezetett. Óriási elfoglaltságában – és a konvertiták gyakran zilált viszonyai, származási bonyolultsága sok nehézséggel járt – naplózása nem mindig történt azzal a precizitással, melyet a mai okmánykutató irányzatban megkívánnak. A törvénytől megkívánt kijelentkezések ellenőrzése, bejegyzése rengeteg törődést igényelt és irodai munkával járt. Kanternál pedig a konvertitákkal való bajlódás kizárólag lélek-halászat volt, lelkipásztorkodás. Egy hónapra átlag 5-6 áttérő esett. Idők folyamán ez a tevékenysége csak erősödött. A keresztszülőkből látni, hogy minden munkatársát, arisztokrata hölgyeket, papokat, előkelő urakat belevont munkájába. Konvertitáinak naplójában a legtöbbet szereplő név a keresztszülők rovatában, a jó Kohl Medárd püspök.

77. kép: Mátyás király kútja a Várban

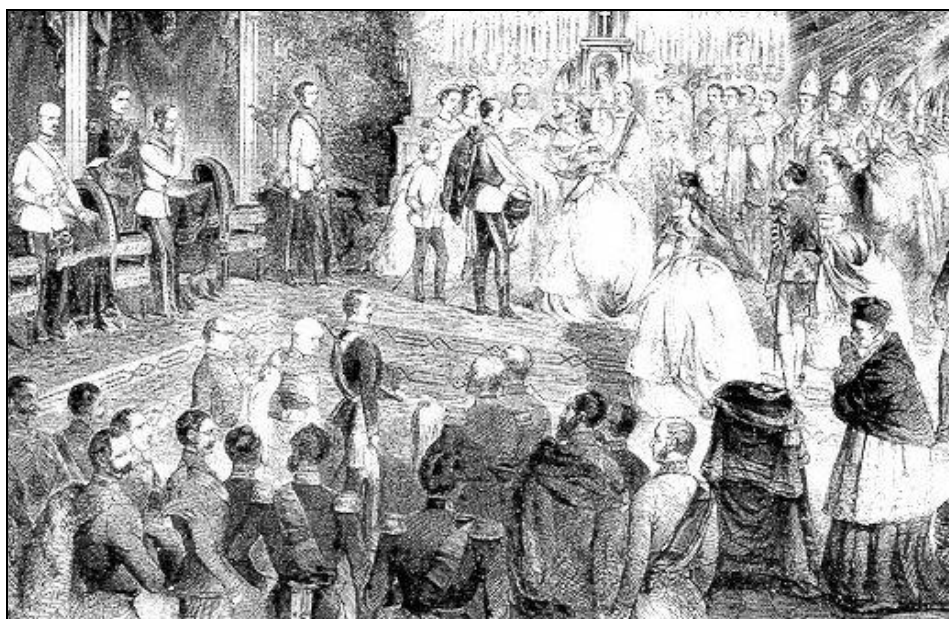
Rendkívül komolyan vette oktatásukat. A legintenzívebben hitoktatásban részesített mindenkit, mielőtt felvette volna az Egyházba. A gyakorlott hittanár, ki annak idején ezt a hivatást olyan odaadóan és szakszerűen végezte, tört ki belőle. Ha az áttérők többen voltak, akkor nyilvános oktató kurzust rendezett a sekrestyében, melyen lelkigyermekai, oltáregyleti hölgyek is résztvettek.

78. kép: Mátyás-templom a Várban az 1900-as évek elején

Az áttérőkkel való foglalkozás nemcsak nagyon fárasztó volt, hanem igen hálátlan feladat. Konjunktúra áttérők nem fordultak hozzá, mert nem bírták a hosszú és alapos lelki átgyúrás. De annál többször akadtak olyanok, akiknek anyagi gondjaival és elhelyezkedésével is neki kellett bajlódnia. Kanter jósága, szociális szeretete párosult a lelki síkon ritka idealizmussal. Visszaélések és zsarolások, melyeknek gyakran áldozata volt, nem ijesztették el ettől a munkától sem, mert arról is módja volt meggyőződni, hogy mély hit és őszinte vágy az Egyház után is hozott sok lelket eléje. Az áttérések ügyét annyira lelki jognak, az Egyház eminens apostoli küldetésének tekintette, hogy teljes felelősséggel olyanokat is átvett az Egyházba – főleg egész család megtérésének esetén –, kiknek az Egyházba való felvétele a magyar törvények szerint hét és tizennyolc éves kor között nem volt megengedett. Ilyenkor a hat- és tizennyolc éves életkor közé eső új katolikusoknak vallásos nevelése különös gondot okozott, mely elől szintén nem tért ki Kanter Károly. Kényelmes hajlamú plébániák az áttérésre jelentkezőket egyszerűen elküldték a királyi várplébániára és ez így jó is volt, mert Kanter legalább olyan lelkiismeretességgel készítette őket elő, ahogy talán egyetlen egy pesti plébánián sem tették volna.

Pasztorális buzgóságának központjában az oltáregyesületi szentségi napok állanak. Az első vasárnap mindig a váré volt. Mert szívvel-lélekkel plébános volt, első helyen állott az ő temploma. A reggeli szentséges mise után délig gyóntatott. Délután prédikált és szentségi áldást tartott. A templom ezeken a vasárnapokon zsúfolásig megtelt. Messze távolból is jöttek az ő szentmiséjére áldozni vagy szentbeszédét hallgatni. A hó második vasárnapján a Központi Oltáregyesületi-templom – eleinte az Angolkisasszonyok temploma, később a megépült Örökimádás-templom az Üllői úton – volt színhelye a szentségi ájtatosságoknak. Szentmise után reggeli nélkül ült be a gyóntatószékbe, s onnét csak dél felé jött ki. Délután legalább egy órás beszédén és a szentségi ájtatosságon, melyet az Örökimádásban a szerzetesnők gyönyörű éneke emelt, a templom és a karzatok zsúfolva voltak. Ugyanezt csinálta végig a hó harmadik vasárnapján a budai Szent Erzsébet apácák templomában. A negyedik vasárnapot nem kötötte le, hogy felkéréseknek tehessen eleget.

79. kép: Ferenc József és Erzsébet királyné első gyermekének, Sophie-nak keresztelője Bécsben a Hofkapelle-ben (1855)

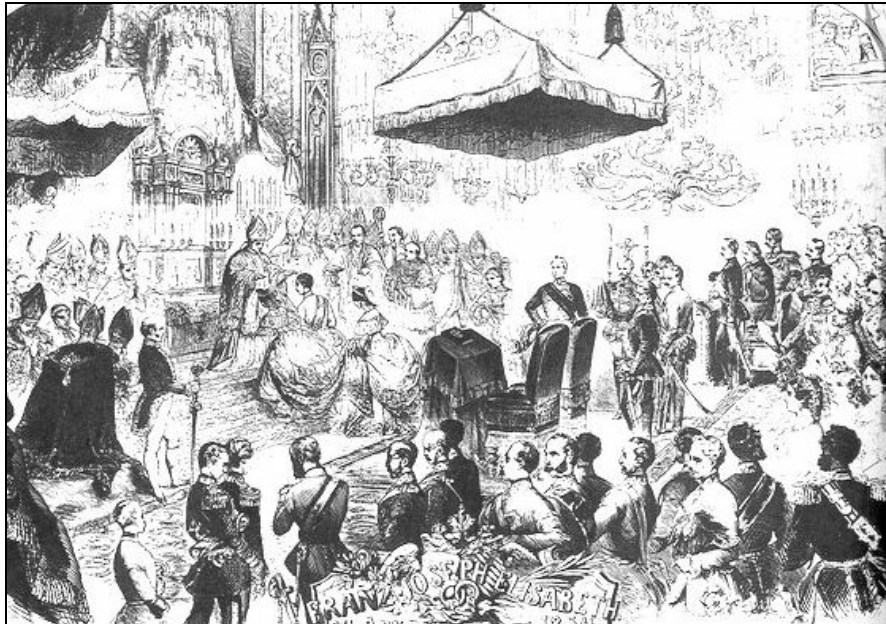
Gyenge egészségének talán leginkább gyóntatásai és beszédei ártottak. Rendszerint egy óráig vagy ötnegyedóráig beszélt a legnagyobb hévvel és szuggesztíve hatott hallgatóira. Bármiről beszélt, mindig az Oltáriszentséggel végezte. Ő volt akkoriban Budapest legkedveltebb templomi szónoka. Mikor a királyi vártemplomban beiktatták plébánosnak, olyan hatalmas, lelkes beszédben mutatkozott be, hogy Kanovics, a beiktató esperes kijelentette: ilyen apostoli lelkületű szónoknak nem a kicsi vártemplomban, hanem a római Szent Péterben kellene plébánosnak lenni. Egyik lelkigyermeké írja a szónok Kanterről: felejthetetlen és megfoghatatlan volt az a csodálatos szeretet-kisugárzás, mely Kanter atyánk alázatos lényéből az Oltáriszentségre vetődött, midőn imádásra kihelyezte a tabernákulumra, vagy felszentelt kezeiben tartva áldást adott mindnyájunkra. Egy alkalommal az Örökimádás-templomban olyan hévvel prédikált a szentségi Úr Jézusról, hogy többeknek úgy tűnt fel, mintha felemelkedett volna a levegőbe, egy fejjel magasabbnak látszott és hallottam is a megjegyzést, „azt hitte, kirepül a prédikálószékből”.

Lelkesedése a szószéken korával sem csökkent. Későbbi éveiben minden beszéde után úgy átizzadt, hogy át kellett öltözködnie.

Bár hivatalosan csak 41 híve volt a plébániájának, egyéniségének varázsa és buzgóságának fáradhatatlansága, karizmatikus lelkének térítő ereje Budapest vallási centrumává avatta a vártemplomot, vagyis inkább Kanter Károly személyét, ki így – mint láttuk – egyszerre több templomból irányította a hitéletet.

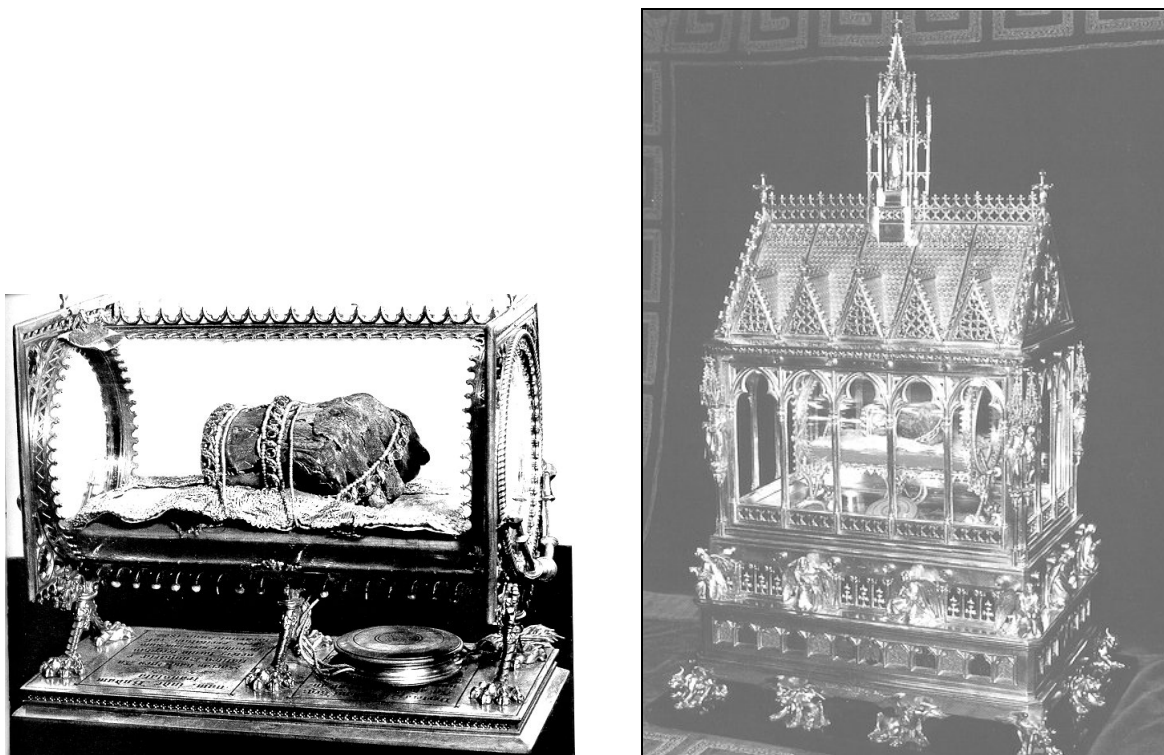

80. kép: Michaeler Kirche Bécsben

81. kép: Ferenc József és Erzsébet királyné esküvője az Augustiner-templomban Bécsben (1854)

Amennyire a vallásosságban a mélységet és a kegyelmi életet kereste, annyira szerette az istentisztelet fényét és pompáját, melyet szerinte egyrészt Isten méltósága és fönsége – mert Isten az ő szemében is a nagy spanyol Szent Terézia értelmében Ófelsége volt –, másrészt az ember alázatossága, boldog hite és hódolata megkíván. Ezért is tudott az Oltáregyesületi törekvéseknek ezen a vonalán – szegény templomokat ékes ruhákkal ellátni – annyira lelkesedni. Plébániatemplomát persze elsőben igyekezett pompásan felszerelni és drága ruhákkal ellátni.

82. kép: A Szent Jobb és az 1862-ben készült ereklyetartó

Mikor 1905-ben és 1910-ben megjelentek a nagy eucharisztikus pápának, X. Piusnak eucharisztikus körlevelei a gyakori és a gyermekek korai szentáldozásáról, Kanter volt a legboldogabb pap, mert egyrészt a Szentatyától látta igazolva az ő eucharisztikus lelkipasztorációját, melyben jóval megelőzte a hivatalos Egyház intézkedését, másrészt hatalmas lendületet kapott arra, hogy még jobban dolgozzék az eucharisztikus lelkiélet terjedésén és elmélyítésén. Már mint belvárosi káplánról írja róla káplán kollégája és utóda: Baumann Károly, hogy buzgósága következtében a plébániai 7 és 9 órai szentmiséken egész tömege volt a szentáldozóknak, pedig akkor még nem jelentek meg a pápa eucharisztikus körlevelei. Mikor a moralisták a pápai körlevelek előtti időben még azon vitatkoztak, hogy egy gyónás után háromszor vagy négyszer engedjék-e a híveket a szentáldozáshoz, akkor Kanter már a napi áldozásra nevelte őket.

A gyermekek korai és gyakori áldozásának elterjesztését Kanter biztatására a lazarista Reviczky páterrel együtt e könyv írója irányította. Ennek érdekében megalakítottuk az Eucharisztikus Gyermekszövetséget, mely rövidesen az egész országban elterjedt és megindítottuk a „Jézusom Öröömöm” eucharisztikus gyermekfolyóiratot, mint az „Örökimádás” havi folyóirat kistestvérét. Kantert ez mérhetetlen örömmel töltötte el.

A vallási forrongás, melyet a pápa körlevelei világszerte, Magyarországon is létrehoztak szemben a klérus jórészének janzenisztikus és jozefinista gondolkodásával, összeesik Kanter Károly egyik legnagyobb alkotásával, a budapesti Örökimádás-templom megépítésével.

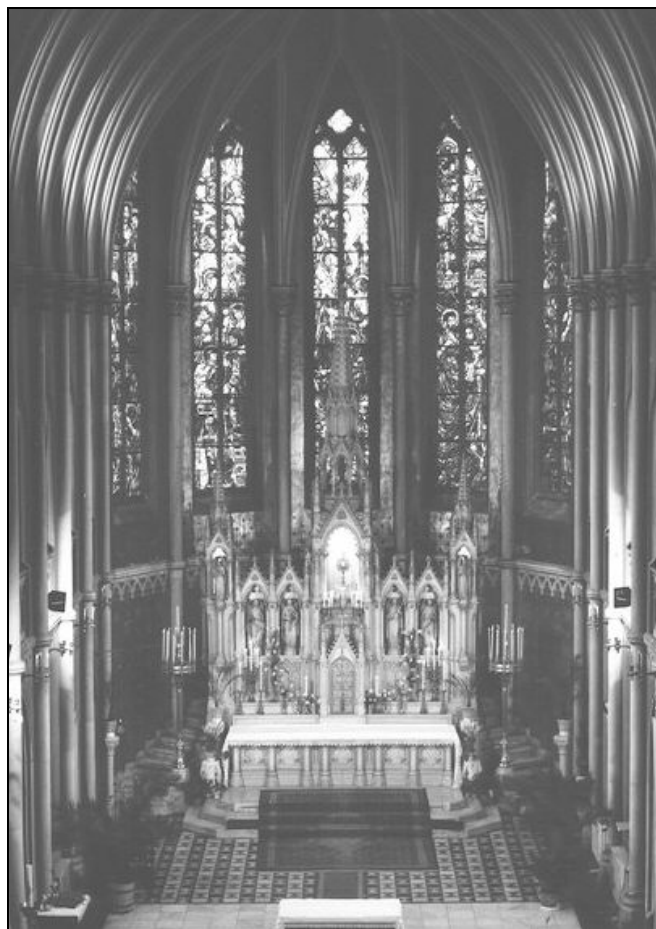

83. kép: Ferenc József és Erzsébet királyné utolsó pesti tartózkodása

84. kép: Eucharisztikus Gyermekszövetség központi zászlaja (1934)

7. A budapesti Örökimádás-templom építése

85. kép: Az Örökimádás-templom főoltára

Kanter Károlynak királyi várplébánosi kinevezése összeesik a magyar nemzettől romantikusan szeretett, boldogtalan Erzsébet királyné szörnyű meggyilkolásával. Finom lelkek a kegyetlen tett kiengesztelését és a királyné emlékének megörökítését összekötötték az Örökimádás-templom építésének gondolatával.

Ezért Kanter Károly 1898. október 26-án a következő levelet intézte Ferenc József királyhoz: „Császár és királyi apostoli Felség! Legkegyelmesebb Uram! Ama nagy megpróbáltatás napjaiban, midőn a királyné Ófelsége elhunyt alkalmából mély gyász borult királyi Felséged szívére, nemzetünk hű fiai és leányai Felséged trónja elé borulva, a gyászoló kegyelet találékonyságával és az alattvalói hűség egész odaadásával siettek az elhunyt királyné emlékére a magyar nemzethez méltó nagy emlékművet ajánlani fel királyi Felségednek. Egymásután fogamzottak meg a kegyelet sugallta nemes tervek, hogy kifejezői legyenek az alattvalói és hazafiúi erényeknek.

Csak egy hiányzott és hiányzik még ma is a kegyelet cselekedeteiből: egy vallásos mű, mely míg egyrészt leginkább felelne meg királyi Felséged és az elhunyt királyné vallásos lelkületének, másrészt örök időkre fennmaradó alkalmat nyújtana királyi Felséged katolikus jobbágyainak, hogy késő századokon át égbe szárnyaló imával hódolhassanak a drága halott feledhetetlen emlékének. És erre legméltóbb hely volna egy az elhunyt királyné emlékére és a legfőbb Oltáriszentség folytonos imáadására az ország szívében, Budapesten emelendő

templom, mely az ország összes katolikus polgárainak adományaiból építetve kifejezésre juttatná a király iránti hűséget és az Isten könyörülő irgalmasságába vetett vallásos hitet.

E terv királyi Felséged katolikus alattvalóinak máris közóhaja, mely, hogy mielőbb megvalósulhasson, legmélyebb alázattal esedezem Császári és Királyi Apostoli Felségedhez, legalázatosabban esdekelve, hogy az általam megindítandó templomépítő bizottság védnökségét Királyi Felségtek mélyen vallásos lelkületű gyermekére, Mária Valéria fenséges asszonyra bízni méltóztassék.” A felterjesztést Kanter fogalmazta és özvegy Cziráky Jánosné elnök asszony írta alá.

86. kép: Erzsébet királyné: szegények és betegek vigasztalója

A király a kérést teljesítette s ezzel az Örökimádás terve országos ügyé növekedett. Országos nagy bizottság alakult a hazai főnemesség és az ország vezető osztályainak hölgyeiből és férfjaiból. Minden megyében és városban helyi bizottságok alakultak.

Időközben egyik gondolat kergette a másikat arra vonatkozóan, hogy hova építtessék az „Erzsébet Örökimádás-templom”. Voltak, akik a Gellért-hegyen a Citadella helyén szerették volna látni, mint a főváros ékét és koronáját, melyben a magyar főváros imádságos lelke belenyúlnék az égbe. Mások inkább amellett törtek pálcát, hogy forgalmas helyen, templomot nélkülöző városrészben épüljön, mert hiszen csak úgy valósul meg benne az igazi örökimádás.

Kanter éjjel-nappal foglalkozott a tervvel, de vallásos lelkével megérezte, hogy elébb az örökimádás vallásos megoldásának kell valóra válnia, mert csak akkor fog a jó Isten segíteni, a nagy műhöz az anyagi eszközöket előteremteni. Még gróf Cziráky Jánosné elnök asszony eszméje volt, hogy az Oltáregyesületnek állandó saját otthonot kell szerezni s szerzetesnőkre bízni a vezetést, mit Kanter lelkesen tett magáévá, mert nemcsak az Oltáregyesület fejlődését, hanem egyúttal az örökimádás megvalósítását várta ettől a megoldástól. Mikor az Angolkisasszonyok iskoláik gyarapodásával nem tudtak helyet szorítani az Oltáregyesületnek, mely napról-napra erősbödött, az elnök asszony a templommal szemben álló Gorove palotában bérelt helységet.

87. kép: Erzsébet királyné meggyilkolása 1898. szeptember 10-én Genfben

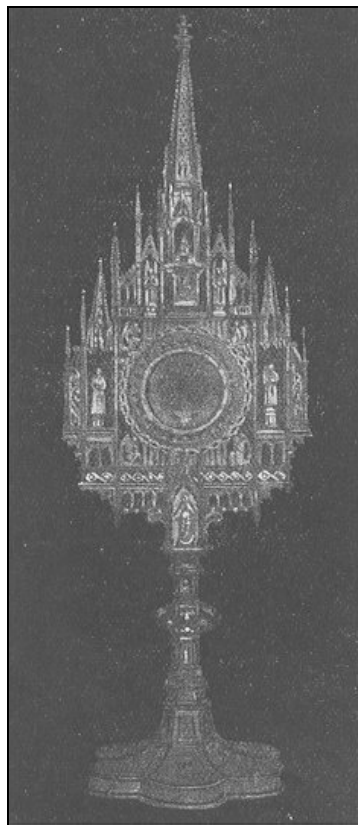

88. kép: Wiener Tagblatt: „A császárnőt meggyilkolták”

Kanter két ízben Belgiumba utazott, hogy az ottani oltáregyesületbeli Örökimádás női rendet Budapestre telepítse. Három magyar hölgy e célból be is lépett ebbe a szerzetbe, de a kísérlet nem sikerült, ami nagy lehangoltságot keltett. A Gondviselés nyilván másoknak szánta a munkát, melyre Kanter apostoli lelkeket keresett. Kanter Rómában meglátogatta a Mária Reparatrix Kongregáció Via Nomentana-i központi házát. A döntés mellette szólt. Gróf Cziráky Jánosné közbejött halála miatt báró Orosdy Fülöpné nagylelkű áldozatkészségéből sikerült kibérelni a Rákos utcai Révay palotát. A Mária Reparatrix központtal való további tárgyalást az új országos oltáregyesületi elnök, örgróf Pallavicini Edéné folytatta, minek eredményeképpen 1901-ben június 14-én megnyílt a Mária Reparatrix szerzetesnők Rákos utcai háza, mely egyúttal otthont adott az Oltáregyesület központjának és házikápolnájában végre megkezdődött, megvalósult Kanter eucharisztikus álma: az örökimádás. A budapesti vallásos lelkek rövidesen felfedezték a Rákos utcai kápolnát, ahol az Oltáriszentség naponta és állandóan ki volt téve imádásra, és olyan sűrűn látogatták, hogy a kápolna szűk volt, ami állandóan növelte a vágyat és törekvést az Örökimádás-templom megépítése után.

Vargha Mihály plébánostól kiadott Walser: „Örökimádás” imakönyv közkézen forgott és a vidéki templomok szentségimádási óráinak ez volt a vezérfonala.

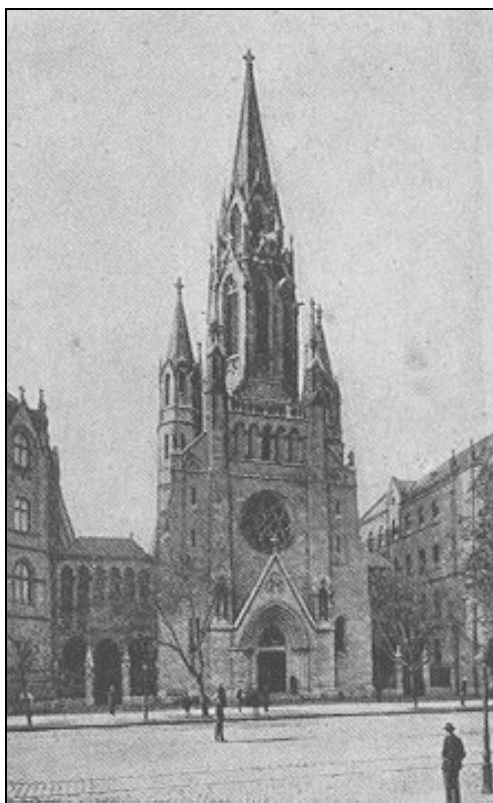
A Budapesti Oltáregyesület pedig időközben olyan kitűnő szervező erőt nyert, mely Kanter lelki előkészítése mellett tetté varázsolta a templomi telekszerzés és felépítés eszméjét. Ez dr. Glattfelder Gyula volt. Ő lett a Központi Oltáregyesület másodigazgatója s az „Örökimádás” oltáregyesületi folyóirat szerkesztője.

89. kép: Az Örökimádás-templom szentségmutatója

1902-ben XIII. Leó pápa, aki Baylon Szent Paszkált, az egyszerű spanyol franciskánus testvért avatta az eucharisztikus művek védőszentjévé, pápaságának negyedszázados évfordulójára kiadott pápai körlevelében az Oltáriszentség gyönyörű apoteózisát írta meg. A

jubileumi ünnepekre az Oltáregyesületek római zarándoklatát dr. Glattfelder Gyula szervezte meg, mikor a budapesti Oltáregyesület értékes kelyhet nyújtott át a jubiláló Szentatyának. Rómától megihletve rohamosan közeledett a templom megvalósítása. Kanter Károlynak és dr. Glattfelder Gyulának főbb munkatársai voltak: gróf Wenckheim Krisztina, a modern, közéleti magyar katolicizmus patriarchája gróf Zichy Nándor, a fiatal gróf Zichy János, a lelkes Kiss Aladárné alelnöknő, a bőkezű adakozó Heinrich Aladárné és mindenekelőtt a fáradhatatlan, áldozatkész és tetterős örgróf Pallavicini Edéné elnök asszony. Az események most már gyorsan gördülnek. 330.000 koronáért megvásárolták az Üllői úti 75-77-es telkeket. Az építési tervezet mestere Aigner Sándor műépítész lett. 1904-ben május 18-án országos ünnepség keretében, Ferenc József király jelenlétében dr. Samassa József egri érsek leteszi és megáldja a templom alapkövét.

90. kép: Örökimádás-templom 1930 körül

Az ünnepség után serényen folyik az építkezés. Az országos gyűjtés, a főváros, a vallásalap adományai, 300.000 korona bankkölcsön, özv. Majláth Györgyné, örgróf Pallavicini Edéné elnök asszony édesanyjának 200.000 koronás fejedelmi adománya, összesen 1.600.000 korona – abban az időben óriási összeg – tették lehetővé, hogy a templommal együtt a két oldalán két hatalmas palota is épülhetett a Központi Oltáregyesület, ill. a Mária Reparatrix szerzetesnők számára. A zárda és az Oltáregyesületi ház már 1905-ben elkészült, amikor is a szerzetesnők átköltöztek az Üllői úti 75. sz. alá, az Üllői úti 77-es számú házban pedig folytatták a házi kápolnában az örökimádást a ház termeiben a megélénkült oltáregyesületi munkát. Nehezen várta mindenki, hogy megnyílják a díszes templom és befogadja a szentségi Jézus imáadására sereglő hívők tömegét. Végre 1908-ban szeptember 8-án dr. Kohl Medárd püspök a betegeskedő Vaszary Kolos hercegprímás képviselőjében felszenteli a templomot és szeptember 10-én dr. Samassa József érsek a király és az ország színejavának jelenlétében mondja benne az első szentmisét. A szentbeszédet dr.

Prohászka Ottokár elragadó ékesszólása mondotta. Ebben a boldog eucharisztikus esztendőben a főpásztor felmentette Kantert a Papi Eucharisztia Társulat országos igazgatói tisztségétől, mellyel dr. Hanauer Á. István bízott meg, ki ebben a minőségben vitte fel először a királytól adományozott márványoltár trónusára a legméltóságosabb Oltáriszentséget.

Kanter kimondhatatlanul boldog volt. Őt nem lehetett látni. Mikor először kitették a főoltár trónusára a Legszentebbet, ott zokogott elrejtve az egyik kis karzaton. Ajka ezután még többször és bensőségesebben rebegte – amivel minden oltáregyesületi gyűlést nyitott és zárt –: „Dicsőíttessék és áldassék most és mindörökké a legméltóságosabb Oltáriszentség.”

A templom gyors létrehozásán sokan dolgoztak, mégis Kanter Károly műve. A Szentatya prelátusi címmel dekorálta. Ő pedig ezután többet lakott itt, mint a Várban. Ez a templom volt a boldogsága. Rengeteget imádkozott, prédikált, gyóntatott benne. Aigner Sándor műépítész valójában kitűnő harmóniába hozta a gótika égbetörő ívelését az Oltáriszentségnek égi életét árasztó jellegével. A világos derű, az eucharisztikus oldalablakok beszédes színpompája, a szentségi oltár feletti karsú ablakok imádó kerubjai, a gótikus bordázatok szelíd vonala, csupa magasabb élet lehelete, csupa elevenség és melegség, mely távol áll a középkori gótikus templomok sötét komorságától és félelmetes magasságától. Kanter drága felszerelésről gondoskodott. A magyar papságtól adományozott rendkívül drága gótikus monstrancia, művészi és eucharisztikus szimbólumokban gazdag áldoztató kehely és súlyos egyházi ruhák csodái szolgálják az Urat és a rítust.

Kanter a legaprólékosabb dolgokat is megbeszélte. Órákon át tudott vitatkozni azon, hogy az Oltáriszentség trónusa mögött milyen színű drapéria emeli ki jobban a Szentséget. Ő úgy gondolta, hogy a piros színű. Ilyet használtak is.

91. kép: Erzsébet királyné portréja (1897)

Az Örökimádás-templomban Erzsébet királyné emlékét leheletfinom fehér márványszobor őrzi, ez a bécsi Klotz Hermann tanár kitűnő alkotása és a királynét úgy ábrázolja, amint éppen kilép imakönyvvel a kezében a templomból. A szobor a főkaputól

jobbra, a kórus alatt nyert elhelyezést, de a kommunizmus idején tanácsosnak látszott onnét eltávolítani. A helyén a Segítő Szűz Mária oltára van, melynek lábainál a templom kriptájában nyugszik Kanter Károly. Erzsébet királyné szobra az Oltáregyesület lépcsőházában nyert elhelyezést; ezt azonban nem lehet véglegesnek tekinteni, mert nem méltó megoldás és nem felel meg a templom szándékának.

A közvélemény tudatában eléggé feledésbe ment a templom Erzsébet királyné emlékjellege, mert a nagyobbik eszme, az örökimádás természetesen elzsigorítja a kisebbiket, annál is inkább, mert a királyné szobra elszakadt a templomtól. Kanter maga mindig gondosan őrködött e jelleg felett is, s mindig az Erzsébet Örökimádás-templom elnevezését használta.

92. kép: Az Örökimádás 25 éves jubileumára készült szentkép

A templom felszentelésének fenséges keretet adott X. Pius pápa, az eucharisztikus pápa áldozópapságának 50 éves jubileuma. Az akkor rendezett római oltáregyesületi kiállításon olyan rendkívül gazdag kiállítással vett részt a pesti központ, hogy a Szentatya is elragadtatással nézte. Ez ugyan már örgróf Pallavicini Edéné elnök asszony műve volt, de Kanter szíve dobogott benne.

Kanternek az Örökimádás-templom új lendületet adott. Szűk lett neki Budapest. Gyenge egészségével nem törődve – hiszen voltaképpen állandóan betegeskedett –, vidéki körutakra is indult az Oltáriszentség dicsőségét hirdetni és Oltáregyesületeket szervezni. Az 1909-i szegedi eucharisztikus kongresszuson mondott ünnepi szónoklatában azt sürgette, hogy az Oltáriszentség és az Oltáregyesület legyen minden egyesületi mozgalom lelke és munkatársainak nevelője, az Örökimádás-templom pedig minden egyesület temploma. Az eucharisztikának kell a hitélet központjában állani, ami csak úgy valósul meg, ha minden vallási mozgalom, minden katolikus szervezet, egyesület, bármi legyen is a különleges célja, az eucharisztikus hitélet kialakítására törekszik a maga tagjaiban. Csakis ilyen vallásos

nevelésben és önnévelésben részesült lelkek tekinthetők igazi, hitből élő katolikusoknak. Ez a gondolat lett most Kanter apostolkodásának tengelye.

93. kép: Az Örökimádás-templom mai képe

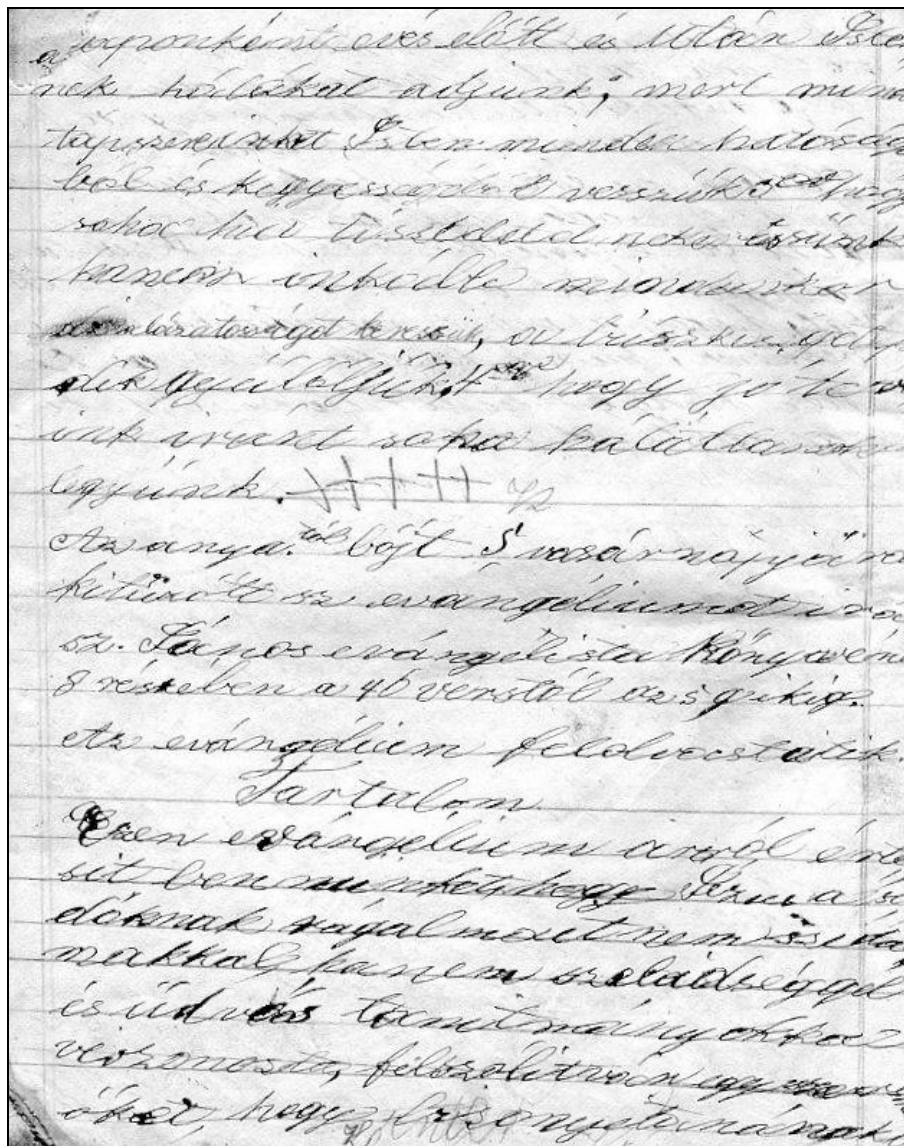
Az Örökimádás-templom létesítése és ezt követő pár éves hullámverés, mind az Oltáregyesület belső és országos kiépítésében, mind a szentségi kultusz terjesztésében s elmélyítésében, a gyakori szentáldozás elterjesztésében a hívek minden rétegénél és a katolikus egyesületi élet eucharisztizálásában jelentették Kanter életének zenitjét. Kora, egészségének felőrlődése már nem sok időt engednek neki a földön. Főleg budapesti évei voltak megszámlálva.

A közvélemény Kantert tartotta Magyarország egyik legjelesebb, de főképpen a legjámborabb papjának.

Mikor 1913-ban dr. Csernoch János lett Magyarország hercegprímása, ki Kantert rendkívül nagyra becsülte és szent embernek tartotta, az akkor legolvasottabb magyar napilap, az „Az Est”, azt írta róla, hogy az új hercegprímás első intézkedései közé fog tartozni a budapesti érseki vikáriátus megalapítása, és erre Kanter Károly kinevezése, kit a hercegprímás, mint esztergomi kanonokot, egyúttal segédpüspökké szentel.

Kanter lett volna erre legméltóbb, de megtört egészségi állapota mellett már valójában alkalmatlan.

8. A közéleti férfiú

94. kép: „... hogy soha hiú tiszteletet ne keressünk, hanem inkább mindenkor az alázatosságot keressük, a büszkeséget pedig gyűlöljük” (részlet Kanter Károly lelkigyakorlatos füzetéből)

A jámbor emberek szokásos elvonultságát hiába keressük Kanterben. Félt a világtól mint minden askéta, ki legnagyobb súlyt lelki értékeire és célkitűzéseire helyezte. Szemét azért mindig lesütve tartotta, ami már hitoktató korában feltűnt rajta. Különösen nőkkal szemben volt nagyon tartózkodó, sőt azokkal szemben sem vetette le tartózkodó modorát, akikkel állandóan együtt dolgozott, tárgyalt, akiknek lelki életét irányította. Igazán szerény és alázatos volt minden mozdulatában, még inkább lelkületében, s mindenki bámulta benne ezeket az erényeket.

Nevelésénél fogva átlagon felüli műveltséggel rendelkezett s ez egyenesen predesztinálta közéleti szereplésre. Sokat utazott, ami szintén tágította látókörét. Utazásaiban páratlanul tanulékony volt. Mint a fiatal kis diák, ki még az állomásokat is, melyeken vonatja átfut,

feljegyzí, Kanter is szorgalmasan jegyzett utazásai alkalmából. Kétszer járt Belgiumban, Rómában. Részt vett több eucharisztikus világkongresszuson. A második világháború legboldogtalanabb szigete: Málta, melynek színtiszta katolikus lakossága még ma is Szent Pál népének – ki megtérítette – tekinti magát és a világ egyik legvallásosabb népe, különösen vonzotta eucharisztikus világkongresszusa alkalmával. Boldog volt, hogy újra láthatta Rómát, a Szentatyát és végigjárhatta a szent helyeket. A gyóntató ezen az úton is érvényesült benne, mert a római vikáriustól 15 napra Róma összes templomára gyóntatási joghatóságot szerzett magának. A máltai kongresszus nagy lelki élmény volt számára, bár hazautazásában óriási tengeri viharba került, mely szörnyen letörte, úgy hogy napokon át betegen feküdt Syrakusában.

Madridban dr. Hanauer Á. Istvánnal vett részt a felejthetetlenül szép eucharisztikus világkongresszuson, melyen egyébként hivatalosan is szerepelt, mert dr. Csernoch János hercegprímást képviselte. Nagyon készült a bécsi eucharisztikus világkongresszusra, melynek előkészítésében aktíve is résztvett a magyar részvétel bekapcsolódásának megszervezésével. Előadást is vállalt, de betegsége miatt lemaradt. Előadását az ő megbízásából a sorok írója tartotta meg a bécsi kapucinus templomban.

95. kép: Eucharisztikus Kongresszus Bécsben (1912) Felvonulás a Heldenplatz-on (Julius v. Blaas festménye)

Igazi nagyvárosi úriember volt. Asztalához szinte naponta hívott és látott vendégeket. Fialapapokat, vezető embereket, munkatársakat. Ő alig evett valamit, beteg gyomra akadályozta, aszkétikus szempontok is gátolták, de vendégeit előkelően ellátta. A madridi kongresszusból külön hozott magával spanyol olajat, hogy vendégeinek bemutathassa, milyen ízletesek a vele készített ételek.

Hogy szent élete mellett ennyire emberi és kedélyes tudott lenni, az csak vonzóbbá és hódítóbbá tette jámborságát. Asztalánál Kanter rendkívül élénken, a tréfán és humoron kitűnően szórakozva tudta vendégei számára kellemessé tenni az estétet. Káplánja hosszú éveken át a zeneköltő és dirigens Demény Dezső volt, ki tetőtől-talpig művészember létére semmi érzéket sem tanúsított Kanter hitbuzgalmi iránya iránt, de Kanter azért kitűnően kijött a káplánjával, ami nem kis dicséret Kanter szerény, de úri egyéniségére.

Kanter tüzes lelke, aktív egyénisége, az egész vallásos életet és közéletet átreformálni akaró törekvése nem engedte őt a kontempláció magányában elrejtőzni, hanem kisodorta az életbe, a vallási és társadalmi mozgalmak élére. Az ő idejében nem volt Budapesten, Magyarország vallási és szellemi központjában, vallási vonatkozású probléma vagy mozgalom, mely nem Kanter körül forgott volna.

Oltáregyesületi munkája sem maradt meg a jámbor társulatok szerény templomos keretében, pedig katexochen vallásos, templomos gondolatot valósított meg. Kanter nagysága az oltáregyesületi munkában nemcsak szigorúan a vallásos síkon keresendő, ahol terjesztette

és mélyítette az Oltáriszentség tiszteletét, a szentségimádást, meghonosította az örökimádás gyönyörű misztikus mélységét, apostola lett a gyakori szentáldozásnak, ellátta a szegény templomokat szép és művészi egyházi ruhákkal és szerekkel, hanem abban a tényben is, hogy az oltáregyesületi mozgalmat és eucharisztikus vallásosságot a katolikus közéletnek elsőrangú, a liberális érában szinte egyedülálló tényezőjévé tudta tenni.

Katolikus közélet megteremtése volt az eszméje, katolikus közéleti férfiak és nők nevelése volt a célja, de teljesen vallási síkon, abból a meggyőződésből kiindulva, hogy csak a hitből élő, gyakorlati katolikus egyén alkalmas és elég bátor arra, hogy a közéletben a vallás ügyét képviselje és az Egyház igazát megvédje. Az ő oltáregyesületi munkájának jelentőségét nem lehet a mai fejlődött egyesületi élet, az országosan megszervezett katolikus akció szemüvegén át értékelni és mérlegelni. Akkor a katolikus akció Kanter Károly és Oltáregyesülete volt.

De Kanter sokoldalúsága rengeteg más mozgalomra is kiterjedt, számos megszületett katolikus mozgalom megindítója, megmentője, vagy főmunkatársa volt.

Sokirányú, széles körű működésének fő vonzóereje és forrása mindenütt feltűnést keltő vallási buzgósága volt, de kitűnő társadalmi összeköttetésekkel is rendelkezett, melyeket nem is annyira a fehér asztallal, mint inkább papi tevékenységével szerzett. Az ő korában még domináló arisztokráciával két kapcsolata is volt: az Oltáregyesület, melynek elnök asszonya és választmánya az arisztokrácia és úri osztály tagjaiból került ki, és gróf Szapáry Gyula, volt miniszterelnök, kinek családjában hittanári minőségben dolgozott.

Kanter vallási és társadalmi reformmunkájában igen szenvedett a budapesti papság kifogásolható szelleme és magatartása miatt. A főváros papsága abban az időben zelóizitás tekintetében igen gyenge lábon állott. Már hittanár korában tapasztalta és pasztorációs munkájában még jobban meggyőződött arról, hogy a klérusban, főleg Budapesten silányan vegetált a karizmatikus vonás. Lipótvárosi plébánosi pályázata teljes betekintést engedett neki a budapesti papság elvilágiasodásának és függésének okaiba: a főváros szabadkőműveszsidó-liberális bizottsági tagok kegyétől függött egy-egy budapesti plébánia elnyerése, minek érdekében a plébániára pályázó papság feladta lelki függetlenségét és súlyos kárt szenvedett szinte érvényesülési gátlást jelentő vallásosságában.

Kanter ezért állott oly egyedül, mint sík földön a fenyő, a városházán, ahol inkább világi urak harcoltak mellette és vele, mint a papság. Ennek sorvasztó szomorú vallási és közéleti hátrányait napról-napra élesebben látta. Érezte, hogy a klérussal törődni kell, hogy a klérus lelkisége érdekében valaminek történnie kell. Ezért rendkívül kedves paptársaival szemben. Törődését már a kispapoknál kezdi. A nála asszisztáló kispapokat minden vasárnap úri módon megvendégelte, ellátta cigarettával s ha volt ideje, megjelent közöttük, kedves melegséggel szóba elegyedett velük, ami ettől a szent embertől mindig mély és jó hatást váltott ki.

Figyelme azonban különösen a budapesti hittanárok és hitoktatók felé fordult. A főváros ugyanis 1885-ben kezdett önálló hitoktatókat alkalmazni. Ezek nem laktak plébánián, hanem általában véve mint albérlők valamelyik bérházban és vendéglőbe jártak étkezni. Pedig ezek kivétel nélkül egészen fiatal papok voltak, kikre ez a helyzet nem kis erkölcsi és elvilágiasodási veszéllyel járt. Kanter elsősorban látta meg ezt a veszedelmet és valami megoldás után nézett. Főrangú összeköttetései segítségével megszerezte a szükséges anyagi eszközt ahhoz, hogy földszintes házat béreljen, a mai jezsuita templom környékén, s azt hitoktatói otthonná alakítva, benne 10-12 papnak nyújtott lakást és ellátást. Ez a Philippinum. Mikor aztán a házat megvette gr. Zichy Nándor és helyébe palotáját építette, akkor átvándorolt a Pál utcába, s ott e célra lakásokat bérelt ki három évre Kanter. De sajnos, az otthon nem tudott magának egységes közszellemet kitermelni. Megszűnt a közös étkezés is, a hitoktatók újra vendéglőkbe jártak étkezni. Kantert ez nagyon lehangolta, a jótévedők pedig elkedvetlenedve, visszavonták támogatásukat.

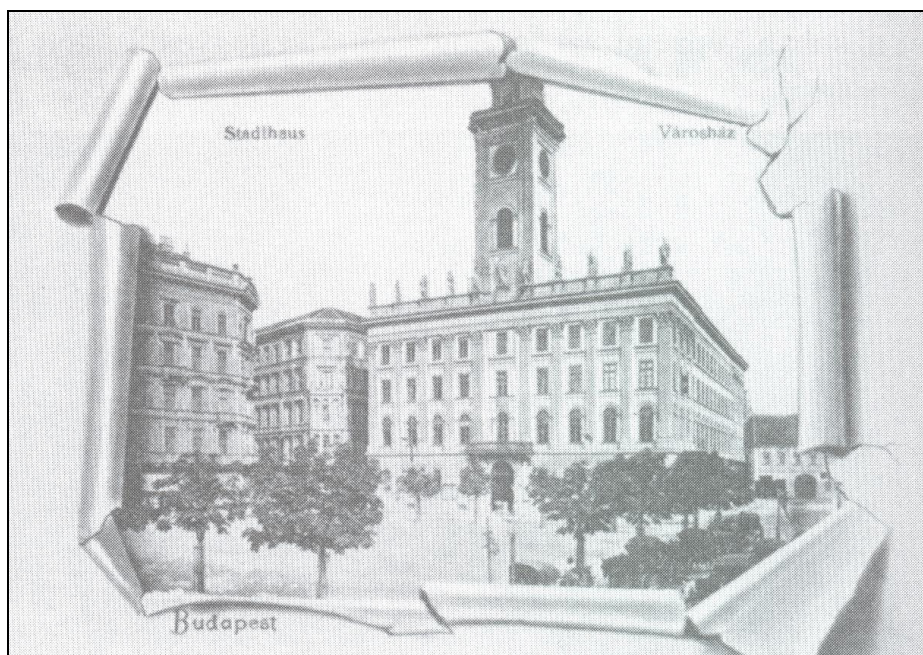

96. kép: Újházi Ferenc (1760 körül):
Gonzága Szent Alajos a tanuló ifjúság patrónusa

Az eszme azonban nem halt meg. Ebben az időben kezdte meg Sólymos Oszkár a középiskolai Mária-kongregációk felállítására irányuló nagyszerű munkáját, melyben Kanter lelkesen és tevékenyen támogatta. Sólymos kitűnő munkatársaival, Krywald Ottóval és Baumann Károllyal felkereste Kantert, kérve őt, hogy a megszűnő félben lévő hitoktatói otthon helyett létesítsen papok kongregációs otthonát, mely csak olyan papokat vesz fel, kik ifjúsági kongregációkat vezetnek. Az egészséges testületi szellemet az biztosítaná, hogy a közös életre önként vállalkoznának, közös napi ájtatosságot tartanának házi kápolnájukban és kebelükből három évenként főnököt választanának. Közben az 1898-i anarchista gyilkosság, melynek szeretett Erzsébet királynénk esett áldozatul, a megdöbbenet társadalmat arra figyelmeztette, hogy az alsóbb néprétegekkel kellene foglalkozni. Elsőben lelkipásztori megoldozásra gondoltak. Gróf Wenckheim Frigyesné buzgólkodása folytán tanoncotthont állítottak fel Óbudán, Angyalföldön és a Ferencvárosban. Az egyházi részt itt a kongregációs otthon gondolatának papjai vállalták. Színelőadásokat rendeztek az ifjak nemes foglalkoztatására, a társadalom és a szülők bevonására. Ebből kifolyólag egy jómódú iparos felesége az önzetlenül dolgozó lelkes hittanárt arcátlan szerelmes levelekkel és ajánlatokkal ostromolta. A leveleket bemutatták Kanternek, ki elszörnyülködve látta a fiatal pap erkölcsi veszedelmét még a legideálisabb munkával kapcsolatban is, és sietett Sólymos és társai kérését támogatni, mire 1899-ben megnyílt a Damjanich utca 28. sz. házában az első

kongregációs otthon. A III. emeleten három bérlakásból kápolna és 9 paplakás lett közös ebédlővel, konyhával és alkalmazottak lakásával. A II. emeleten 10 középiskolás fiú számára ingyenes internátus. Ebből a merész kiindulásból fejlődött 1901-ben a Regnum Marianum, amely eszerint Kanterben tiszteli egyik alapítóját.

„Kanter – írja ezzel kapcsolatban Krywald Ottó prelátus – különben minden fővárosi katolikus kezdeményezésnél részt vett, és amikor a gondolat megvalósult, szerényen félreállott. Így volt ez a Középponti Katolikus Kör, a Tanoncvédő Egyesület, a Katolikus Hitoktatók és Hittanárok Egyesülete, a Rákócziánium, a Regis Szent Ferenc Egyesület, a Szent Alajos-ház megalapításánál”, melyeknek bölcsőjénél, vagy felvirágoztatásánál ott találjuk az ő lelkes, kezdeményező, szervező és áldozatos tevékenységét. Pedig ez az elsorolás nem teljes.

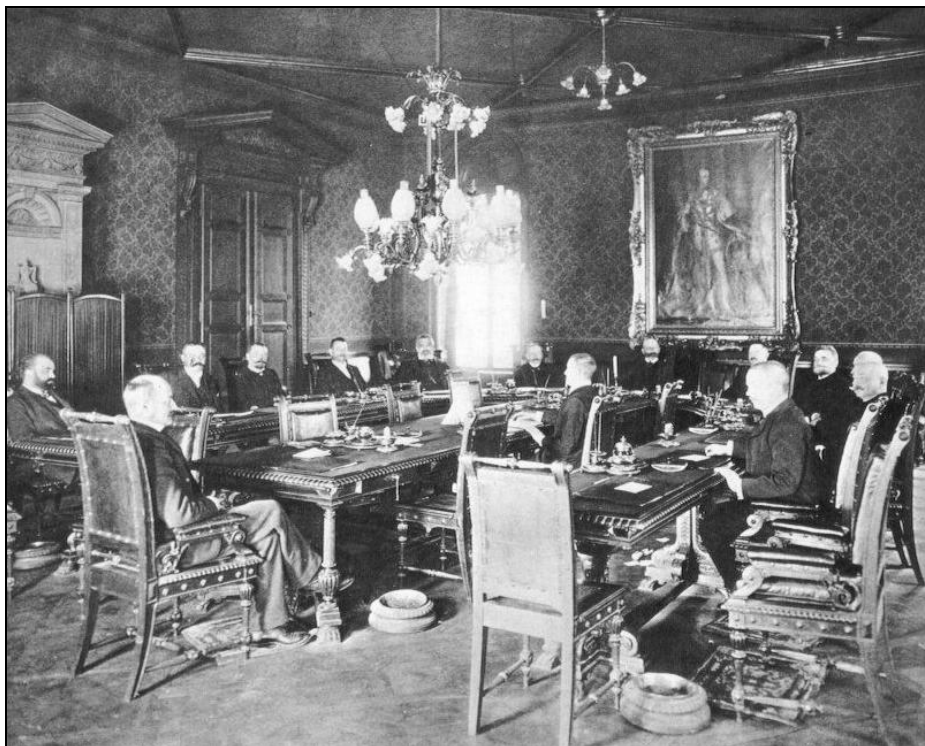
97. kép: A budapesti Városháza az 1800-as évek végén

Kanter Károly közéleti működésének egészen kiemelkedő és úttörő tere Budapest törvényhatósági bizottsági tagságához fűződik. Pedig keresztény politikus akkor nem is álmodhatott arról, hogy Budapesten szóhoz jusson.

A Néppárt – Zichy Nándor gróf nagy politikai merészsége – vidéken tudott csak hihetetlen harcok árán érvényesülni és így jutott be a magyar parlamentbe. Ezt a hatalmas, remek palotát, mely büszkén szemléli magát a Duna tükreben, a régi nagy Magyarország nem azért építette, hogy benne a liberális „felvilágosodottságot” blamáló, a liberális szótárban kellemetlen reakcionalizmusnak nevezett és elmaradottságnak bélyegzett kereszténység megszólalhasson. Egy gróf Zichy Nándornak mély vallásosságára, egészen kivételes katolikus lelkiségére és munkatársainak önzetlen bátorságára volt szükség, hogy a kereszténység a liberalizmus fénykorában tényezővé válhasson a magyar törvényházban.

Ugyanezt a munkát a budapesti városházán Kanter végezte el. A politika veszélyes talaj és könnyen messze sodorhatja a papot igazi hivatásától. De Kanternek nem jelentett veszedelmet, mert ő – mint róla egyik papmunkatársa írja – „az akkori liberális világ sok selejtes papja között buzgóságával, imádságos lelkületével, apostoli életével messze kimagaslott.” El lehet azonban képzelni azt is, hogy minő szálegyedül állott a városházán.

Budapesten a keresztény gondolathoz legközelebb állott a Szabad Polgári Párt. Mint asztaltársaság indult meg. Kanter az alapítói között van. Eleinte gondolni sem mertek arra, hogy községi párttá alakuljanak, annyira reménytelennek látszott a Vázsonyi-féle demokratákkal szemben a városházára bejutni. A parlamenti szabadelvű párttal, Tisza Kálmán pártjával szemben, melynek Budán Falk Miksa volt a képviselője, a kis Szabad Polgári Párt mégis felvette a harcot és rövidesen behozta Szebeny Antalt. Ez a siker felbátorította arra, hogy Budapest községi politikai életébe is beleszóljon. Kanter széles társadalmi mozgalmat indított, melybe beletartozott a Budai Katolikus Kör létesítése is. Az I. kerületben a demokratáknak – a parlamenti szabadelvű párt pandantjának – fészke a budai Polgári Kaszinó volt, az említett Falk Miksával az élükön. A Szabad Polgári Párt a budai, főleg krisztinavárosi kisegzisztenciákra támaszkodott. Dr. Szebeny Antal, dr. Ripka Ferenc, dr. Baránszky Gyula, Szigeti János, Kasit Béla, Plathy György voltak jelesebb előharcosai, kiknek lelkületét misem jellemzi jobban, minthogy Kanter tartozott legszorosabb körükbe. Ebből a társaságból indult el a keresztény Budapest. A budai kerület a Lágymányostól a Zugligetig terjedt – ma már három politikai kerület – és Kanter e hatalmas területen kezdte meg úttörő munkáját. Még pártvacsorákra is eljárta, s azokon is szívesen lelkesített, vagy mivel ez az élet nagyon nehezebbre esett, inkább lakására hívta vacsorára a vezető embereket. Az eredmény gyorsan megérett. A Szabad Polgári Párt, mely a parlamentben az Apponyi pártot támogatta, Kantert is bejuttatta a főváros törvényhatóságába. Kanter markáns egyénisége, szinte oda nem illő jámborsága kitűnően megállotta helyét a városházán. Sokszor felszólalt a városi gyűléseken, s minden alkalmat megragadott az Egyház védelmére. Tanügyi és vallási kérdésekben úttörő munkát végzett abban a liberális szabadkőműves, zsidó gyülekezetben, ami akkor Budapest törvényhozó testülete volt. Egyik felszólalása alkalmából Vázsonyiék ökölrel rohantak neki, hangosan szokásuk szerint lizofornnak csúfolták. A tettelegesség elől jó barátai: Ripka Ferenc és Baránszky Gyula védték meg.

98. kép: A pesti városi tanács utolsó ülése a régi Városházán
(1900. február 8.)

Sokáig emlékezetben maradt az a hatalmas beszéde, melyet a halotthamvasztás ellen, a szabadkőművesség ezen mindenkori fegyvertára ellen mondott. Ez a kísérlet Budapesten nem is sikerült. Kanter megjelenése a városházán mindvégig feltűnő és egyedülálló eset maradt, egy jámbor, zelózus pap, templomi ember a politikai fórumon! Mivel azonban nem keresett egyéni célokat, nem fűtötte egyéni ambíció, hanem kizárólag az Egyházat szolgálta, nagy tekintélyre tett szert. Tevékeny és döntő része volt abban, hogy pártja révén a keresztény kispolgárság a budai kerületben teljes győzelmet aratott, szemben a hatalmas demokratákkal.

Kanter Budapest törvényhatósági tagságát mindaddig megtartotta, míg budapesti lakos volt.

Egészen nagyszerű munkásság kohója volt Kanter számára a Budai Katolikus Kör, amely vele élte legküzdelmesebb idejét és fénykorát. Ide már előiskolázottan, tapasztalatokkal lép a munkába, mert hiszen hittanár és káplán korában egyik eszmei és gyakorlati megalapítója lett a pesti Középponti Katolikus Körnek.

A budai Katolikus Körnek 1901-ben történt megalapítása óta, alapító tagja és egyházi elnöke volt. Világi elnöke gróf Pallavicini Ede, a középponti Oltáregyesület elnök asszonyának férje, ügyvezető alelnöke pedig meghitt munkatársa, dr. Baránszky Gyula volt. A Kör eleinte a Toldy Ferenc utcában kapott helyiséget. Kanter első perctől fogva nagy koncepcióval lép a Kör életének porondjára. Tüzes lelke sehol sem elégedett meg a közepes sikerrel. A Katolikus Kör az akkori társadalmi katolikus szervezkedések nagy reménye volt, s az intelligencia, a jobb módú kereskedő és iparos világ olyan társadalmi összefogását jelentette, mely mind az egyházi, mind a közélet és katolikus politika számára hazafias közvéleményt, katolikus hitvalló társadalmat és katolikus gondolkozásért mindenütt síkraszálló élharcosokat volt hivatva nevelni. Közéletünk vallási szürkesége, a szabadkőművesség ellenséges beállítottsága idején a Katolikus Kör alapítása elsőrangú katolikus úttörő munka volt, amelyet csak Kanter vallásos, harcias, önzetlen egyéniségével lehetett a siker reményében megindítani.

Kanter az egész budai oldal katolicitását akarta a budai Katolikus Körből irányítani. A budai Katolikus Körben kívánta egész Buda katolikus beszerzését megoldani. Ez sikerült is neki. Thym Adolf főtitkár a Kör 1908. évi működése ecsetelésében így emlékezik meg róla: „Az egyházi elnök úr az, ki kezdettől fogva a Kör élén vezetett, jó és balsorsban lelkesített, vigasztalt, erőt öntött belénk.” Az „Alkotmány” február 17-i száma azt írta róla, hogy a Kör Kanter vezetése alatt fennállása óta elsőrangúan részt vett az ország katolikus központja, a főváros vallási életében.

Az a siker, mely a Rákócziánium alapítását kísérte, melyet egy fillér nélkül hoztak létre, felbátorította Kantert, hogy a Budai Katolikus Kör saját ház építésének jelszavát kiadja. Már 1911-ben elhatározták egy székház építését. Az építőbizottság elnöke Kanter lett. Dr. Kohl Medárd püspök segítségével dr. Vaszary Kolos hercegprímástól 40.000 koronát kaptak kölcsön és ugyanazon év december 17-én az alapkövetélnél Kanter ünnepi beszéde a budai katolikus társadalom elé tárja a Kör rendeltetését és tevékeny megindulását. „Három fiatal lelkes pap, Milakovszky István, Thym Adolf és dr. Sebők Imre látva azt, hogy itt Budán a katolikusok nélkülöznek olyan helyiséget, ahol társadalmi téren találkozhatnak, katolikus ügyeiket megbeszélhetik, ahol vallásos, hazafias és társadalmi kérdések felől magasabb szinten álló felolvasásokkal képezhetik magukat, ahol bátran és fesztelenül beszélhetnek katolikus ügyekről, anélkül, hogy ezeket kigúnyolják vagy megtámadnák őket, ahol politikai, szépirodalmi lapokat és folyóiratokat találhatnak, hova aggodalom nélkül mehetnek és vihetik magukkal családtagjaikat szórakozni: elhatározták, hogy Katolikus Kör alakítanak. Lelkes felhívás után tartották meg az alakuló gyűlést a kapucinus atyák házában. És éppen ez az alakuló gyűlés mutatta meg, hogy mennyire szükségét érezte már a katolikus polgárság egy Katolikus Kör létesítésének. A budai társadalom színe-java jelent meg a szervezkedő

gyűlésen, még pedig olyan nagy számban, hogy a terem zsúfolásig megtelt és a Katolikus Körbe tömegesen léptek be a tagok.

Azóta nagynevű egyházi és világi férfiak és nők tartottak főleg adventi és nagyböjti időben vallásos és tudományos, népszerű és magasabb nivójú előadásokat. Előkelő művészek és művésznők gyönyörködtették művészetükkel a katolikus közönséget. Közben tanulságos vitaestélyek is voltak.

A Kör tagjai testületileg jelentek meg a katolikus istentiszteleteken, megvallottak hitüket a körmeneteken, szentgyakorlatokat tartottak és szentségekhez járultak. A Kör testvéri frigyben volt a Mária-kongregációkkal és egyéb budai katolikus egyesületekkel. A községi választások alkalmával megkísérelték befolyásukat érvényesíteni.

Midőn azonban a Budai Katolikus Kör tőle telhetőleg, sőt nem egyszer nagy áldozatok árán iparkodott megfelelni feladatának és a katolikus polgárok társadalmi igényeit kielégíteni, mindinkább érezhetővé vált egy megfelelő és saját tulajdonát képező helyiség. Hiszen a mi Körünk hivatása, hogy nem egy kerületnek, hanem a székesfőváros budai oldalán élő összes katolikusoknak legyen Katolikus Köre és találkozó helye, hogy egyéb kaszinókkal kényelem dolgában is kiállhassa a versenyt, és hogy nagyobb közönséget fogadhasson be az összejövetelekre és előadásokra, és hogy kulturális eszközökkel is kellően fel legyen szerelve.”

Baumgartner, a Rákócziánium építőjének keze dolgozott itt is. Hatalmas bankkölcsönök és a társadalomban elhelyezett kölcsönkötvények segítségével megépült a Pálffy-téri hatalmas palota. A számításokat azonban halomra döntötte a világháború. A kommunizmus rátette kezét a Körre nézve károsan konvertált kölcsönökre, sőt úgyszólván teljesen kiszorította a Kört. A kommün bukásával megsemmisültek ezek az intézkedések és a Pálffy-téri palota a vallásalap kezébe került azzal a kikötéssel, hogy a Kör ingyen élvezi a helyiségeit. Így tehát Kanter küzdelme végre mégis célt ért. Helyesen állapítja meg róla dr. Szőke József a Kör ügyvezető elnöke: „Kanter Károly a katolikus világnak egy áldott lelkű és nemes tiszta életű főpapja abban az időben, amikor a katolikus társadalom tömörítésére gondolni is alig lehetett, merész kiállással és lelkesedéssel fogta össze és irányította a világi katolikusok tömegét, részükre maradandó katolikus társadalmi egyesületet és saját székházat teremtve, a katolikusok állandó együttműködését biztosította... Ezzel a működésével nemcsak az akkori nemzedéknek, de az utókornak is örök hálóját érdemelte ki.”

Kanter Károly közéleti működésének egyik legkedvesebb területe – régi hittanári működésének társadalmi vetülete – a Rákóczi-kollégium és érseki gimnázium volt.

A Rákóczi-kollégium és gimnázium voltaképpen megalapítója dr. Sebők Imre. Kitűnő koponya, remek szervező, de heves természeténél fogva nem tudott alkotásaiban békés viszonyokat teremteni. A kollégiumot szó szerint a semmiből építette meg Baumgartnerral 1903-ban. Társadalmi háttérül a Katolikus Ifjúságot Pártoló Egyesület szolgált, melyet Buda szívügyének tekintett. Sebők tanári oklevelet szerzett és megkezdte a gimnázium építését, amiben erősen támogatta a kultuszminisztérium részéről a harcias katolikus br. Barkóczy Sándor. A fojtogató adósságok rendezésére egy hajórakomány Szent István Társulati könyvvel Amerikába hajózott pénzt szerezni. Alighogy eltávozott, a gondnokság egy része nem tudott megküzdeni az adósságokkal, tárgyalásokat kezdett a bencés renddel az intézmények átvétele érdekében. De Thym Adolf távirati értesítésére Sebők rövidesen itthon termelt és hihetetlen agilitással az egyesületet maga mögé sorakoztatva, újra átvette az intézeteket. A vihar következtében gróf Majláth György világi elnök és dr. Várady L. Árpád, dr. Andor György, dr. Szébeny Antal, dr. Zsembery István és dr. Hindy Zoltán gondnoksági tagok kiváltak a mozgalmából.

Ekkor vette át Kanter Károly az egyházi elnökséget. Világi elnökül maga mellé vette Wolf Károlyt, az udvari bíróság elnökét. Wolf Károlyt Kanter vonta bele és nevelte a

katolikus politika számára, ami elévülhetetlen érdeme. A gondnokságba többek közt behozta: Pokorny Emánuel, Krywald Ottót, dr. Hanauer Á. Istvánt.

Kanter békülékeny szelleme, jósága, alázatossága, nobilitása rendet teremtett a Rákócziánumban és szellemet hozott az egész vezetésbe. Kanter annyira emelte az intézet nívóját, hogy rövidesen dicsérettel emelhetette ki a tanári kar működését. Minden ügyet a lakásán tárgyalt meg, ahol úgy a tanárok, mint a gondnoksági tagok sűrűn felkeresték és egyszer és mindenkorra véget vetett a viharos gondnoksági üléseknek, amelyeken ő alatta nyugodt együttműködés uralkodott. Németh Imre mint a Rákóczi-kollégium tanára és prefektusa sokszor fordult meg nála a lakásán hivatalos ügyekben és kiemeli, hogy „ítéleteiben mindig megfontolt volt; ha mint elnöknek többször kényes természetű személyi ügyekben kellett döntenie, a szeretetet és igazságosságot igyekezett összeegyeztetni.”

Alig négyéves működésében a Rákócziánum legnagyobb embere lett és igazán maradandó kihatású munkát végzett. Mikor esztergomi kanonokká történt kinevezése alkalmából távozik az elnöki székből, Wolf Károly méltatja érdemeit és a következő szavakkal búcsúzik tőle: „Eltávozik körünkől a Vezér, kinek ajtaja minden kopogtató számára mindenkor nyitva állott, elhagyja a fővárost az elnök, ki az önzetlenül fáradozó gondnokságot és egyesületet oly szerencsés kézzel vezette! Szubjektíve úgy érzem, hogy atyai jó barátom távozik el benne.”

Magas és bizalmi megbízatás érte Kantert élete végén. A magyar piarista rend apostoli vizitátora lett. A jeles piarista rendhez régi szeretet és tisztelet fűzte, nála nevelődött a tatai gimnáziumban és mint belvárosi káplán a piarista rendház árnyékában dolgozott. A nagy Trautwein piarista atyától vette át az Oltáregyesületet és több lelkes piaristával ismerkedett meg. Kényes misszióját tehát senki annyi szeretettel és megértéssel nem végezhette volna, mint ő. Római megbízatásának indítéka két körülményben keresendő. Egyik az 1918-ban érvénybe lépett új egyházi törvénykönyv: a Codex juris canonici. Ennek a szerzetesrendekre vonatkozó általános rendelkezései kívánták azt, hogy megvalósításukról, tekintetbe véve a szerzetesrendek egyéni célkitűzéseit, gondoskodás történjék. E célból minden szerzetesrend az egész világon kapott apostoli vizitátort. Ez a köztudatba úgy ment át, mint a szerzetesrendek reformjának kérdése, mert sok esetben a Codex szerzetesi rendelkezéseinek megvalósítása gyakorlatilag tényleg ezt jelentette.

A magyarországi kommunizmus okozta megrázkódtatás szolgáltatta a másik okot a vizitátor kiküldésére. Ugyanis a kommunizmus egyházi népbiztosa különösen ráfeküdt a szerzetesekre, főként a szerzetesi tanító rendekre s a tanárokkal igyekezett nyilatkozatokat aláíratni, hogy otthagyják a rendet. Akik ezt megtagadták, azokat szélnak bocsátották. Az aláírók egy része aposztáziát követett el, másik része magánéletében továbbra is papi életet élt.

A kommün bukásával természetesen sok rendezni való akadt és kevés kivétellel rendezhető is volt. Ez volt Kanter feladata. Dr. Sebes Ferencet, a későbbi kiváló piarista rendfőnököt vette maga mellé titkárnak és a legnagyobb bölcsességgel és türelmes megértéssel oldotta meg nehéz és kényes feladatát. Naplói közt található a piarista rendnek 1919/20. évi névtára, amikor megbízatását megkezdte. A névtárból kitűnik, hogy majdnem minden rendházat meglátogatott, a rendtagokat kihallgatta, illetve meghallgatta. A rend lelkeségének emelése volt a fő gondja és ennek érdekében az volt a fő elve, hogy mindazt, ami a noviciátusban van (pl. közös ima, klauzúra) a tanári kollégiumban is folytatni kell, hogy a közösségi lelki élet és szerzetesi jelleg érvényesüljön a rendházban.

Kanter vizitatori kiküldetése, minek a piarista atyák tanúsága szerint ritka finomsággal és egyháziassággal tett eleget, közéleti működésének hatyúdala volt.

Néhány önmagában nem kis jelentőségű, csendes, egyházi közérdekű munkásságát még röviden ki kell emelnünk.

Nagyon szívéhez nőtt Kanternek a Regis Szent Ferenc Egyesület, mely a vadházasságok rendezésével foglalkozott. Világi munkatársai minden plébániára eljutottak és százával rendezték a rendezetlen házassági viszonyokat. A jó Knapp Nándor a Kanter korabeli budai papságnak egyik jellegzetes tagja, segített sokat ebben a nehéz és hálátlan munkában. Ez a munkakör a legszegényebb társadalmi réteghez vezette el Kantert. Rendkívüli türelmet és anyagi áldozatkészséget igényelt, mert mondani sem kell, hogy nemcsak teljesen ingyen elfoglaltságot jelentett, hanem a házasságrendezés anyagi kiadásait is vállalni kellett, mert hiszen túlnyomó részben ezen múltott a szentségi házasság felvételének kérdése.

A Regis Szent Ferenc Egyesületet, melynek munkáját Kanter vallásossága és szociális szeretete sarkallta, a világháborút követő egyházközségi szervezkedés voltaképpen feleslegessé tette. Hogy mennyire vallásos lelkiismeret vezette Kantert ebben a tevékenységében, bizonyítják lelkigyakorlati feltételei, melyek közt ismételtelen szerepel a Regis Szent Ferenc Egyesület. Csak a jó Isten tudná megmondani, hogy Kanter ez Egyesület révén a társadalom mennyi elesettjével jutott kapcsolatba és hány embernek nyújtott lelki és szociális segítséget egyszerre. Némi fogalmat alkothatunk mégis ennek a lelki és szociális munkának nagyságáról, ha figyelembe vesszük dr. Saly Lászlónak a szegénygondozásban kitűnő munkatársának állítását, hogy volt év, mikor 20-25.000 koronát is összegyűjtött és fordított a Regis Szent Ferenc Egyesületi pasztorációra. Mikor gróf Zichy Nándor és Kanter Károly 1908-ban megköszönik az esztergomi főkáptalan 500 koronás adományát, a köszönőlevélben megemlítik, hogy ebben az évben 1036 szegény házasulandó párt segítettek a szentégi házasság megkötéséhez, 2138 gyermeket törvényesítettek.

Kanter szociális pasztorációjának másik tere a Szent Vince-konferencia volt. Ez az idő volt a Szent Vince-konferenciák fénykora. A konferencia szelleme és célja: az anyagi megsegítésen keresztül a lelket is megmenteni, még pedig a társadalom nyomorgóinál és kitaszítottjainál, teljesen megfelelt Kanter lelkiségének. Épp azért a Várban is alakított maga körül egy ilyen konferenciát s ebben a társadalom színe-java segített neki. Sokan megcsodálták azt a Kantert, kit körülrajongott a vallásos arisztokrácia, mikor a szegények és nyomorgók közt forgolódott olyan otthonos szeretettel, hogy a munkásnegyedek lelkipásztorai tanulni járhattak hozzá. Hetenként vagy kéthetenként tartott megbeszélést a lakásán. Rendesen péntek délután „az Úr Jézus szenvedésének és szeretetének örök emléknapján” és megtárgyalta a munkatársaival a segélyforrások felkutatásának és az adományok elvitelének módozatait. Kanter mindig mindkettőre örömmel vállalkozott. Ő aztán valójában sokkal többet tett, mint amit a konferencia vállalt. Dr. Lász Gyula miniszteri tanácsos, kinek édesatyja egyik legbuzgóbb szentvincés munkatársa volt, írja a következőket: „Egy alkalommal találkoztam vele a Margit hídon, a lovasúton és megkérdeztem, hogy honnét jön. Újpestről jövök, volt a válasz s mint beszélgetésünk folyamán megtudtam, egy szegény koldusnál járt, egy öreg anyóknál, ki beteg volt, és akinek lelki vigaszt vitt. Abban az időben, a ló vasutak idejében, a budaiak, különösen a várbeliek szemében Újpest olyan megközelíthetetlen messzeségnek látszott, akárcsak Amerika.” Sehr Gusztáv a budavári Szent Vince-konferencia egyik legbuzgóbb munkatársa 135.000 pengőre becsüli azt az összeget, mely Kanter révén a Szent Vincés szegényeknek jutott. Havi pausálét juttatott a konferenciának a főhercegi udvar. Esterházy Miklós herceg, a konferencia legnagyobb jótévedője és az esztergomi főkáptalan, minek fejében a nevezettekhez befutott szegénykérvényeket a konferencia intézte el. A három budapesti konferencia munkájának egységesítésére a budavári konferencia megalakította a helyi tanácsot Zichy Nándor lakásán. Sehr Gusztáv említi, hogy az agg pátriárka olyan tisztelettel viseltetett Kanter iránt, hogy őt, ki utolsónak távozott, egészen a kapuig lekísérte.

Kanter szegénygondozásában az Arsi plébános és de Paul Szent Vince lelkülete dolgozott.

Kedvenc gondja volt még Kanternek a Szent Alajos-ház is.

A szerény Szent Alajos-ház Óbudán a katolikus szervezkedés egyik legrégebbi alkotása.

Kanter Károly segítségével és támogatásával árvaháznak indult. Fischer Agoston – kinek emlékét emléktábla örökíti meg a ház falán – teljesen ennek élt és egyedül vezette az árvaházat.

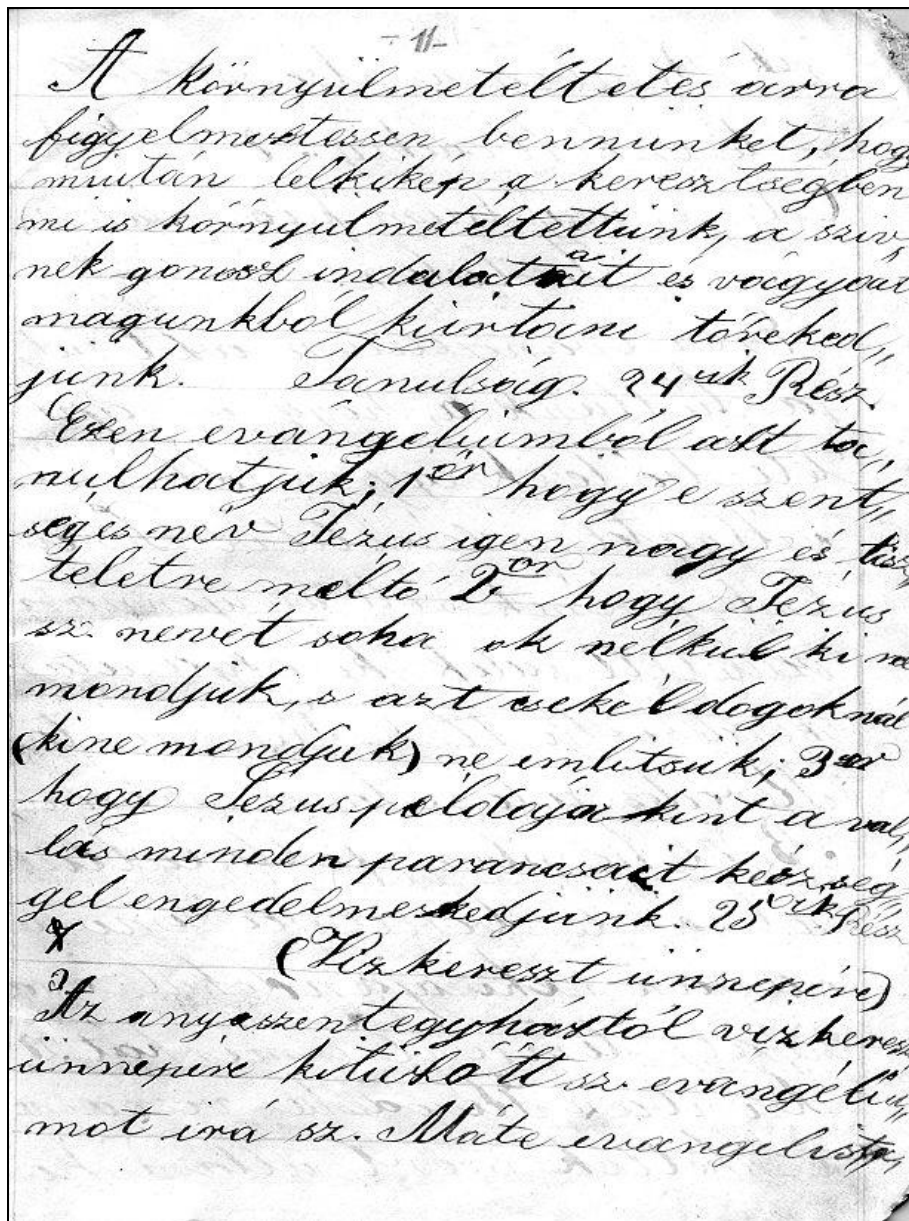
Kanter tanácsára és közreműködésével férfi- és hölgybizottságot alakítottak egyes kerületekben és plébániákon, hogy megszerezzék az árvaház fenntartásához szükséges erkölcsi és anyagi támogatást. Természetesen nagyon tevékeny csoport működött a Várban, melynek elnöke Kanter volt,

A Szent Alajos-ház most a derék szaléziánus atyák kezében van, kik erős fiúpasztorációt folytatnak, szaléziánus oratóriumot és kápolnát tartanak fenn a kiscelli kastély tövében. Ezzel viszont a ház gondviselészerűen beletorkollik Kanter másik szívügyébe, az inaspasztorációba, melynek érdekében Kanter állandó gondosságának tárgya a Katolikus Tanoncvédő Egyesület.

Az inaspasztoráció akkor még teljesen új idea volt, s a liberális légkörben, a szociáldemokraták egyeduralma mellett mérhetetlen nehézségekkel küzdött.

Kanter itt is úttörő munkát végzett.

9. Életszentség hírében

99. kép: „... a szív gonosz indulatait és vágyait magunkból kiirtani törekedjünk”
(részlet Kanter Károly lelkigyakorlatos füzetéből)

A külső tevékenység, egyesületi élet, közéleti harcok, társadalmi bekapcsolódás, a szereplés és ünneplés mindig azzal a veszéllyel járnak, hogy a bensőség elsekélyesedéséhez és bizonyos elvilágiasodáshoz vezetnek. Szereplő közéleti emberek, főleg szereplő közéleti papok általában valami lelki krízis elé sodródnak; a túlzottan kifelé való élet és tevékenység könnyen elsorvasztja a magány és bensőség lelkiségét.

Az ember önmagát sem tudja eléggé megismerni, sőt a legtöbb éppen önmagát nem, de kétségkívül nehéz tudomány az is, hogy másnak lelki rejtekeibe beletekintsünk. Kanter Károlynál zárkózottsága, személytelensége és végtelen szerénysége miatt ez lehetetlen volna, ha nem állnának rendelkezésünkre lelkigyakorlatos jegyzetei.

Hogy mennyit kellett aszkéziséért küzdeni, azt sejteni lehet abból a szokatlan állandó törődésből, mellyel saját lelkének ügyét ápolta, féltette, a rengeteg lelkigyakorlatból, melyet a legkitűnőbb lelki mesterek lábainál tartott abban az időben, mikor ezt kevesen tették, és talán abból is, hogy irodalmi hagyatékában lelki jegyzetei mellett ott feküdt a cilicium, az önsanyargató öv is, melynek használatából folyó lelki javak abban a pillanatban értéktelenné váltak volna, amelyben bárki is tudomást szerzett volna róla. Nem is találtunk rá naplójegyzeteiben semmi célzást, vagy utalást. Kanter azonban nem volt műgyűjtő, hogy mint antik eredetiséget őrizte volna a ciliciumot, legelrejtettebb lelki jegyzeteinek társát. Bizonyára volt idő, amikor használta. Igaz, hogy ő nem szorult rá, mert a jó Isten gondoskodott kellő sanyargatásáról állandó gyomor- és bélbaja által, melyet igazán nagy lélekkel vállalt. Betegségéről sohasem panaszkodott, nem is törődött vele, sőt kétszer-háromszor annyit dolgozott, mint az egészségesek.

De Kanter sem került ki a lelki krízist, bár az ő külső tevékenysége, közéleti szereplése nem volt szereplési viszketőség, érvényesülési vágy, karrier kérdés, vagy a férfiember természetes pozíció keresése, hanem belső lelki telítettségének, páratlan buzgóságának s kegyelmi gazdagságának kiáradása, Isten országának karizmatikus szolgálata.

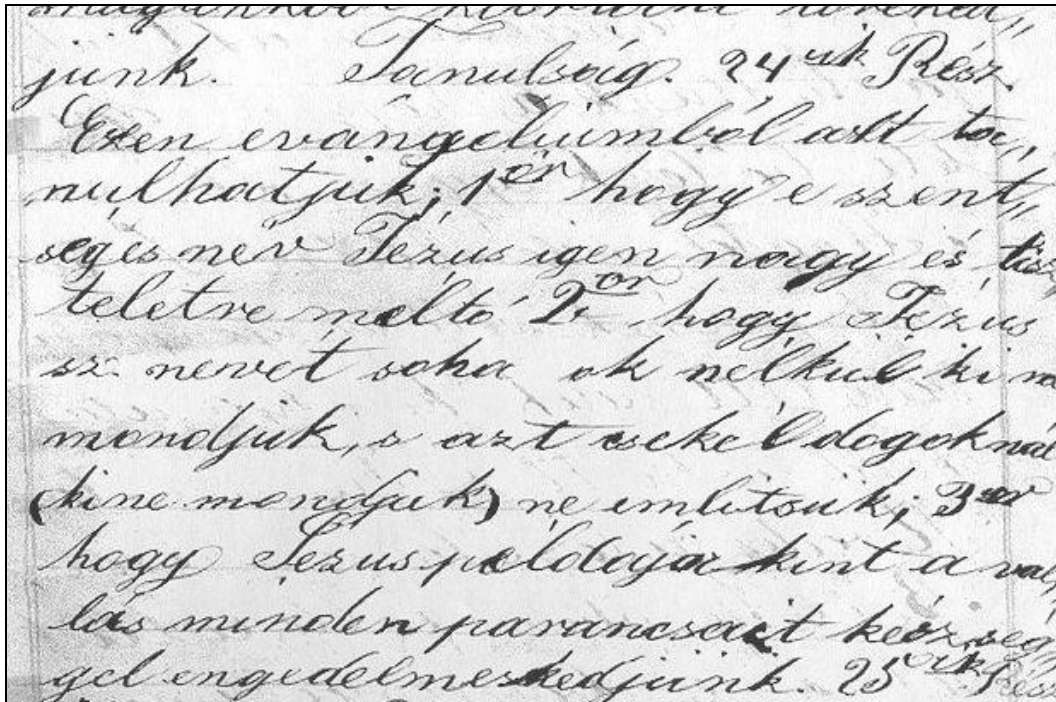
Kanter bensőségének pillére és hordozója a lelkigyakorlatai. Ezeknek értékéről és jelentőségéről Kanter lelki életében csak úgy nyerünk teljes képet, ha visszagondolunk korának vallási pangására és sivárságára. A fénykorát érő liberalizmus éppen a fővárosban bontakozott ki a maga teljességében. A vallás egyet jelentett az elmaradottsággal. A társadalom közéleti mentalitása, a politikai élet letért a vallási síkról. A liberalizmus természetével ellenkezett a vallás pozitív üldözése. A vallás ellenségeinek fegyverzete a lenézés, a gúny, a kulturális gőg és álhumanizmus bódító frázisai voltak. A vallást a pöffeszkedő és üres felvilágosodottság tagadásának tekintették. A magyar europaizmus túltett sok nyugati liberalizmuson. Nélkülözött minden önállóságot, merőben külföldutánzásban állott, ami így nemcsak vallási szempontból volt értéktelen és sekélyes, hanem kozmopolitizmusában kimondottan nemzetietlen. Az intelligencia igazi műveltség hiányában kéjelgett a felvilágosodottság hamis ürességében. Csak a király születése és neve napján ment hivatalból a templomba, melyet az elmaradott és tőle teljesen cserbenhagyott nép hagyományos ópiummá degradált.

Az életet a szabadkőművesség vitte. A legutolsó elemi iskolai igazgató is törtetett Budapesten valamelyik páholy felé, hogy karrierjében előbbre jusson. A bér, a vallás feláldozása volt. A cinizmus elől a papság sem tudott eléggé kitérni. Ő is hivatalnok lett. A fiatal pap boldog volt, ha névkártyájára ezt írhatta: „állami hitoktató”. A jámbor pap ritka volt, s mint egy régebbi kor, mondjuk „sötét középkor” elkésett példánya az intelligencia sajnálkozásának mosolyát érdemelte ki.

Kanter oázis volt ebben a lelki Szaharában. Vallásosságának lendülete, bátor öntudata és biztonsága, párosulva európai látókörével és társadalmi műveltségével, még ebben a sivár korban is tiszteletet tudott kivívni magának. Jámborsága mellett teljesen modern volt, s elsősorban ő fedezte fel a vallási restauráció intellektuális nagy vezetőjét dr. Prohászka Ottokárt, kit mint esztergomi spirituálist ő hívott meg elsőnek Budapestre szónokolni.

Kanter életének virágában nálunk nem létezett Manréza vagy lelkigyakorlatos ház, ami ma már az élet hétköznapi vallási stílusához tartozik. Könnyen meg lehet számolni azokat a papokat, kik minden évben végeztek lelkigyakorlatokat, úgy mint Kanter Károly. Pozsony, Lainz, Piliscsaba, Graz, Nagyszombat, Budapest és Esztergom voltak a leggyakoribb lelkigyakorlati állomásai. Minden lelkigyakorlatáról kispap kora óta jegyzeteket készített. Lelkigyakorlati jegyzetei élén mindig leírja vallási mentorait: Jézus Szent Szíve, az eucharisztikus Úr Jézus, a Szent Szűz, Szent József, Borromei Szent Károly a védőszentje, s gyakran Loyolai Szent Ignác és Depaul Szent Vince.

1892-ben Pozsonyban tartott lelkigyakorlatának célkitűzése a „vak engedelmesség” volt, mert lelkiismeretessége állandóan küzdött a skrupulózitással. Ez köztudomásúvá vált róla, úgy hogy Prohászka értesülve Kanter haláláról a Soliloquiá-ban ezt írja: „Meghalt a jó Kanter prelátus. Egy skrupulózus, buzgó, türelmes ember. Sok jót tett. Kifogyhatatlan volt buzgalma. Kár, hogy Budáról elkerült Granba.” (II. 64. o.) Jegyzetének végére koporsót rajzol, ezzel a felírással: a jó pap halála, teste a földé, lelkéért pedig jó cselekedetei és hívei könyörögnek Krisztusnál.

100. kép: „... hogy Jézus példájakint a vallás minden parancsait készséggel engedelmeskedjünk” (részlet Kanter Károly lelkigyakorlatos füzetéből)

Egyik lelkigyakorlatát a „Sanctissimus altaris Sacramentum” a legszentebb Oltáriszentség jegyében kívánja végezni és külön imádkozni a Szent Szűzhöz, Szent Józsefhez, Borromei Szent Károlyhoz, Szent Vincéhez, Loyolai Szent Ignáchoz és Szalézi Szent Ferenchez. Ebben a lelkigyakorlatban aszkézisből lemond a dohányzásról, gyakori szentséglátogatást fogad meg, napi elmélkedésre vagy lelki olvasmányra kötelezi magát.

Ahogy azonban belesodródik a közéletbe és elfoglaltsága óriási mértékben nő és érzi a mondén főváros levegőjének káros erkölcsi hatását, ijedten veszi észre bensőségének ellaposodását. E téren fordulópont az 1899-es évi lelkigyakorlat, melynek feltételei fölé ezt írja: quotidie lege haec, naponta olvasd el. E lelkigyakorlat jegyzetének felzetén ez olvasható: „Újjászületésem napja”. Világi hangulat és életstílus lopódzott be a lelkébe. Ünnepeletés és tisztelet is okoznak káros hatást benne. „Ennek a szörnyű állapotnak véget kell vetni – írja –, a harc nehéz lesz, de nem lehetetlen. Abban, aki „a jót elkezdí, az be is fogja fejezni”. Eddig is törekedtél, küszködtél lázasan, izgatottan és mit nyertél?” Ebben az évben bukik meg ugyanis a lipótvárosi plébános választáson, amelyre, úgy látszik, sok emberi ambíciót fordított, és amelyért olyan eszközökkel is harcolt, amelyek kívül esnek a lelki síkon. „Csak a szív nyugtalansága, a lélek fájó sebei maradtak meg. Ha ennyit küzdöttél, túrtél, szenvedtél volna az egyedül Szentért, mennyire vihetted volna. Hivatásod, melyre esküdtél, becsületed, melyre féltékeny voltál, minden azt parancsolja: uralkodj önmagadon. Reád nézve nincsen más hátra – oly sok keserűség árán szerezted ezt a meggyőződést –, mint a teljes lemondás és

kitartó önmegtagadás útján a menny felé irányzott tekintettel fölfelé törekedni.” Talán ebből a küzdelmes időből való a ciliciuma, az önsanyargató öv, melyet hagyatéka őriz. Felteszi magának a kérdést: „Kikért vagy felelős?” Amire meg is felel: 1. A hívekért; 2. Az ártatlan gyermekekért (mint hitoktató); 3. A zárdabeli növendékekért (Angolkisasszonyoknál); 4. A tanuló ifjúságért; 5. Más vallásúakért, kiket meg kell nyerni az Egyház számára. Milyen csodálatos lelkipásztori felelősségérzet! Ebben a fordulatot jelentő lelkigyakorlaton jó feltételei: „Sétákat kizárólag nappal végezni, este otthon lenni, kávéházat és vendéglőt csak végső esetben, vagy sohasem látogatni, mindig reverendában járni, betegekkel, paptestvérekkel szeretettel törődni.”

Az 1893-as Lainzi lelkigyakorlat már sokkal nyugodtabb lélekbe enged bepillantást. Ennek fő témája: a lelkiatyához való viszonya. Heti gyónást ír magának elő újra, és elhatározza, hogy a lelkiatyával való megállapodástól nem tér el. Fekete tintával és vörös ceruzával aláhúzza magának: az ördög mindig elfoglalva találjon. S ezt Kanter be is tartotta, mert szünet nélkül dolgozott.

Lelkigyakorlatai azonban nemcsak benső lelkiségének rendbetartói, hanem kötelességteljesítésének is őrei. Ilyenek a feltételei: fecsegő látogatókkal röviden, pönitensekkel béketűrően bánni; szentbeszédre jól előkészülni; betegekhez, szegényekhez eljárni; mindenki iránt türelemmel lenni.

Egyik jegyzetében két esztendőről általános jellemzést ad önmaga hibáiról: hiúság, étkezésben való rendetlenség, felesleges izgatottság, hanyagság iskolai és oltáregyesületi dolgokban, rendetlen kapkodás, gyónásainak elhalasztása.

Lelkigyakorlatainak hatását havi rekollekciókkal igyekszik biztosítani. Ha ezek elmaradnak elfoglaltsága miatt, akkor egy napi elvonulással pótolja.

Lelkigyakorlatainak hatását havi rekollekciók – szentgyónások pontos és időben való elvégzése, a szentmise gondos elmondása, az Oltáriszentség különös tisztelete, napirend, különösen pontos lefekvés és felkelés, törődés a betegekkel, szegényekkel és paptestvérekkel. Lelkiatyja Tomcsányi Lajos jezsuita atya, akihez mint orakulumhoz jártak az előkelők. Legtöbb lelkigyakorlatát nála tartotta. Legfőbb tanácsadójának is tekintette. A vezetése alatt tartott lelkigyakorlatai mindig a szeretet gyakorlati jófeltételeit termelték ki nála, mint: szeretni paptársait, tiszta szívvel misézni, mindenkinek rendelkezésre állani és mindent derülten tenni. Az örökké mosolygó Tomcsányi páter egyszerű, keresetlen aszkézist nemcsak a Manrézában kifüggesztett arcképe sugározza, hanem Kanter lelke is visszatükrözi. Egyik érdekes törekvése a világban úgy élni, mint egy szigorú szerzetes. Ez minden lelkigyakorlatát áthatja, amiért is mindig harcol, azért, hogy zaklatott életébe napirendet vigyen bele. Lelkes természete nagyon hajlamos volt arra, hogy az idő felett könnyen elsiklik. A lekésések nála sohasem voltak ritkák, persze sosem tunyaságból, mert ez igazán távol állott tőle, hanem mindig túlzott elfoglaltságból. Megtörtént, hogy egész sereg meghívott vacsoravendég várt reá lakásán, míg ő lelkesen elnökölt valahol valami ülésen. Ilyen hibákért nagyon tudott vezekelni és meghatóan bocsánatot kérni.

1897-es lelkigyakorlat, melyet megint lelkiatyja, P. Tomcsányi vezetése alatt tartott Budapesten, különösen gazdag jófeltételekben: 1. Étkezéseknél szigorú mértékletesség. 2. A nép előtt mindig komolyan viselkedni. 3. Paptestvérekkel szelíd és alázatos lenni. 4. Mindent az Úr Jézusért. 5. Az Oltáregyesület ügyeit tökéletesen elvégezni. 6. Hat órakor reggel már beülni a gyóntatószékbe. 7. Naponta három lelkiáldozást végezni. 8. Önmagáról sohase beszélni. 9. Mindig készen lenni az emberek számára. 10. Hetente egyszer szentgyónást végezni.

Íme a tökéletes ember és a tökéletes lelkipásztor. A szent pap! Mikor várplébános korában rengeteg egyesület veszi körül, megállapítja a lelkigyakorlatban teendői sorrendjét. Sőt amikor ez sem használ, és a sok munka miatt szenved lelkileg, mert lelkiéletének hanyatlását látja, elhatározza, hogy igyekszik lemondani az egyesületekről. Persze ez csak

részben sikerült neki, mert azok görcsösen ragaszkodtak hozzá és nélküle jórészt tönkre is mentek volna.

Jámborsága nem maradt véka alatt. Az újhartyáni c. kanonok esperesplébános még abból az időből ismeri, mikor ő a piarista gimnáziumba járt Pesten, Kanter pedig belvárosi káplán volt. „Magam és iskolatársaim is felfigyeltünk a már akkor jámborsága és buzgósága folytán közismert papra és én már akkor foglalkoztam a gondolattal – Istentől kapott hivatásomból kifolyólag –, hogy pap leszek és így különösen figyeltem a papokat, Kanterben szent embert és szent papot láttam.”

Kanter jóságos szívét és szent jámborságát természetesen családjá és rokonsága is érzi, bár ő éppen nem az a pap, aki pusztán a családjának él. Ezt a szűk papi szívet hiába keressük Kanternál. Nagyon szerette szüleit, testvéreit, s minden bajukban velük érzett, de ebben a viszonylatban is mindig a pap és lelkipásztor állott előtérben. Érdekes bizonyíték erre sógornőjéhez írt levele, melyet fivére betegsége alkalmával intézett hozzá, és amely gyengédsége mellett mindig magas lelki síkon marad. A betegeskedő embernek orvosi jártassága is kiviláglik belőle. A levél felső sarkában rövidítve a katolikus köszöntés (Dicsértessék) és Mária köszöntése olvasható. A levél pedig így szól: „Kedves sógornő Paulin! Igazán sajnálom, hogy Ernő beteges és hogy ő is érzi ennek testi-lelki következményeit. Nem is csodálom, hogy Ernő baján megijedt, mert az ilyen fulladásos rohamok még akkor is, ha nem veszélyesek, méltán megijeszítik az embert, mert mindig nagyon szenved a beteg a roham alatt. Tudom és látom ezt olyan betegeknél, akikhez el szoktam járni. Szeretnék meglátogatni benneteket, de éppen holnap reggel jön a Király Ófelsége és ki kell keresnem egy napot vagy egy fél napot, melyen egy-két órára eljövök hozzátok, hogy lássátok, hogy igazán részvéttel vagyok irántatok, noha azt hiszem, hogy a baj szép csendesen fog lefolyni. Mivel az orvos Ernőnél hurutot konstatált, első dolog, hogy attól megszabaduljon. Tehát maradjon lehetőleg egyenletes melegben a szobában. Aztán valami tisztító orvosság sem fog ártani, hogy a test megkönnyebbüljön. A tavasszal okvetlenül valami jó vízkúrát kell használnia. Legjobb lenne, ha egy-két hétre lejönné hozzám. Itt nyugodtan ihatná a gyógyvizet, aztán sétálhatna akár a városban, akár itt fenn a Várban, ami jól elszórakoztatná, mert a sétát itt észre sem veszi az ember. No meg a fő, hogy nem bánaná és nem zavarná semmi sem, sőt időnkint hazamehetne, hogy utána nézzen a legszükségesebb teendőinek. Tudom, hogy erre nehéz elhatároznia magát, mert az ember azt hiszi, hogy nélküle nem megy úgy a dolog, s mert vele kívánnak beszélni, de utóvégre jobb meghozni az áldozatot egy időre és meggyógyulni, mint folytonosan félni, hogy mikor jön ismét baj. Nem jöhetne akár most mindjárt le egy-két napra Ernő hozzánk? Azt hiszem, hogy jót tenne neki és én teljes lélekkel tennék meg mindent kényelmére. Csak erős elhatározás kell és megy minden. Ön is, kedves Sógornő, legyen azon, hogy ne ijedjen meg mindjárt minden bajon. Hiszen az ijedtség Önre is bajt hoz! A fődolog, hogy mindent a jó Istenre bízzanak, hogy lelkük nyugodt legyen. Hiszen mindnyájan a jó Isten kezében vagyunk. Még a legegészségesebb ember se biztos, hogy legközelebb nem éri-e baj. Én magam is csak abban bízok, hogy mindennap részesülök a szentáldozásban. Csak így bírom el a sok munkát, mely különben ledöntene, mert hiába, sok aggodalommal jár ez a mi szent hivatásunk. De a jó Istennel még mindig megmarad a lelki békém és erőm. Hát a gyermekek hogy vannak? Remélem, hogy ők most egészségesek.

Bizony nem olyan könnyű ez az élet. A szegény Lajoséknak is megvan mindig a bajuk. Ha nem otthon, hát Izsán, ahol mint Lajos írta, nemcsak édesanyja, hanem a Kari is szenved.

De már befejezem leveletemet. Igen kérem kedves Paulin, írjon minél előbb, hacsak egy sort is, hogy tudjam, miként vannak Ernő is, meg Ön is. Remélem, hogy talállok legalább egy délutánt, amikor egy-két órára meglátogathatom Önöket és Lajos- és Adolfékat.

Mindnyájukat üdvözölve és szentmisémbe és egyéb imáimba zárva vagyok szerető sógora Károly.”

101. kép: Kanter Ernő (Károly testvére) feleségével (Paulin) és gyermekeikkel (1897 körül)

Lelkigyermekai rajongva tisztelték Kantert. „Úgy járt közöttünk, mint egy felsőbbrendű szellem. Pusztá megjelenésével is olyan jelenség volt, aki mindig magával hordta a legméltóságosabb Oltáriszentséget.”

Az Oltáriszentség szerelmese. Éjjeli szentségimádásokat tartott. Szentbeszédei, bármiről beszélt, mindig az Oltáriszentségnél kötöttek ki, vele végződtek. Külön feltűnt ez a művészete. Valahogyan minden igazságnál ki volt benne dolgozva a kapcsolat az Oltáriszentséggel, vagy pedig csodás intuícióval rendelkezett ennek a kapcsolatnak a meglátásához.

A lelkek éhsége mindenünnen feléje sodorta az embereket, pedig félt tőlük s ezért lelki gyakorlati jegyzeteiben többször kötelezi magát, hogy szemlesütve jár az utcán és kellő távolságban marad az emberektől. Fel is tűnt rajta, hogy sohasem néz az emberek szemébe, főleg sohasem nők arcába. A vallásos úrihölgyekkel órák hosszat tárgyalt vallási és oltáregyesületi dolgokról és sohasem nézett a szemükbe. Ez feltűnően jellemezte Kantert. Mindenki életszentségének védelmét látta benne és nála természetesnek találta.

A bizalom iránta határtalan és feltétlen volt. Sok főúri családba is eljárt. Persze mindig lelki kapcsolatok és beteglátogatás érdekében. Az Esterházy hercegi család is gyakran vendégül látta és mint a család régi nevelőnöje írja, a herceg igen sokat adott véleményére. Háza, otthona a mély vallásosság szellemét lehelte. A jó Lorencz-család, a budai vártemplom sekrestyései boldogok voltak, hogy egy szent embert szolgálhattak az Isten oltára körül. Az öreg Lorencz bácsi, ki rajongó tisztelettel segédkezett Kanternek a vártemplom sekrestyéjének nagy forgalmát lebonyolítani, ministrált azokon a hivatalos csendes szentmiséken, melyeken a Felség vett részt. Egy ízben a prelátus úgy gondolta, hogy talán stílusosabb volna, ha kispapok ministrálnának. A Felségnek azonban feltűnt a hozzá külsőleg nagyon hasonló Lorencz bácsi távolléte és megkérdezte, hogy vajon nem beteg-e az öreg úr. Persze ezután megint csak ő ministrált. Adél, finom lelkű és jámbor életű leánya, Kanternek egyik leghűségesebb munkatársa az apostolkodásban, ki talán már tanúja az égi

hazában Kanter megdicsőülésének, beszélte el és írta meg, hogy mikor Budapestről Esztergomba való távozása alkalmából az Örökimádás-templomban utolsó szentmiséjét mondotta, melyen ő is résztvett, az Úrfelmutatás után azt látta, hogy az Úr karjával átfonta Kantert e szózat kíséretében: Ezt a szentet adtam nektek a mai időkben.

Kantert életében mindenütt mint szent életű papot emlegették. Mohl Adolf apátkanonok a „Győregyházamegyei jeles papok” című könyvében az Eucharisztia Társulattal kapcsolatban így ír róla: „Az elbetegesedett Nagy József helyett csakhamar a szent életű Kanter Károly kerül a Társulat élére, ami az Eucharisztia Társulat ügyének mérhetetlen nagy hasznára vált”. (337. old.)

Egy jámbor és intelligens lelkigyermek kitűnő lelki jellemrajzot ad róla. „Kanter Károly éveken át volt gyóntatóm és lelki vezetőm s így őt közelről volt alkalmam megismerni. Érzésem mindig az volt, hogy ő igazán Isten szíve szerinti papja Egyházunknak. Papi ténykedéseit, a szentmise bemutatását, szentségimádást mindig olyan áhítattal végezte, hogy szinte nem is a földön levőnek látszott. Áldoztatásnál teljesen elmerült Jézus jelenlétének imádatába és ezen különösen nagy áhítata mindazokra mély benyomást tett, akik őt áldoztatni látták. Úgy gondolom, hogy nem egy lélek tért meg Istenhez, aki őt a szentmise bemutatásakor, vagy áldoztatáskor látta, mert nem egyszer fordult elő, hogy utána a sekrestyében valaki életgyónást végzett és megtért. Tudomásom is van néhány esetről, mikor maguk mondták el megtérésük körülményeit.

A papság részéről is különös nagy tiszteletet, szinte csodálatot észleltem Kanter Károly iránt.

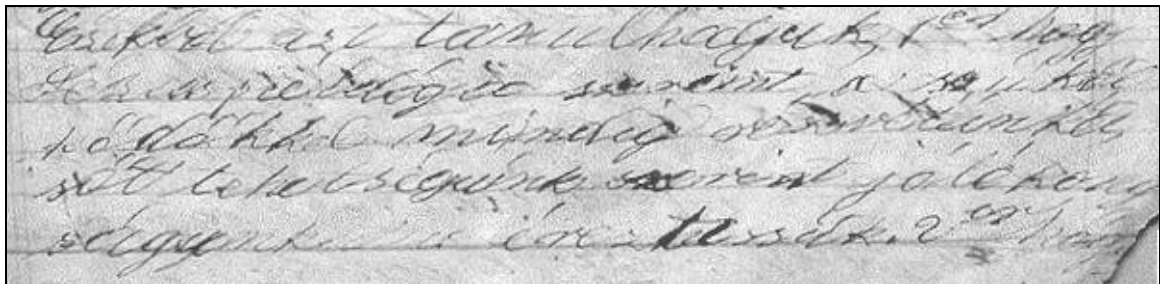
A legméltóságosabb Oltáriszentségben valósággal jelenlevő Úr Jézus iránti szeretete mérhetetlenül nagy volt. Ő tartotta mindig az Oltáregyesület szentségimádási szentbeszédeit. Német szentbeszédeket is tartott az Oltáriszentségről, bár nem bírta tökéletesen a német nyelvet. Az Oltáriszentségről tartott szentbeszédei egészen rendkívüliek voltak, szinte földöntúliak, csukott szemmel beszélt, olyannyira lelkéből, hogy nem vette észre az idő múlását, a végkimerülésig beszélt. Tudok egy esetet, amikor a szentbeszéd után (pl. a Belvárosi plébániatemplomban, amikor a Tabernákulum feltöréséért és az Oltáriszentség megszenteltetéséért tartott engesztelő imádást) a szószékről lejövet összeesett. Az Oltáriszentség iránti lángoló nagy szeretetéért nevezték el Kanter Károlyt az Oltáriszentség lánglelkű apostolának. Rendkívüli volt az ő alázatossága is. Főpapi rangja dacára, egészen alacsony munkákat végzett. Láttam a várkápolnában megtisztítani az oltárlépcsőket és a padozatot. Egyszer pedig – sekrestyése már öreg lévén – egy hivatalos gyázmise előtt ő maga hozta ki a fekete szőnyegtekerceket, felterítette az oltárlépcsőn és a templom első padjain. Kik nem ismerték Kantert, azoknak nagy volt a meglepetése, mikor a szertartás kezdetekor ugyanaz az egyén (kit talán sekrestyésnek gondoltak) főpapi ornátusban, nagy asszisztenciával pontifikálta a nagymisé.

Egyszer a gyóntatószéke mellett elment valaki az oltár felé és leejtette a rózsafüzért. Kanter kilépett a gyóntatószékből és felvette. Ilyen szolgálatokat utcán is tett. És nem egyszer, ha valahol felfedezett egy szegényt, ki betegségében rendetlenségben és piszokban volt, takarított rá Kanter, tisztította, mosdatta a beteget, mielőtt orvost vagy más valakit hívott volna.

Isten rendkívüli kegyelmekkel halmozta el Kanter Károlyt mint gyóntatót. Sok nagyon megtévedt embert tudott a helyes útra és szent életre vezető elhatározásokra vezetni. Minden gyónóját teljesen egyénileg oly finom érzékkel és hozzáértéssel kezelte, hogy szinte bámulatba ejtette az embert. Gyóntatni mindenkor kész volt, akár korán reggel, akár későn este. Mikor a várkápolna megkapta az engedélyt, hogy a karácsonyi éjféli misén szabad a híveknek a szentáldozáshoz járulni (ez eddig ismeretlen volt), délutántól egészen éjfélig gyóntatott. Eljárt gyóntatni a legszegényebbek lakására is, ha azok testi fogyatkozásuk miatt vagy betegségük miatt templomba nem mehettek. Ilyenkor bennünket – lelkigyermekait –

értesített és mi előkészítettük testileg és amennyire lehetett lelkileg az Úr Jézus fogadására. Csodálatosak és felejthetetlenek a lakásokon, – még a legszegényebbeknél is – végbement szent szertartások, amikor láthattam és halhattam szép lelkének megnyilatkozásait.

Felebaráti szeretete is rendkívüli. Mindenkin segített, ki hozzá fordult. Segített sokat pénzádománnyal, ahol indokolt volt és valakit ezzel átsegített az első nehézségeken. Munkabíróknak inkább utánjárással megfelelő megélhetési lehetőséget szerzett. Lelkigyermekait ellátta egy bizonyos összeggel, amellyel beszerezték azt, amire az illető vak vagy más testi fogyatkozásban szenvedő szegénynek szüksége volt. Voltak olyan szegények, akiket saját konyhájáról táplált. Küldött orvost és beutaltatta kórházba. Ha ő nem tudott pénzzel segíteni, másokkal segített. Egyszer egy hideg februári napon télikabát nélkül jött haza Kanter. Megtudtuk, hogy útközben egy szegény kért tőle pénzt zálogcédulának kiváltására és mivel nem tudott pénzt adni, odaadta a kabátját, hogy annak értékével segítsen magán.”

102. kép: „...hogyan Jézus példája szerint a szűkölködőkkel mindig részvétünket, sőt tehetségünk szerint jótékonyosságunkat is éreztessük”
(részlet Kanter Károly lelkigyakorlatos füzetéből)

Egyik első oltáregyesületi munkatársa tanúsága szerint – könnyeket szárítani, szenvedőket vigasztalni voltak Kanter legkedvesebb foglalkozásai.

Minthogy ilyen dolgok sokak részéről visszaélést váltanak ki, neki is volt hasonló esetekben része, de ő akkor sem hagyta el pártfogoltját, nehogy a nyomor lelküket veszélybe sodorja. Titokban taníttatott is pártfogoltakat, amit a világ nem tudott megérteni és inkorrekt kapcsolatokkal magyarázott. Beteges, hisztérikus egyének folyton zaklatták. A titkos jótékonyosságával kapcsolatban vállalt diszkréció néha távolállók szemében érthetetlen helyzeteket teremtett és erkölcsi gyanúsításoknak adott tápot. Mikor egyszer ilyen lehetetlen vád híre ismét felmerült, szinte gondviselészerűleg találkoztam egy esztergomi patrícius család nagy műveltségű tagjával, ki jól ismerte Kantert és mérhetetlen tisztelettel volt jámborsága iránt, s minden bevezetés nélkül azzal a meglepő hírrel lepette meg, hogy álmában azt a kijelentést hallotta: Kanter tiszta volt.

Egy tanító osztálytársát súlyos betegségében sokat látogatta és áldoztatta. A ház 27 lakója épült rajta. Meleg szíve minden irányban megnyilatkozott. Rendkívül érdekelte osztálytársainak összetartása, találkozási; fényképeiket gondosan megőrizte, a találkozás közös képei alá írta a nevüket és mint igazi pap, törődött vallásosságukkal. Egy Rákóczi kollégiumi paptanár és munkatárs szerint „a jobb érzésűek, ha nem is kimondottan szentnek, de szent életűnek tartották és fáj nekik, hogy még papok is akadtak, akik a városházi demokraták gyalázkodó nyelvén szent „lizoform”-nak csúfolták és gúnyos tréfát űztek abból, hogy az utcán elgondolkodva, összeszedetten járt”. Erről talán nem tudott. De a gúny maró nyilai többször leplezetlen durvasággal űzött játékot jámborságával. Egy ízben például éjjel hívták beteghez, igen messzire, de a helyszínen kitűnt, hogy otromba tréfának esett áldozatul. Kanter páratlan türelemmel imádkozva visszatért otthonába. Gyönyörű dr. Cselényi Pál

országgyűlési képviselő nyilatkozata Kanterről. „A legmélyebben járó lélek volt. El lehet mondani, hogy állandóan Isten közelében élt. Ezt bizonyítják azok a gyakori röpmák, amelyeket napközben, munkája, ténykedése között végzett s melyeket könnyen észrevehetett az, ki közelében volt. Minden nélkülözhető fillérjét a szegényeknek adta. Garmadával kapta a segítséget kérő leveleket, koldusoktól, nyomorgóktól, úgynevezett szemérmes szegényektől. Egyet sem hagyott elintézés nélkül. Olykor valamelyik bizalmasával meggyőződést szerzett a segílyt kérő helyzetéről. A hónap végén emiatt már sohasem volt pénze. Egy alkalommal éppen emiatt saját apáti aranykeresztjét zálogosította el, hogy valakin valami sürgős esetben segítsen. Személyesen is látogatta a szegényeket és betegeket. Csak fel kellett hívni a figyelmét valakire, aki lelki vigaszra szorult. Így történt, hogy bérmafia elmondta neki, hogy egyik színész barátja, M. L. súlyos tuberkulózisban fekszik tabáni viskójukban, ahol mosónő édesanyja ápolja. A halál már ott ólálkodott a szegényes betegszoba körül s a 24 éves fiatalember mégsem gondolt lelki ügyei rendezésére. Kanter Károly még aznap este megjelent M. L. ágyánál. A fiatalembert maga az a tény, hogy egy ilyen magas rangú előkelő főpap tiszteli meg hajlékát, igen meghatotta. Aztán egyik látogatás a másik után következett. M. L. végül is meggyónt és Kanter Károly kezéből vette az Úr szent testét. Egy hét múlva a beteg meghalt.

Feltétlenül szentnek tartottam, mert egész élete, magán- és közélet a legnagyobb fokú életszentség jegyében folyt le. Senki sem tudott nála emberi gyengeséget felfedezni. Soha senki haragudni, felháborodni, türelmetlenkedni nem látta. Mindenkivel szemben szelíd volt és megértő. Éppen életszentsége volt az, ami rengeteg embert vonzott köréje, kiknek lelki támogatása és gondozása volt lelkipásztori működésének egyik legterhesebb, de egyúttal legfontosabb célkitűzése.

Tisztasága és szerénysége egész lényén előmlött. Köztudomású volt róla, hogy nőre sohasem nézett. És ez a magatartása sohasem volt bántó, vagy kihívó. Órákon át beszélt leányokkal, asszonyokkal, lelkigyermekével, mindig szemlesütve, de mellette jóságosan és kedvesen. Kortársai, iskolatársai mondták számtalanszor, hogy már kispap korában szent volt és tiszta életére már ettől az időtől fogva soha folt nem esett.”

Nagyon jól mondja egy lelkigyermek – Kanterben megint csak a jámbor embert és a kitűnő lelkivezetőt dicsérve – „ha a lelkihatásokat is úgy lehetne mérlegelni és nyilvántartani, mint a fizikai jelenségeket, akkor boldog emlékü Kanter Károly főtisztelendő úr a lélekgyógyítás világhírű szaktekintélye lehetett volna. Behatóan érdeklődött a gyónó ifjúsága, élete, körülményei, szellemi tápláléka, olvasmányai, szórakozásai, barátai iránt. Sokszor egy óráig is foglalkozott egy gyónóval. Nem törődött azzal, hogy nagy úr vagy munkás, grófnő vagy alkalmazott az illető. Sohase mulasztotta el a gyónójának lelkére kötni a gyakori szentáldozást. És ha azt tapasztalta, hogy sikerült gyónója szívét az eucharisztikus Üdvözítő kegyelméből fakadó lelkiérettel telíteni, akkor szinte kibuzgott hangjából a boldog meghatottság. Viszont nem kívánta a világtól, társadalmi élettől való elzárkózást.

Kanter minden tekintetben magasztos papi hivatásának magaslatán állott. Rajongó tisztelője volt az Oltáriszentségnek, valóban együtt élt Krisztussal és bizonyára most is Krisztussal van az örök hazában”.

Nagyon sok ember él Budapesten, akik személyesen ismerték Kantert. Mindnyájan egybehangzóan, elragadtatással beszélnek jámborságáról, szociális szeretetéről, akár világi, akár társadalmi, közéleti, vagy szigorúan vallási vonatkozásban jutottak vele érintkezésbe. Egy Szent Vincés munkatársának írásbeli nyilatkozata: „Kanter éveken át plébánosom volt, sőt vele több éven át egy házban laktam s mint a várbeli szentvincés és a Szent Vince-konferencia titkára, vele úgyszólván naponta érintkeztem. Böven volt tehát alkalmam fáradhatatlan tevékenységét közlőleg megfigyelni s ez határtalan csodálatot és rajongó tiszteletet váltott ki bennem. És mert ezt a szent férfiút jól ismertem, végtelenül fájt, hogy oly hamar ment feledésbe.”

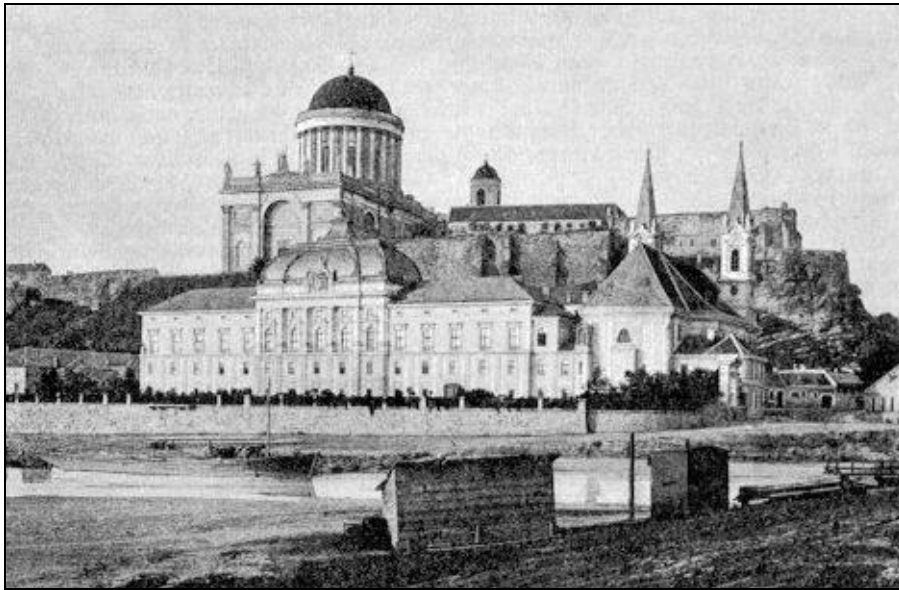
Kriegs-Au Emil plébános ezt írja róla: „Megható volt látni őt a legméltóságosabb Oltáriszentség közelében. Imába elmerülve olyan volt, mint egy angyal. Az Eucharisztia édes titka volt örök témája a szószéken. Az Eucharisztia kultuszának lángoló apostola volt. Az egész országra és papságra kiáradt az ő lelki hatása. Mindenki szent embernek tartotta, aki egyszer is a közelében lehetett”. A budapesti Oberbauer cégnél egyszer megkérdeztem, hogy emlékeznek-e Kanterre. „Ő – mondja a cég egyik illusztris tagja –, Kanter rendkívüli, szent életű ember volt, rengeteget fordult meg nálunk, mi még többet nála és a sekrestyéjében, mert a templom dísze nagyon a szívéen feküdt. Egy alkalommal saját szememmel láttam a sekrestyében, hogy lehúzta a lábáról a jó cipőt, odaadta egy szegénynek, maga pedig felhúzta a kopottat, melyet lakásáról hoztak le neki.”

Mikor dr. Glattfelder Gyula érsek, az Örökimádás építésénél nagy munkatársa, arról értesült, hogy Kanter Károly jámbor életét életrajz kívánja a feledés homályától megmenteni, és hogy esetleg boldoggá avatása érdekében lépések történnek, a következő gyönyörű levélben tett tanúságot Kanter mellett: „Több mint félszázad alatt sok kiváló papi egyéniséggel találkoztam, de az isteni gondviseléssel szemben oly feltétlen bizalmat tanúsító odaadást mint nála, még nem találtam. A legnagyobb vállalkozásokkal kapcsolatban senki sem tette magát úgy át a természetes erőknél és várta a sikert a természetfeletti segítségtől úgy, mint ő. Az Örökimádás-templom és zárda ügyét a legnagyobb indifferenzizmussal idején kézbe venni és sikerre vinni tisztára gondviselészerű ténykedés volt és ilyen műre az ő kortársai gondolni sem mertek. Ehhez olyan lángoló hit és az Oltáriszentség diadalával szemben ápolttörhetetlen remény volt szükséges, mint aminőt a boldogult mindig ragyogtatott. – Ha a számokat és összegeket említette ily merész kezdeményezéssel szemben bárki, gyermeket mosollyal tette magát túl minden aggodalmaskodáson. Ugyanaz a feltétlen bizalom jellemezte a közéleti mozgalmakkal kapcsolatos tevékenységét. Amikor ő a székesfővárosi közélet keresztény szellemű befolyására vállalkozott, az akkor korlátlanul uralkodott zsidó-liberális felfogással szemben, sohasem az emberi tekinteteket helyezte előtérbe, hanem a szokott eszközök elmellőzésével az isteni Gondviselés befolyásától remélt minden sikert, és igaza lett, mikor erre az eredményre a legjobb papok sem mertek gondolni. Mindent lelki szempontból mérlegelt és ezt érezték a széles néprétegek és mentek utána. Ahol őneki feladatát teljesíteni kellett, és ahová előjárói helyezték, ott azonnal tömegek sorakoztak köréje s lelkesedése olyan mágnesnek bizonyult, amelynek ellenállni nem volt lehetséges. A bürokratikus papi munka idején tolongtak szószéke és gyóntatószéke körül az emberek már a belvárosi plébánián, ahol mint segédlelkésznek nem jogcímen, de lángoló buzgalmon teremtődött irányító szerepe. A legjellemzőbb volt buzgalmának hatása a kis vártemplomban, mely sokak által magától értetődő módon kizárólag hivatalos istentiszteleti helynek tekintett akkor, és ennek megfelelőleg néptelen volt, s amikor ő került oda, egy csapásra a legvirágzóbb hitéletnek lett központja, mert Kanter Károlyt hallgatni és az ő lelki vezetését igénybe venni az életszentségre törekvő híveknek legnemesebb ambíciója volt. Az eucharisztikus kultusznak Magyarországon ő volt valóságos apostola. Amit az Oltáregyesületért és amit az Oltáregyesületben művelt, arról magáról egész köteteket lehetne írni. Csak azt szeretném leszögezni, hogy e szervezet természetfeletti és nemcsak templomsegélyező jellegét ő domborította ki elsőnek és ezzel teremtette meg azt a kegyelmi gócpontot, amely igen sok karitatív és szociális kezdeményezésnek lett kiinduló helye. Amikor ő az Oltáregyesület vezetését kézbe vette, a katolikus szervezkedés még gyermekéveit élte, de az Oltáregyesület buzgó hívei között minden szükséges és üdvös mozgalom számára talált apostoli lelkeket, akiknek személyes és anyagi áldozata révén a legtöbb katolikus megmozdulás erőt és sikert nyert. Eucharisztikus gondolkodása különben is minden eredményt a kegyelemtől, annak leggazdagabb forrásától várt, és amint a következmények mutatták, nem hiába. A papi tehetségek és értékek felkeresésében páratlan buzgalmat és találékonyságot mutatott. Az egyik főérdemének kell betudni, hogy a munkába

állított erőket kicsinyes gyámkodással sohasem korlátozta, ellenkezőleg minden sikernek őszintén tudott örüvendeni, és az érdemeseket illetékesek figyelmébe ajánlani. Egyébként is meg lehet állapítani, hogy féltékenység, mely annyi jószándék megghiúsulását okozza, nála ismeretlen fogalom volt, minthogy szíve és háza mindig nyitva állott paptársai és egyházas gondolkodású hívek számára, lévén ő Budapestnek egyik legvendégszeretőbb háziura és főpapja, éppúgy, mint arra rászorulóknak nagylelkű pártfogója és bőkezű támogatója. Ha volt valaki az előttem ismeretes papok között, akire ráillik a régi mondás: „pietas ad omnia utilis (a jámborság mindenre hasznos), úgy Kanter Károly élete annak magyarázata, azért azt minél szélesebb körökkel megismertetni és megbecsültetni: dignum et justum est”.

Kanter Károly halála alkalmából kiadott emlékfüzet számára nem kisebb tekintély, mint dr. Csernoch János bíboros-hercegprímás, a főpásztor írt néhány méltató sort, melynek utolsó mondata: „Szent volt és hisszük, hogy a szentek közé költözött, örüljünk rajta és tanuljunk tőle, mert „defunctus adhuc loquitur” (holtan is még beszél).

10. Esztergomban

103. kép: Esztergom látképe a primási palotával az 1900-as évek elején

Az esztergomi Bazilika Bakócz-kápolnájából megindult és sikerekben gazdag papi élet a Gondviselés bölcsességéből oda tért vissza. Kanter Károlyt dr. Csernoch János hercegprímás előterjesztésére Ferenc József király 1915. augusztus 25-én kinevezte az esztergomi főkáptalan mesterkanonokává. Installációja dr. Klinda Teofil főesperesi beiktatásával együtt szeptember 27-én ment végbe. A hercegprímás még ez év november 15-én a Bazilika, illetve Bakócz-kápolna plébánosává nevezte ki. Az „Alkotmány” 1915. évi szept. 6-i száma – amikor a kinevezés közhírré vált – ezeket írja: „Ez a kinevezés bizonyára széles körökben örömet fog okozni. A királyi kegy olyan férfiút tüntetett ki, akinek rokonszenves egyénisége, országszerte ismert agilitása, széles körű áldásos köztevékenysége máris a legnagyobb sikert, a közéleti pálya legszebb jutalmát, az általános elismerést és közbecsülést vívta ki. Kanter igazi példája a tevékeny egyházi férfiúnak, aki lelkipásztorkodás mellett kiveszi részét a társadalmi kötelességek teljesítésében is. A katolikus mozgalmak, a különböző hitbuzgalmi és szociális akciók mindenkor áldozatkész pártfogóra találtak benne. Kanter évek óta szerepet játszik a katolikus restauráció küzdelmeiben. Azonkívül a katolikus egyesületi élet terén fejtett ki áldásos munkásságot, vezető embere több egyesületnek, melyeket nemcsak erkölcsi pártfogásban részesített, hanem jelentékeny anyagi áldozatokkal is támogatott.

A hitbuzgalmi élet fellendítésében is nagy érdemei vannak. Mint a Központi Oltáregyesület igazgatója lelkes odaadással és nagy hozzáértéssel irányította az eucharisztikus mozgalmakat. Tollal is szolgálta a közügyet. Nemrégén bocsátotta közre az Oltáregyesület Útmutatóját, mely nagy segítségére van a lelkészkedő papságnak Oltáregyesületek alapításában. Az igazi érdemnek megjutalmazása ezúttal nemcsak egy kiváló egyházi férfiú sikerét jelenti, hanem újabb hasznát a katolikus közéletnek.”

Egyébként már egy éve dúlt a világháború, s így sötét felhők kísérték Kantert Esztergomba, mely fáradt vándort látott benne viszont. Budapesttől fájó szívvel búcsúzik. Életének nagy küzdelmei és maradandó alkotásai ezer szállal kötötték hozzá. Mégis szívesen fogadta a kinevezést, nemcsak a nála sokat emlegetett engedelmességből főpásztora iránt, hanem azért is, mert Isten jóságát kellett látnia abban, hogy munkásságának rengetegéből

kiemelte éppen akkor, amikor hivatását Budapesten betöltötte és legyengült egészsége alig bírta megküzdeni a köréje csoportosult rengeteg elfoglaltsággal. De azért otthagyni drága kincsét, az Örökimádás-templomot és kedvenc budavári plébániatemplomát, sok kedves lelkigyermekét, erősen próbára tette buzgó lelkületét. Legbensőbb érzelmeiről, fájdmáról azonban a külvilág sohasem vett tudomást, nem vett semmit sem észre, mert páratlan szerénységével mindig el tudta terelni a figyelmet magáról. A vérzivataros világháború leple alatt sikerült neki ünnepeltetés nélkül otthagyni az ő kedves Budapestjét. – Nem vagyok úgysem messze és mindennel tovább is fogok törődni – mondotta mindenfelé, ahol a meghatottság könnyei csillogtak a szemekben és a búcsúzás, az elvesztés fájdalma remegett az ajkakon.

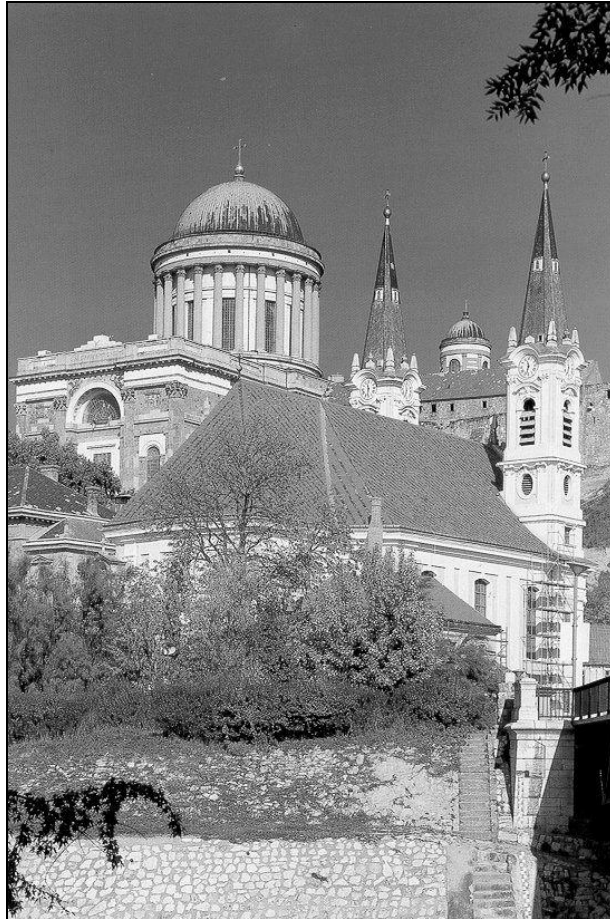
104. kép: Ferenc József kiáltványa az I. világháború megindításakor

Ha fáradt volt is – Esztergom mégis megérezte jövetelét. A nagy papnak és epochális lelkipásztornak ott is kicsiny templom – a Bakócz-kápolna – jutott, de ennek is végtelenül örült, nemcsak a lelki kapcsolat miatt, mely őt a Bakócz-kápolnához, első szentmiséjének oltárához fűzte, hanem mivel tovább is a lelkipásztorokodásé maradhatott.

Az esztergomi Bazilika szokott plébánosi háza a belváros felöli kanonoksor első háza volt. Ide költözött Kanter a királyi palotából. A kétemeletes hatalmas sarokházban nehezen találta meg helyét és jó ideig tartott, míg véglegesen elhelyezkedett. Érezte, hogy ez életének utolsó stációja. Sokat adott lakásának kényelmes kiképzésére. Úri modora itt is számított arra, hogy társadalmi kötelességek is várnak otthonára. Feltűnt azonban mindenkinek, hogy valami nyugtalan idegesség ütközött ki rajta, aminek magyarázata főként abban rejlett, hogy kimerült volt és egészségileg is rosszabbul állott, mint valaha.

Asztalánál két karkáplánja étkezett, kik csodáló tisztelettel tekintettek a fáradt szent papra, ki a fiatal papok iránti szeretetének minden jelével és gazdagságával halmozta el őket. Közülük sem Rolkó Pál, sem Trinkl Kálmán nem él már, de annál rajongóbb tisztelettel beszél róla Loczner Gusztáv plébános, ki utolsó percéig Kanter bizalmasa volt, és aki a legnagyobb gonddal megőrizte lelkínaplóit és jegyzeteit, melyek elsősorban tették lehetségessé Kanter belső életének megismerését.

Kanter Locznerral híveit sorra látogatta. Ebben az arsi plébános volt a mintaképe. Plébániai szentmiséjét 6 órakor a Bakócz-kápolnában naponta maga végezte és tüzes prédikációi, melyekben csakúgy ömlött gazdag lelkiisége, rögtön feltűnést keltettek és szép publikumot vonzottak.

105. kép: Az esztergomi tornyok és kupolák

Egészen sohasem tudott Esztergomban felmelegedni. Annyi szál fűzte őt Budapesthez, működésének fénykorához, hogy volt idő, mikor azzal a gondolattal foglalkozott, hogy otthagynak Esztergomot, valami kisebb budai plébániára húzódnak el.

A legjobb napok az ő jótékonyági hajlamára derültek, mert a kanonoki jövedelem erre több lehetőséget nyújtott, mint a budapesti szerény anyagi helyzete, bár rokkant egészségének gondozása, nyári utazásai gyógyfürdőkbe, sokba kerültek. Ajtajától szegény nem távozott üresen és nem volt mozgalom, melyet bőkezűen nem támogatott volna. Szemérmes úri szegényekhez személyesen vitte az anyagi segínyt. Ebből az időből ott fekszik iratai közt Ernszt Sándor hatalmas fejtegetése az akkor lázas tovább szervezésnek indult Katolikus Népszövetségről, melynek megsegítésére 500 koronát kér. Ernszt jól tudta, hogy kitől lehet kérni. Az esztergomiak azt mondják, hogy a kommunizmus rémnapjaiban ő nem aggódott jövője felől, ha a kommunisták elrabolják a káptalan ősi vagyonát.

A kitűnő gyóntatót budapesti lelkigyermekai lelki levelekkel halmozták el, s az esztergomiak is rögtön megtalálták benne Isten kiválasztott emberét és a lelkivezetés páratlan mesterét. Ezt főpásztorja jól tudta és ezért egymásután kinevezi a szeminárium rendes gyóntatójává, a szatmári Szent Vince-nővérek gyóntatójává és pönitenciális kanonokká. A legnagyobb esztergomi lelki élménye mégis Budapesthez fűződik. 1918-ban ünnepelték meg

ugyanis a Központi Oltáregyesület igazgatójává történt kinevezésének huszonöt éves jubileumát.

106. kép: A szatmári irgalmas nővérek egykori gimnáziuma

Az Oltáregyesület itt is szívügye maradt. Örömmel értesült arról, hogy a Központi Oltáregyesület termeiben hadikórházat rendeztek be. Amikor pedig ezt feloszlatták, akkor szívesen járult hozzá ahhoz, hogy a jó Ruffy Pál, az állami gyermekmenhely igazgatója, hadiárvékat és elhagyott gyermekeket helyezzen el ott, hogy az Oltáregyesület „így az ország közügyeinek szolgálatába álljon”.

A 25 éves jubileum alkalmat adott a Központi Oltáregyesületnek arra, hogy – amit a budapesti távozás idején Kanter szerénysége miatt nem tehetett – nagy igazgatójának, az Örökimádás-templom alkotójának és a Reparatrix szerzetesnők letelepítőjének háláját kifejezhesse.

Igaz, hogy most sem jelenhetett meg az ünnepeltetésen – mert betegsége ágyhoz szegezte –, ami alázatos lelkének jólesett. De a posta annál gazdagabban szállította az üdvözléseket és hálanyilatkozatokat. A szívek érzelmét talán legértékesebben dr. Babura László Központi szemináriumi lelki igazgató, egyúttal a Papi Eucharisztikus Társulat igazgatója, levele tolmácsolta: „Megilletődve állok e dicső határkőnél, mely őt lusztrum lelkes apostoli munkájának, sok bánatának és sok szent örömnélküliségnek emlékét őrzi. Méltóságod kiolthatatlan lángbetűkkel írta bele nagy nevét édes hazánk hitéletének kódexébe. Papi szívében állandóan égett, lobogó lánggal ég most is az eucharisztikus Úr Jézus áldozatos szeretete. Buzgósága sokfelé hintett szikrát, csóvát ebből a szeretetlángból. És áldás volt e buzgóságon! A Szentlélek lángra gyújtotta e szikrákat s kigyúltak széles e hazában az eucharisztikus szeretet őrtüzei. Hány millió lélek éledt fel új életre mellettük! Hány sötét lélek világosodott meg újra az Eucharisztia fényében. Legyen érte örök hála és imádás az Úr Jézusnak. De hálát kell

mondanom Méltóságodnak is, aki oly fáradhatatlan buzgósággal vezette a híveket az oltár Urához! Örüljön szent örömmel Méltóságos Uram, hogy ily nagy és sok örömet szerezhetett az Úr Jézusnak. Ő nem marad érte adós!”

Kanter gazdag lelkisége újra fellángolt. Szerette volna, hogy még sokat dolgozhassék. Egyéniségének régi készsége és vallásos lángolása lüktet abban a hatalmas levélben, melyet a jubileumi üdvözlésekre örgróf Pallavici Edénének, a Központi Oltáregyesület országos elnök asszonyának küldött. Kanter egész eucharisztikus lelkülete és buzgósága dobog benne.

„Nagy meghatottsággal vettem az engem felette megtisztelő sorokat, melyekkel a budapesti Országos Központi Oltáregyesület nagyérdemű vezetősége oltáregyesületi igazgatóvá történt kineveztetésem 25 évi fordulója alkalmából engem megtisztelni kegyes volt. Fogadja érette Kegyelmes Asszonyom, fogadja érette az Oltáregyesület nagyérdemű vezetősége hálás köszönetem kifejezését.

Az Oltáregyesület nagyérdemű vezetősége nekem érdemül rója fel működésemet, melyet az Oltáregyesület érdekében 25 év folyamán kifejtettem. Hálátlan lennék az isteni Gondviselés iránt, ha elfelejtkezném azon bőséges kegyelmekről, melyeket az Oltáregyesület kötelékében az Úr Jézus dicsőségének előmozdítására felém nyújtott. De ha ezeket némiképpen felhasználtam is, az nekem éppenséggel nem érdemem. Hiszen oltáregyesületi kötelességeim teljesítése nekem soha a legkisebb önmegtágadásomba sem került, sőt annyi lelki örömet termelt számomra, melyekért hálatelt szívvel emelem kezeimet az eucharisztikus Úr Jézus felé! Imádva végtelen jóságát, hogy az Oltáregyesület fejlődésének munkájában résztvehettem, hogy támogathattam azokat a buzgó lelkeket, akik annyi szent hevüléssel, tehetségük, befolyásuk, anyagi nagy áldozatokkal az Oltáregyesület ma fennálló intézményeit megteremtették. Jórészüik már átköltözött az örökkévalóságba és én a legszilárdabban meg vagyok győződve, hogy most már színről-színre látják Azt, akit itt a legfölségesebb Oltáriszentségben oly buzgón imádtak. A másik részük még itt van a földön. Itt vannak ők tagjaink között, és nem kételkedem és azért imádkozom is, hogy az Úr Jézus iránti lángoló szeretetük még növekedni fog, hogy nagy és mélységes hitükkel, teljes odaadásukkal és apostoli lelkületükkel támogatni fogják az oltár felkent szolgáit a lelkek restaurációjának ama nagy munkájában, mely papokra és hívekre egyaránt vár most és a legközelebbi jövőben. Valóban az Oltáregyesületeknek csak most lesz igazán nagy missziójuk, mégpedig semmiféle egyesületnek úgy, mint éppen az Oltáregyesületnek! Hiszen éppen most, midőn a Mindenható keze négy év (a világháború) kimondhatatlan szenvedései és megpróbáltatásai után talán még nagyobb megpróbáltatások keserű tengerén fog keresztülvizetni bennünket, hol keressünk inkább vigasztalást, hol keressünk erőt és kitartást a szenvedések között, mint éppen az Úr Jézusnál! Aki nem hagyott el minket, mikor csaknem mindenki elhagyott bennünket. Aki állandóan közöttünk van a legméltóságosabb Oltáriszentségben! És mennyire meg fogják könnyíteni az Oltáregyletek a pönitencia, a megtérés útját azoknak, kik hitükben, lelkükben megtörve ismét a jó Jézushoz kívánkoznak, amikor rámutathatunk arra az irgalmas szívű, bűneink és gyarlóságaink dacára is minket végtelenül szerető és magához hívó Úr Jézusra, ki oltárainkon van a legméltóságosabb Szentségben! És a szegény templomok és oltárok, amelyek négyévi pusztulás és magukra hagyatottság után sóvárogva tekintenek felénk, az Oltáregyesületek felé, hogy könyörüljünk rajtuk? De van-e igazán katolikus élet Eucharisztia nélkül? Van-e igazán áldás még a katolikus műveken is az Oltáriszentség áldása nélkül? Ó, valóban érdemes és szükséges az Oltáregyesületért lelkesedni és fáradni! Mondják meg azért kérem azoknak, kik már eddig is tagjai az Oltáregyesületnek, maradjanak és legyenek hű és buzgó tagok ezután is; azoknak pedig, akik még nem ismerik az Oltáregyesületet, kik még nem tudják, hogy mennyi boldogságot nyújt az eucharisztikus Úr Jézusnak a szolgálata, mondják kérem azoknak: jöjjetek ide, jöjjetek az Úr Jézushoz az Oltáregyesületbe! Mondják kérem a többi egyesületek vezetőinek: szép, fenséges a ti munkátok, de lássátok, hogy csak az Eucharisziával kapcsolatosan lesz igazán katolikus, lesz

igazán termékeny és áldásos a ti működésetek! Én megvallom, hogy nekem mindig az volt és most is valósággal az a szilárd meggyőződése, hogy bármely katolikus egyesületbe lépni kívánczó tagot először az Oltáregyesületben szeretnék látni, hogy itt eucharisztikus lelkülettel megtelve, adja magát át azután a szociális, karitatív és más egyesületi működésre. Az ilyen tagok alázatosak lesznek, az ilyen tagok önzetlenek lesznek, buzgók és megbízhatók, mert szívüket, lelküket vezetni fogja az Úr! És önzetlen kitartásban és önfeláldozásban segíteni fogja őket. Az, aki oltárainkon magát nekünk és érettünk teljesen feláldozza!

Mindig az volt a meggyőződése és sohasem fájt nekem valami jobban, mint az, amidőn az országos katolikus nagygyűléseknél egyszerre csak elhagyták azt a szép és a külföld által is feldicsért szép szokást, hogy nagygyűléseink mindig eucharisztikus gyűléssel és körmenettel vették kezdetüket. Nem nehéz visszaemlékezni, hogy a katolikus nagygyűlések csak az Eucharisziával kapcsolatosan voltak igazán nagyméretűek, katolikus jellegűek és termékenyek.

De lám, hová jutottam írásomban! Hálásnak kellett volna lennem szíves jókívánatukért és nem visszaélni a nagyérdemű vezetőség türelmével. De talán mentségemül szolgál, hogy most úgy is ritkábban szólhatok közvetlenül, hogy a bekövetkezett nagy lelki katasztrófákkal egy új korszak elé kerül az Oltáregyesület is és hogy lelkem mélyéből kérni szeretném az Oltáregyesület Vezetőségét, Választmányát és Terjesztőit és mindenrendű tagjait, maradjatok hívek és ne hagyjátok el semmiféle kicsinyes emberi tekintetek és az elkerülhetetlen emberi gyarlóságok miatt az Oltáregyesületet. És a híveknek általában és egyenkint oda szeretném kiáltani: jöjjetek ide mindnyájan a mi jóságos, imádandó Úr Jézusunkhoz!”

Az Oltáregyesületekre mély hatást tett Kanter lelkes levele. Örömmel ismerték fel benne Kanter igazi rajongó szeretetét az Oltáriszentség és az Oltáregyesület iránt. A mélyebben látók és akik jobban észrevették Kanter egészségének leromlását, testamentumát vélték hallani ezekben a szavakban.

Nagyobb akciója ezután már csak a piarista rendhez való apostoli vizitatori kiküldetése volt. Egyébként a régi tanügyi szakembert még Esztergom is igénybe vette, mert a hercegprímás 1918-ban kinevezi a vízivárosi-zárda polgári iskolájához érseki biztosnak azzal a megbízással, hogy egyúttal a vizsgálóbizottság elnöki tisztségét is betöltse, ami azzal járt, hogy nemcsak a hittan, hanem a profán tantárgyak vizsgáin is elnökölt.

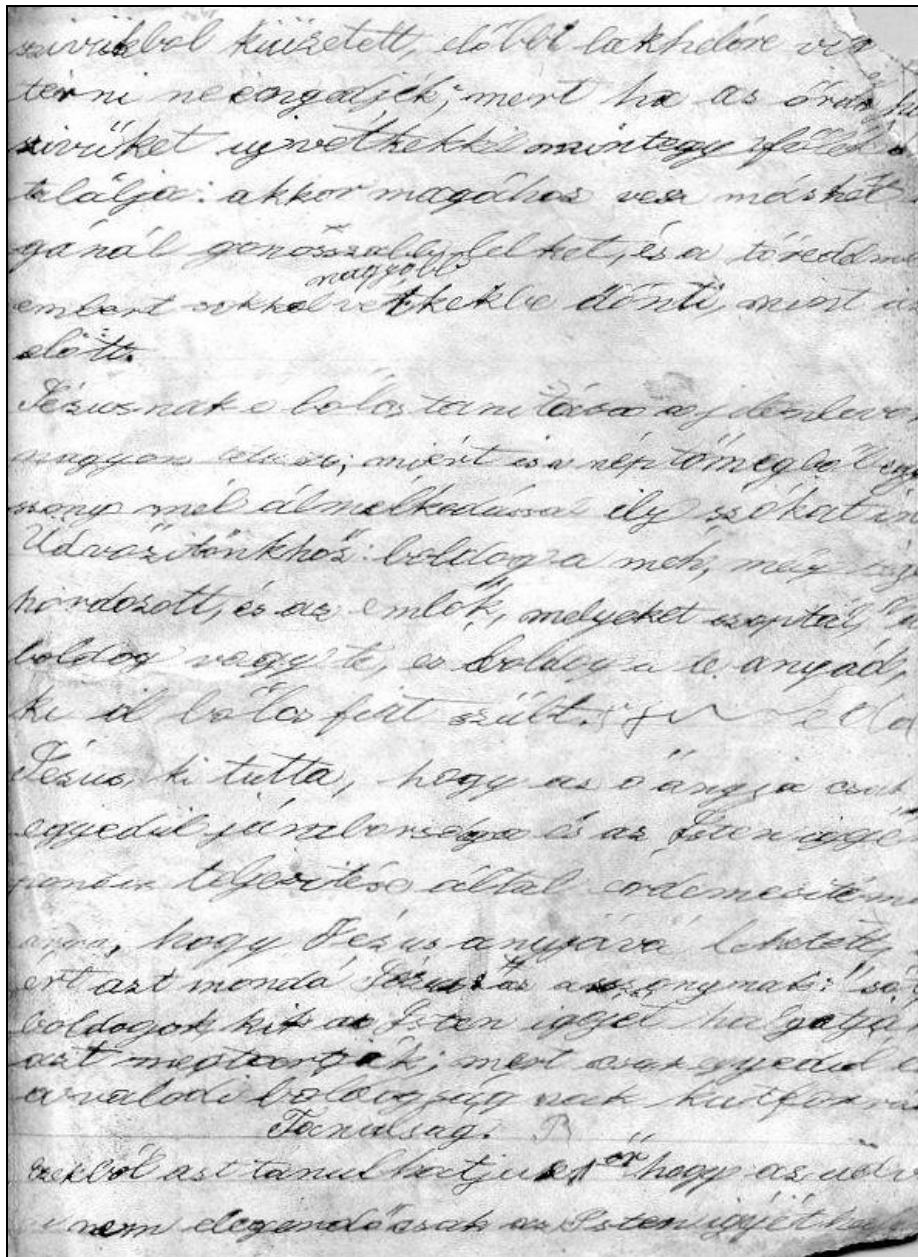
Ugyanakkor az esztergomi érseki Tanítóképző Segítő Egyesülete választmányi tagul választja meg.

Nagy szeretettel gondozza a lélekszámban kicsiny plébániája területén fekvő Vöröskereszt Kórház betegjeit. Úgyszólván naponta láthatták Kanter imát mormoló buzgó alakját. Bár esztergomi éve már az erősen hanyatló Kantert mutatták be az esztergomiaknak, lelki nagysága még így is csodálatot keltett mindenfelé. „Olyan férfiú volt – írja róla Loczner Gusztáv káplánja –, aki ifjúkori idealizmusát megőrizte az utolsó pillanatig. Szinte szabadulni igyekezett a vagyontól, nehogy fejtörést okozzon neki a hagyatéka. El lehet mondani, hogy mindenét szétosztotta életében, mert halálakor csak pár korona készpénze maradt.”

Reggel öt órakor kelt; félórás elmélkedését itt sem mulasztotta el, pontosan végezte az adorációs órákat. „Mint főpap, ember és előljáró szent ember benyomását keltette fel bennem” (Loczner).

Ez Kanter esztergomi fényképe. De mind Esztergomban, mind Budapesten is észre kellett venni és észre is vették, hogy Kanter már nem a régi, bár közelebbi tragédiára senki sem gondolt, mert Kanter önfegyelmeztsége és állandó jóságos mosolya páratlanul tudta rejtegetni a valóságot egészségi állapotáról. Erről Wolf Károly szavai is tanúskodtak: „A katolikus nagygyűlésen találkoztunk utoljára. Ó, ha sejtettem volna, hogy utoljára tartom a kezét és nézek abba a jóságos szempárba!”

11. Életalkony

107. kép: „... boldogok kik az Isten igéjét hallgatják és azt megtartják; mert csak egyedül ez a valódi boldogságnak kútforrása”
(részlet Kanter Károly lelkigyakorlatos füzetéből)

Kanter Károly életének esztergomi évei voltaképpen a legszomorúbb korszaka. Hisz a világháború szörnyűségeiben rengeteg testi és lelki nyomor tárult eléje. Ott érte meg a kommunizmus véres napjait, melyek nemcsak a magyar trikolórt gyalázták meg, hanem a magyar egyházat is végveszéllyel fenyegették. Igaz, hogy Kanter véghetetlen bizodalma a Gondviselésben meg nem ingott, szociális szeretete és bizó optimizmusa pedig segített ott, ahol tudott. De azért mérhetetlenül szenvedett lelkileg, látva a szörnyű erkölcsi kataklizmát, melybe nemzete és egyháza belesodródott.

Mindent előlről kellett kezdeni. Ő pedig nagyobb akcióra összetört egészsége miatt már képtelen volt.

Tatai rokonai Esztergomban jobban hozzáférhettek, mint Budapesten. Néhányszor ő is ellátogatott Tatára. Rokonai aggódva észlelték gyengülését és kérték, hogy többet törődjenek egészségével. Régi baja mellett szemei is nagyon meggyengültek a sok éjjeli munkától és olvasástól s állandóan könnyeztek.

108. kép: Mária Magdolna-templom Karlsbadban

Ismételten járt Karlsbadban és Wörishofenben betegségére gyógyulást vagy enyhülést keresni.

Most már nem igen jegyez benyomásokat, mint régen, inkább orvosi tanácsokat és valutaszámolásokat tartalmaznak jegyzetei. 1920 őszén a kommunizmus szennyétől való megszabadulás örömeire Budapest eucharisztikus kongresszust rendez. Ez nélküle elgondolhatatlan lett volna. Boldog volt, hogy a megújulás az eucharisztikus Jézusból indult el. Előadást már nem mer vállalni, de pusztán megjelenése is lelkesítőleg hat. Az elnöklő dr. Csernoch János kardinális a legmelegebb szavakkal emlékezik meg negyedszázados fáradozásairól az Oltáriszentség dicsőségére.

Lázás szemei nem jól sejtettek, mindenkinek feltűntek és sokan féltek híveiből, hogy utoljára látják őt körükben.

A kongresszust követő napon ő mondja a 8 órás szentmisét az Örökimádás-templomban. A szerzetesnők gyönyörű éneke, a hívek buzgó áhítata, az egész templom eucharisztikus lehelete Kanter utolsó szép napja életében.

Mivel 25 éves oltáregyesületi igazgatói jubileuma idején az éppen betegen fekvő Kantert az Oltáregyesület vezérkara nem tudta személyesen köszönteni, a nagy eucharisztikus apostolt most, a szentmise után, lepték meg azzal, hogy rajongó szeretetüket, mélységes tiszteletüket és határtalan hálájukat előtte tolmácsolták. Órgróf Pallavicini Edéné elnök asszony remekbeszabott zöld miseornátust nyújtott át neki, melyet azonban már egyszer sem tudott magára venni. Jelenleg az esztergomi Bazilika egyházi ruhatárának egyik dísze.

Kanter alig tudott felocsúdni a meglepetéstől. Nagy testi fájdalmai ellenére is, melyekről senkinek sem beszélt, boldog volt, kétszeresen jól esett neki a szeretet melege.

De bár arca mindent elárult, mégis mindenki azt hitte, hogy visszamegy Esztergomba, ahonnét pedig azzal búcsúzott el, hogy radikálisabb eszközzel kísérletezik egészségének helyreállítására. Elhatározta, hogy megoperáltatja magát. El is rendezett Esztergomban mindent. Végrendeletet is készített budapesti útja előtt. Húgának kedves leánya, Sümegh Irma, őrzi esztergomi otthonát. Azt sürgönyözte neki: „Irma maradjon, imádkozzunk egymásért!” Érezte, tudta, hogy komoly út előtt áll. Valahogyan úgy gondolta, hogy minden eszközt igénybe vesz egészsége helyreállítására – ha a jó Isten is úgy akarja – dolgozni szeretett volna még.

A róla kiadott emlékfüzetben dr. Mátrai Gyula, az Örökimádás-templom lelkésze, örökíti meg ezt a kijelentését: „Ha meggyógyulok, bejárom a szemináriumokat és megmondom az előljáróknak, ne engedjék ebéd és vacsora után rögtön tanuláshoz ülni a kispapokat és megmondanám azt is a fiatal papoknak, hogy telt gyomorral ne üljenek rögtön a gyóntatószékbe.” – Ő persze az ellenkezőt cselekedte, azért mentek tönkre belső szervei: belső aranyerek és bélrenyheség kínozták.

Néhány napra bevonult a győri úti Vöröskereszt Kórházba, de a szakszerű kezelés csak némi enyhülést hozott nagy fájdalmaira. Tovább is kitart elhatározása mellett, hogy megoperáltatja magát. Átmegy tehát a Grünwald-szanatóriumba, ahonnét csak holtan távozott.

Az operációnál kitűnt, hogy belein rákos sebek rágódnak. Az orvosok tudták, hogy menthetetlen.

Az Örökimádás-templom és az Oltáregyesület féltő gonddal kísérték betegségét és a jó Hergérth Szerénát, lelkigyermekét bízza meg, hogy állandóan a közelében maradván, álljon rendelkezésére a súlyos betegnek.

Hamarosan híre ment, hogy Kanter súlyosan beteg. Rengetegen érdeklődtek állapota iránt. Látogatókat nem igen engedtek hozzá. Gróf Cziráky Antal, herceg Esterházy halála után, a hercegi gyermekek gyámja, tudott az elhunyt herceg különös tiszteletéről Kanter iránt, de maga is jól ismerte és nagyra becsülte őt, s ezért megbízta a francia nevelőnőt, ki naponta kijárt a Sacré Coeur-be, ahol a kis hercegnő tanult, hogy frissítőket vigyen Kanterhez és érdeklődjék hogyléte felől.

Végtelen örömet szerzett neki dr. Csernoch János hercegprímás látogatása és a Nunciustól megszerzett pápai áldás. Lelkigyermeké virággal díszített kis házioltárt készített szobájában. A virágok az Örökimádás-templomból kerültek oda, ami mélyen megthotta a nagybeteg.

Shvoy Lajos, akkor regnumi plébános hozta rendszerint az Oltáriszentséget, helyezte a virágos házioltárra, és áldoztatta őt meg.

Megérezte és tudta halála közeledtét. Az Örökimádás-zárdának és lelkigyermekéi seregének hő imái nem egészségét, hanem szép halálát hozták meg neki.

Az orvosok és a személyzet csodálattal voltak eltelve Kanter bámulatos türelme és áhítatos lelkülete iránt. Mindnyájan úgy érezték – s ennek kifejezését is adták –, hogy egy szentéletű pap harcolja meg utolsó óráit. Az volt a kívánsága, hogy haláltusája idején állandóan pap legyen mellette. Halálának előestéjén maga mellé kérte Shvoy Lajost. Neki mondogta, hogy betegsége alatt az Úr Jézus csodálatosan visszafizetett neki mindent, amit csak érette tehetett. A regnumi plébános este fél 9 órakor ismét megjelent a betegágy mellett.

„Sok betegnél voltam már – mondotta –, de Kanter Károly viselkedése egyikhez sem hasonlított. Olyan rendkívüli béke töltötte el lelkét, hogy a jó Isten természetfeletti adományát láttam benne.”

A beteg keze este 9 órakor már jéghideg volt. Arckifejezése a szenvedés, a gyermekded jóság, a jó Isten utáni vágyódás és bűnbánat csodálatos vegyülékét árulta el, tanúsítja az ápolónő. De állandóan magánál volt. Tekintetét folyton egy pontra szegezte, mintha valamit látna, vagy mintha már az örökkévalóság kapuját fürkészné. Sűrűn kapott rohamokat, melyek siettették a vég közeledtét. Éjfélkor a regnumi plébános ismét abszolútiót adott és apostoli áldásban részesítette. Intéséből lehetett észrevenni, hogy tudja, mi történik vele és örül neki. Erre meg is nyugodott. Később megint felléptek a rohamok. A harmadiknál, november 20-án, éjfél után 3 órakor, egy szombati napon, Istenhez szállott nemes lelke.

Esterházy hercegék francia nevelőnője mit sem sejtve a történekről, reggel szokása szerint megint érdeklődni jött a szent pap hogyléte felől. A betegágyhoz sohasem engedték, de most senki sem állotta útját, hogy megnézzze a szanatórium szuterénjában, ahol ideiglenesen feküdt a halott. Felemelte a fehér leplet, mellyel letakarták, és kezére áhítatos csókot lehelt, kérve őt, hogy szerezze meg neki a végső kitartás és jó halál kegyelmét... „És én – írja levelében – bizonyos vagyok benne, hogy meghallgatásra találtam, mert Kanter szent volt és most közbenjárók Istennél.”

109. kép: Kanter Károly gyászjelentése

Ágya mellett örökdő lelkigyermeke mondja, hogy az utolsó órában friss volt és hogy nem is várták a halál pillanatát. A haldoklók imáját együtt mondta a jelenlévőkkel, s így lelke szó szerint az ima szárnyán szállott az égbe.

A szanatórium szuterénjában kiterítve olyan volt, „mint aki fáradságos munka után jólesően pihen. Arcán nem volt semmi visszataszító. Szinte megszépültén, megdicsőülten feküdt a hordágyon.”

Reggel 7 órakor Requiem volt érte az Örökimádás-templomban, mely a Központi Oltáregyesülettel fájdalomtól megtört szívvel és a jó Isten akaratában való megnyugvással jelenti, hogy szeretve tisztelt igazgatója, méltóságos és főtisztelendő Kanter Károly, pápai prelátus, esztergomi kanonok, a főszékesegyház plébánosa és a Központi Oltáregyesület országos igazgatója életének 68., áldozásának 45. évében és az eucharisztikus Úr Jézus szolgálatában, mint oltáregyesületi igazgató eltöltött 27 évi áldásos működés után példás türelemmel viselt súlyos szenvedés és a haldoklók szentségeinek ájtatos felvétele után folyó évi november 20-án reggel 3 órakor nemes lelkét visszaadta Teremtőjének. A megboldogultnak hült teteme utolsó kívánsága szerint folyó hó 22-én de. fél 11 órakor ünnepélyes gyászmisével kapcsolatban, az Üllői úti Örökimádás-templomban fog beszenteltetni és innét a farkasréti temetőben a boldog feltámadásig nyugalomra helyezettetni.

Kedvenc káplánjától azt kérte, hogy mint egy Reparatrix kedves anyát, úgy temessék az Örökimádás-zárdából. Ezt a kérését az óriási részvét és a drága halott országos hírneve mellett nem lehetett teljesíteni. A kívánságból csak annyi valósult meg, hogy halála napjának estéjén, 8 órakor, üveglappal lezárt koporsójában áthozták a szanatóriumból az Oltáregyesület palotájába, ahol a lelkész szentelt vízzel, a szerzetesnők égő gyertyával fogadták, és ott az oltáregyesületi kápolnában felravatalozták. Másnap valóságos búcsújárás indult ravatalához. Ez egyszer nem a pesti kíváncsiság, hanem az őszinte szeretet és fájdalom hozta az embereket. „Nemcsak őerte imádkoztak, de olyanok is voltak sokan, akik benne a szentet tisztelve, közbenjárásáért könyörögtek földi maradványai mellett”, írja a templom lelkésze. Mikor délután a templomban elmúlt a napi litánia és az Oltáriszentséget visszahelyezték a tabernákulumba, levitték a koporsót a templomba és a szentélyben ravatalozták fel. Kanter Károly így abban a templomban és szentélyben feküdt ravatalon, melyet annyi lelkesedéssel és fáradtsággal alkotott s az előtt az oltár előtt, ahol annyit imádkozott, adorált, misézett és áldoztatott. Ez már maga olyan jutalom volt számára, amelyért érdemes volt élnie és dolgoznia. November 22-én egész délelőtt gyászmisét mondtak lelki üdvéért. A misézők közt volt dr. Hanauer Á. István váci és dr. Glattfelder Gyula csanádi püspök is.

Az ünnepélyes requiemet dr. Mészáros János várplébános, oltáregyesületi igazgató, Kanter Károly közvetlen utóda mondotta. A hívek zsúfolásig megtöltötték a gyászba borult templomot. Mindenki siratott valakit a nagy halottban: a lelkiatyát, a szónokot, a segítő jóságot, a jámbor példaadó papot. Evangélium után templomépítő nagy munkatársa dr. Glattfelder Gyula püspök lépett a szószékre, és nemcsak a született szónok ékesszólásával, hanem a szent pap iránt érzett mély tisztelettel méltatta az elhunytat: Kanter Károly halálakor szinte halljuk az égből a szózatot: Euge serve bone et fidelis – Örülj, jöjj hű szolgám! Aki annyira dicsérte Istent és magától mindig elhárított minden dicséretet, most már nem tiltakozhat az ellen, hogy őt dicsérve tetteiről megemlékezzünk. Hirdeti dicsőségét az Örökimádás-temploma. Ő igazán elmondhatta magáról, hogy zelus domus tuae comedit me. Háza buzgalma emészt engem – mert mindig azon volt, hogy Isten temploma az ő dicsőségéhez méltó legyen. Ezért gyűjtötte ő maga köré a buzgó lelkeket, mert ő országszerte minden templom ügyét szívében viselte. Az Örökimádás-templom pedig kiváltképpen hirdeti ennek a buzgó papi léleknek kitartó, türelmes energiáját, amellyel csatasorba tudta állítani a hívőknek ezreit. Az Úr házának dicsőségéért való buzgóság emésztette fel őt és ez az ő tagadhatatlan dicsősége! De nemcsak kőből akart templomot építeni, nemcsak selyemből készült ajándékot kívánt szétosztani országszerte, hanem ő lelkekből is akart templomot építeni a Mindenhatónak. Lelkeket akart és tudott is felszabadítani és az ég felé irányítani. Mert az ő lelke főleg emelkedni tudott, igazán buzgó papi lélek volt. Beszélhetnének erről lelki gyermekei. Igazi karizmája volt a lelkek vezetéséhez és átalakításához. Ezeknek a lelkeknek imája és hálája tegyen tanúságot mellette és kísérje őt az örökkévalóságba. A lelkekért végzett munka nem mentette ki buzgóságát. Ott volt, ahol fájdalmat enyhíteni, adakozni kellett. Buzgósága elvezette a nyomor tanyáira, ahol adakozással, szóval,

cselekedettel lehet csak a lelkeket is csillapítani. A szentek gyülekezetében, az igazak társaságában fog bizonyosságot tenni az a sok jócselekedet, melyet ezer és ezer lélekkel gyakorolt, hogy az igazi papi buzgóság az élet bajainak is az orvosa. Hisszük, hogy az örök élet dicsőségét elérte. Az örök élet fénye ragyogjon neki és áldása szüntelenül áradjon reánk. Mi pedig ígérjük neki, hogy szellemét ápolni fogjuk; a papok, akiknek példát adott, és a hívek, kiket felemelt, és velük együtt az egész ország!

Beszentelésénél kedves várkápornájának énekkara énekelt. A farkasréti temetőbe, ahová ideiglenesen sírba helyezték, tisztelőinek tömegei kísérték. Itt az esztergomi főkapitán képviselője dr. Robiczek Ferenc szentelte be. Kevés papnak sírjára hullott annyi őszinte könny, mint Kanteréra. Sírját állandóan friss virág díszítette és lelkigyermekének fájalmát egyedül az enyhítette, hogy bizonyosra vették holttestének áthozatalát az Örökimádás-templomban építendő kriptába.

A krypta kiképzése és a szükséges formaságok és engedélyek megszerzése után 1922. november 18-án ismét népes lett Kanter híveitől a farkasréti temető. A rossz idő sem tartotta őket vissza attól, hogy asszisztáljanak Kanter exhumálásánál és áthozatalánál az Örökimádás-templomba. Úgy nyugodott a koporsóban, ahogyan halálakor behelyezték. Szelíd arcán már látszottak az enyészet nyomai. Kezei békésen, imára kulcsoltan pihentek. A halottszállító kocsit már délelőtt fél 10 órakor az Örökimádás-templom kapujában állott. Az üres templom kapujában a lelkész szentelt vízzel, a szerzetesnők pedig égő gyertyával várták a drága hazatértet. Mihelyt ravatalra helyezték, megnyílt a templom a hívek számára, kik azt színültig megtöltötték. A szeretet semmit sem kopott vagy gyengült a két év alatt, mely halála óta eltelt. Dr. Hanauer Á. István váci püspök ünnepélyes requiemet pontifikált, a szószéken pedig az aggastyán Tomcsányi jezsuita atya mondott megrázó beszédet, melyet igaz lelki gyönyörűséggel hallgattak mindazok, kik Kanterben mindig szent papot láttak. XIV. Benedek pápa szerint mondotta – nemcsak azok a vértanúk, akik tényleg vérüket ontották Krisztusért, hanem azok is, akik egész életükben Krisztus szent országáért dolgoztak és ebben az apostoli munkában felőrölték és feláldozták erejüket. Ilyen értelemben vértanú Istenben boldogult Kanter Károly is. 23 évig volt Kanter a lelkigyermekem és nekem az a hitem, hogy ő már a mennyországban van.

A koporsót a Központi Szeminárium kispapjainak éneke kísérte a templom kórusa alatt a padló alá süllyesztett kriptához, ahová véglegesen nyugalomra helyezték. Egyszerű márványlap fedi a sírkamrát ezzel a felirással: Mons. Kanter Carolus praelatus, per 26 anno director unionis altavis el primus rector huius ecclesiae.

Azóta már ott nyugosznak az Örökimádás zárda nagy mecénásai: örgróf Pallavicini Edéné és férje is.

Kanter végrendeletéből kitűnt, hogy tulajdonképpen érték nem maradt más hátra utána, mint bútorai és egyéb felszerelése. Ő maga is csak „netáni készpénz”-éről tesz említést. Ismerte magát, hogy nem szokott készpénzzel rendelkezni, annak ellenére, hogy szép jövedelme volt kanonok korában. Hagyatékot csak holmiainak eladásából remélt. Aranykeresztjét állítólag egy gyászba borult szegény rokonnak adta a temetési költségek fedezésére, aranyláncát pedig – mely aztán a jászberényi c. apát birtokába jutott – lelkiatyja, P. Tomcsányi rendjének ajándékozta.

Első rendelkezése, hogy négyszáz szentmisét mondjanak érte, a második, hogy temetése napján a szegényeknek alamizsnát adjanak. Egész maradék vagyonát szegényekre, szegény tanulókra, a Budapesti Tanonc védő Egyesületnek, esztergomi, kéméni és bényi szegényeknek, továbbá szegény elaggott papoknak és szegény rokonainak hagyta.

Manapság kevés embernek jutott az a kegy, hogy templomba temetkezhessek. Kanter saját alapítású kedves templomának boltívei alatt pihenhet. Ez a Gondviselés különös jósága az ő buzgó, jámbor apostola iránt. Hívei és lelkigyermekai pedig könnyen férhetnek hozzá és imádkozhatnak sírjánál. Mindig találni is ott valakit.

Kanter, egyéniségének megfelelően, végtelenül szerényen pihen az Örökimádás bejáratánál, a segítő szent Szűz oltárának tövében. Egyszerű vasrács övezi a kriptát fedő márványlapot. Tisztelői azonban bíznak abban és imádkoznak azért, hogy onnét majd felkerül, mint szentté avatott az oltárra.

Kantert most már bizonyos történelmi távlatból tudjuk megítélni. Ez a távlat csak megnövelte az ő nagyságát, szent életéről való meggyőződést. Döntő marad azért még mindig azoknak a véleménye, kik mellette éltek, magánéletének minden mozzanatát ismerték. A történelmi távlat inkább az alkotások maradandóságán át állapítja meg az elhunyt értékét és jelentőségét. Nagy emberek azonban közeli családi vonatkozásban, hétköznapi magánéletben gyakran igen sok gyarlóságot árulnak el. Kanter nemcsak az első vonatkozásban rendkívüli nagy ember, hanem a második nézőpont szerint is igazán szent ember volt. Ennek egyik bizonyosságául álljon még itt az a levél, mellyel Loczner Gusztáv kedvenc káplánja beszámol az ő barátjának Kriegs-Au Emilnek Kanter haláláról: „Ne haragudj, hogy kissé várakoztattalak soraimmal. A nagy zűrzavarban kénytelen voltam hozzáfogni a sok íráshoz, mely reám vár. Hozzá nehéz is a feladat: méltatni a mi szent Atyánkat. Róla Shvoy plébános úr tudhat többet mondani, mert a szanatóriumban az utolsó hetekben ő volt mellette. Az utolsó éjszakát is nála virrasztotta át. Úgy halt meg, mint egy szent. Nem félt a haláltól, hisz egészen az Úr Jézusnak élt. Mindent rendben hagyott itt. Végrendelkezett. A nagygyűlésre ment le és utána a Vöröskeresztbe, hogy megvizsgáltassa magát. Az utolsó időben sokat szenvedett görcsei miatt, melyeket a bélrák okozott. Imrédy professzor megvizsgálta és ennek alapján Winternitz megoperálta. „Az operáció sikerült” – de szíve elgyengült és nem bírta a nagy vérvesztést, amit a bélkivágás okozott. Megszűnt dobogni az az áldott szív. Sokat sírtam, nem rajta, hanem rajtunk. Most tudjuk, hogy sokat veszítettünk. Áldott legyen emléke! Ragyogó példaképünk volt. Mint ember, mint pap, mint principális mérhetetlen magas lelki tökéletességben élt. Egy árnyoldalát sem ismerem. A legtökéletesebb összhangban, bizalomban, szeretetben éltünk. Atyai bizalommal volt irántunk. Nagyon sok jót hallottunk, tanultunk tőle. Egész életemre ki fog hatni az ő élete és halála.

Temetése, amelyen az ő lelkigyermekének ezrei vettek részt, nem a külső pompában, mint a mélységes gyászban impozáns volt. Ő a legegyszerűbb temetést óhajtotta, hívei közt akart eltemetve lenni. Az ő sírjához – a farkasréti temetőben – sokan fognak elzarándokolni. A legnagyobb kegyelet fogja őrizni azt a drága helyet, mely egykor talán még a szentek glóriólájával lesz övezve, lehet, hogy az Örökimádás-templomba, melyet ő épített, fog mint egy szentnek porhüvelyé kerülni. R. i. p. Alleluja!”

12. Imameghallgatások

† Kánter Károly.

Úr Jézus, aki a Te szolgád Kánter Károly szívét eucharisztikus szereteted tűzével lángra gyújtottad, add meg nekünk is azokat a kegyelmeket, amelyek a Te szolgádat Kánter Károlyt eucharisztikus jelenlédet apostolává avatták.

Ferenc József apostoli király személyes érdeklődéssel emelte őt a budavári plébániai székbe.

Mikor 1920. nov. 20-án meghalt, valóságos búcsújárás volt a megboldogult kopersójához; nemcsak érte imádkoztak, hanem — mint szemtanúk megírták — „benne a szentet tisztelve közbenjárásáért könyörögtek”. Az Örökimádás templom, melyet ő alkotott, bejárata alatt várja oltárraemelését és a dicső feltámadást.

A Te szolgád Kánter Károly érdemeire, aki annyira szeretett Téged a legméltóságosabb Oltáriszentségben, kérünk Téged, hallgass meg minket Úr Jézus!

Jézus eucharisztikus Szíve, hálát adunk Neked szereteted azon kincseiért, amelyekkel a Te szolgád Kánter Károly lelkét elárasztottad, megtöltve azt lángoló hittel szereteted Szentsége iránt és fáradhatatlan buzgalommal a lelkek megmentésére; alázattal kérünk Téged, dicsőítsd meg szolgádat, engedd, hogy hathatós közbenjárónk legyen és számunkra is elnyerje az Eucharisztia lángoló szeretetének kegyelmét.

KÁNTER KÁROLY 1853 június 7-én született Tatán. Gyermekkorú mély valóságossága korán érlelte ki papi hivatását. Tanulmányait sokszor megakasztotta betegeskedése, de annál inkább elmélyítette papi hivatásáért való lelkesedését. Mint az egyházi rend boldog birtokosa Ipolyvarbón, Kéménden, Budapest-Lipótvárosban és Budapest-Belvárosban káplánkodott. Mindenütt rajongással tekintettek a rendkívül buzgó papra. Szószékét és gyónatószkékét az egész vallásos Budapest állotta körül. A nyolcvanas évek minden vallási megindulása Kánter Károlytól való. Ő volt — mint halálakor megállapították — „az ébredő katolicizmus karizmás vezére.” Mai nyelven azt mondanánk: Ő volt maga a Katolikus Akció. „Lelkéből lelkezelt egyesülete az Oltáregyesület volt és meggyőződéssel vallotta, hogy semmiféle egyesület sem tudja a híveket egyesíteni, ha nem egyesíti előbb a szentségi Jézussal a szentségimádás és a szentáldozás csodálatos ereje.” Mint Borromei Szent Károly, az ő nagy védőszentje a tridentini szent zsinatnak, úgy Kánter Károly X. Pius pápa korszakos eucharisztikus körleveleinek izzólelkű apostola.

Úr Jézus, aki a Te szolgád Kánter Károly lelkét megtöltötted lángoló szeretettel oltáraink Szentsége iránt és fáradhatatlan buzgalommal az Isten dicsőségére és a lelkek megmentésére folytatott munkájában, kérünk Téged, hogy az ő példája nyomán töltsd el papjaid lelkét az Oltáriszentségben való eleven hittel és olthatatlan szomjúsággal, hogy a lelkek megmentésén munkálkodva Istennek dicsőséget szerezzenek. Áraszd ránk, akik alázatos szolgád érdemeire hivatkozva Hozzád fordulunk, a hivatásunk teljesítéséhez szükséges kegyelmeket, hogy az általa követett úton haladva az ő tanítását és példaadását megszívvelve az Oltáriszentségből és az Oltáriszentség által a legméltóságosabb Oltáriszentségnek éljünk.

Nro. 3016/1941. Nihil obstat. Dr. Michael Vaszary cancell. can. censor. Imprimatur. † Stephanus Episcopus Vacienis Vacii die 29. Mai 1941

„Örökimádás” Közp. Oltáregyesület havi folyóirata, Budapest, IX., Ullői-út 77. Kánter Károly-imalapocskák a szerkesztőségben kapható.

F. k.: Tiefenthaler J. Don Bosco Ny.

Az imalap szövege:

Úr Jézus, aki a Te szolgád Kanter Károly szívét eucharisztikus szereteted tűzével lángra gyújtottad, add meg nekünk is azokat a kegyelmeket, amelyek a Te szolgádat Kanter Károlyt eucharisztikus jelenléted apostolává avatták.

KANTER KÁROLY 1853. június 7-én született Tatán. Gyermekkori mély vallásossága korán érlelte ki papi hivatását. Tanulmányait sokszor megakasztotta betegeskedése, de annál inkább elmélyítette papi hivatásáért való lelkesedését. Mint az egyházi rend boldog birtokosa Ipolyvarbón, Kéménden, Budapest-Lipótvárosban és Budapest-Belvárosban káplánkodott. Mindenütt rajongással tekintettek a rendkívül buzgó papra. Szószékét és gyóntatószékét az egész vallásos Budapest állotta körül. A nyolcvanas évek minden vallási megindulása Kanter Károlytól való. Ő volt – mint halálakor megállapították – „az ébredő katolicizmus karizmás vezére.” Mai nyelven azt mondanánk: Ő volt maga a Katolikus Akció. „Lelkéből lelkezett egyesülete az Oltáregyesület volt és meggyőződéssel vallotta, hogy semmiféle egyesület sem tudja a híveket egyesíteni, ha nem egyesíti előbb a szentségi Jézussal a szentségimádás és a szentáldozás csodálatos ereje.” Mint Borromei Szent Károly, az ő nagy védőszentje a tridenti szent zsinatnak, úgy Kanter Károly X. Pius pápa korszakos eucharisztikus körleveleinek izzólelkű apostola.

Ferenc József apostoli király személyes érdeklődéssel emelte őt a budavári plébániai székbe.

Mikor 1920. nov. 20-án meghalt, valóságos búcsújárás volt a megboldogult koporsójához; nemcsak érte imádkoztak, hanem – mint szemtanúk megírták – „benne a szentet tisztelve közbenjárásáért könyörögtek”. Az Örökimádás templom, melyet ő alkotott, bejárata alatt várja oltárreemelését és a dicső feltámadást.

A Te szolgád Kanter Károly érdemeire, aki annyira szeretett Téged a legméltóságosabb Oltáriszentségben, kérünk Téged, hallgass meg minket Úr Jézus!

Jézus eucharisztikus Szíve, hálát adunk Neked szereteted azon kincseiért, amelyekkel a Te szolgád Kanter Károly lelkét elárasztottad, megtöltve azt lángoló hittel szereteted Szentsége iránt és fáradhatatlan buzgalommal a lelkek megmentésére; alázattal kérünk Téged, dicsőítsd meg szolgádat, engedd, hogy hathatós közbenjárónk legyen és számunkra is elnyerje az Eucharisztia lángoló szeretetének kegyelmét.

Úr Jézus, aki a Te szolgád Kanter Károly lelkét megtöltötted lángoló szeretettel oltáraink Szentsége iránt és fáradhatatlan buzgalommal az Isten dicsőségére és a lelkek megmentésére folytatott munkájában, kérünk Téged, hogy az ő példája nyomán töltsd el papjaid lelkét az Oltáriszentségben való eleven hittel és olthatatlan szomjúsággal, hogy a lelkek megmentésén munkálkodva Istennek dicsőséget szerezzenek. Áraszd ránk, akik alázatos szolgád érdemeire hivatkozva Hozzád fordulunk, a hivatásunk teljesítéséhez szükséges kegyelmeket, hogy az általa követett úton haladva az ő tanítását és példaadását megszívelve az Oltáriszentségből és az Oltáriszentség által a legméltóságosabb Oltáriszentségnek éljünk.

Nro. 3016/1941. Nihil obstat. Dr. Michael Vaszary cancell. can. censor. Imprimatur. + Stephanus Episcopus Vaciensis Vacii die 29. Mai 1941

„Örökimádás” Központi Oltáregyesület havi folyóirata, Budapest, IX., Üllői út 77. Kanter Károly-imalapocskát a szerkesztőségben kapható.

F. k.: Tiefenthaler J. – Don Bosco Ny.

Kanter Károly életszentségében mindenki hitt, aki közelébe férközött. Ennek a hitnek alapja egyrészt az ő aszkétikus élete és erkölcsi tökéletessége volt. Nemcsak lelkigyermekének nagy tábora és társadalmi és közéleti tevékenységének segítőtársai, hanem háztartásának tagjai, éppúgy, mint káplánjai kimondottan szent életű papot láthattak benne.

De az életszentségébe vetett bizalom másrészt abból a karizmatikus, vallásbuzgalmi, kegyelmi és eucharisztikus lelkületből és lángolásból is táplálkozott, melyet mindenki csodált benne, és amelynek sugárzó gazdagságából annyi ezer ember merített.

Már életében is határtalan bizalommal viseltettek imájának értéke és közbenjárásának hatékonysága iránt.

Egyik lelkigyermek írja: „Két testvéremnek és nekem lelkiatyám volt. Édesanyánk halálos beteg lett. Őt hívtuk segítségül. Ellátta a szentségekkel és utána a beteg jobban lett. Lelkiatyánk azt mondta: Édesanyátok meg fog gyógyulni; azért volt beteg, mert 25 évig nem vette magához az Oltáriszentséget. Fel is gyógyult és sokáig élt megtérten gyermekei örömeire.”

Zelóizása ellenállhatatlan hatást gyakorolt az emberekre, amiben nemcsak apostoli buzgóságának hódító erejét látták, hanem istenközelségének kegyelmet közvetítő és kiérdemlő szentségét. Sehr Gusztáv a Szent Vince-konferencia szegény gondozásában buzgó munkatársa ebben az értelemben írja róla: „ő szent volt, és aki látta őt a szentmisét bemutatni, vagy az Oltáriszentség előtt imádkozni, nem felejt el soha és hisz életszentségében.”

A halál Kantert még közelebb sodorta Istenhez. A szentek egységének dogmatikus tétele szerint az Istenhez tartozó lelkek különböző birodalmi: a földön élő, a túlvilágon tisztulók és a megdicsőültek kapcsolatban maradnak egymással, úgy hogy az élők segíthetnek imájukkal és érdemeikkel a tisztítótűzben szenvedő lelkeken, a megdicsőültek pedig közbenjárhatnak Istennél a földön küszködők érdekében. Ha a keresztény hívő lélek imádkozik valamelyik elhunyt lelkéhez, ezt abban a meggyőződésben teszi, hogy az illető már a megdicsőültek közt van az Istennél. Ezt tették azok, akik első perctől fogva, már Kanter koporsójánál és temetésénél imádkoztak hozzá, amit papok és világiak egyaránt észrevettek közvetlen halála után. Mikor az Esterházy hercegi család nevelőnöje a Grünwald szanatóriumban elsőnek járult hült teteméhez és kezét csókolva imádkozott a jó halál kegyelméért, lelkigyermekei ezreinek bizalmát és hitét fejezte ki, hogy Kanter Károly a megdicsőültek közé emeltetett, ahol égi közbenjárónk lett.

Dr. P. E.-né hallotta „boldogult özv. Pallavicini Edéné gr. Majláth Etelka elnök asszonytól, hogy hamarosan a szent életű apát halála után imameghallgatások történtek. Én magam is – évekkkel ezelőtt – az ő közbenjárását kértem, és tapasztaltam is, hogy az ő általa kért ügyeim kedvezően alakultak és intéződtek el”.

T. A., Kispest: „Halála után több imameghallgatásról tudok. Sőt egy csodálatos gyógyulásról is értesültem abban az időben, mikor még a farkasréti temetőben pihent, tehát nem sokkal halála után”.

Egy édesanyja: „Érettségi után pályát kellett választania a fiának. Ő magában már tisztában volt, hogy hívja az Úr, az oltár. Az édesatyja hallani sem akart arról, hogy a fia pap legyen. Sok küzdelem és lelki harc után fiam mégis bejutott a szemináriumba. Tele vággyal és lelkesedéssel kezdte a tanulmányait, de sajnos, hamarosan letört. Az izgalmak, amibe hivatása került, idegeire mentek, görcsös megbetegedés vett erőt rajta. A feljebbvalók kegyes elnézése folytán nem küldték el, de folyton orvosoltatni kellett. Pár hónap múlva, miután a helyzet csak rosszabbodott, betegszabadságra elhagyta a szemináriumot. Jártuk az orvosokat, rengeteg injekciót kapott, de a baj nem múlt el. Ekkor megboldogult Kanter Károlyhoz

folyamodtam, kilencedet végeztem s közbenjárását kértem, eszközölje ki fiam gyógyulását és kértem a jó Istent, dicsőítse meg az ő hú szolgáját, Kanter Károlyt, fiam meggyógyulása által.

A kilenced után kivizsgálásra befeküdt a klinikára. A görcsök már nem jelentkeztek és azóta hála Istennek – nem tértek vissza”.

V. J.-né, Budapest. „Istenben boldogult szeretett, volt lelkiatyámhoz, Kanter Károlyhoz kilencedet kezdtem, kérve egy kegyelmet, melyért évek óta könyörögtem. Harmadik napra a jó Isten kegyelméből és az ő közbenjárására megkaptam. Örök hála érte! Áldott legyen az Isten az ő szentjeiben mindörökké”.

H. S., Budapestről közölte élő szóval a következőt: „Arcomon igen mérges kelés kínozott. Nagyon féltem orvoshoz menni. Életemben Kanter Károly volt a legnagyobb jótevőm és mindenben segítségem. Mivel közvetlen közletről szemlélhettem csodálatos életszentségét, határtalan bizalom töltött el most iránta, a megholt iránt, kiről mindig hittem, hogy halála után mindjárt Istenhez jutott. Ebben a szenvedésemben tehát hozzá fordultam segítségül és belső sugallattól vezéreltetve a tőle ajándékképpen kapott gyóntató stólat, melyet mint drága ereklyét őrzök, a tőle megáldott rózsafüzérrel együtt, odaérintettem a fájdalom helyére, mire az egész baj hirtelen elmúlt”.

Gr. B. L., Budapest: „Egy nehéz ügyben boldogult szent életű lelkiatyámhoz, Kanter Károlyhoz fordultam közbenjárásért. Elővettem az arcképes kis imát, emléklapot, melyet a ferenciek temploma előtt vettem, novénát tartottam Hozzá és közbenjárását kértem. Alig értem a novéna befejezéséig, teljesült a kérésem. Ígéretemhez képest szeretnék most nyilvánosan hálát adni a közbenjárásért”.

Sírjánál az Örökimádás-templomban gyakran látni imádkozókat, akik sohasem érte imádkoznak, mint a halottaiknál a temetőben, hanem közbenjárását kérik, mert ismerték még életében, és most a jó Isten intézkedését látják abban, hogy mint egy szentet a templomban helyezték örök nyugalomra. A sírjára helyezett virágok is jelei a tiszteletnek, mellyel iránta viseltetnek. Mellette nyugosznak a templom és zárda nagy jótevői is, de a virágok mindig Kanter neve fölé kerülnek, éppúgy, mint Rómában a San Pietro kriptájában, ahol egymás mellett pihennek X. Pius pápa és XV. Benedek pápa az ő utóda, de a virágok és égő gyertyák mindig a szent emléké X. Pius pápa sírját ékesítik. Egy jámbor lélek Szegvárról, kit Kanter vezetett az Istenhez, az aureola eucharisticával ékezetten látja Kantert. Barátnéjához írja az örvendetes hírt, hogy a Remete-Kertvárosban épített templom ablakjainak egyikén Prohászka Ottokár és Kaszap István mellett Kanter Károly atya képe mint a gyóntatás nagy mestere lila stóllával lesz megörökítve. Levelében ereklyét is küld, „Kanter atyánk testi ruhájából. Az isteni Gondviselés őrizte meg nálam – írja –, tiszteletteljes viselésével sok kegyelmet hozhat viselőjének. A mi szegény beteg ...-nak is szántam belőle. Ha van bátorságod, fivéred ruhája belébe alá is csúsztathatnál egyet. Mi majd imádkozunk tovább is”.

Kanter Károly boldoggá avatása érdekében közvetlenül a Kanter Károly kis imalap megjelenése után az Örökimádás-zárdába pár nap alatt bejelentettek: 165 szentáldozást, 186 szentmishallgatást, 2780 imát és 174 önmegtágadást. Rengeteg levél pedig bejelenti a további buzgó imasegítségét Kanter nagy számú ismerőseinek és tisztelőinek hő vágyához, hogy „korának legszentebb papja” oltárra emeltessék.

A szerző művei

Krisztus papja (Szent István Társulat, 1919.)

A keresztény élet (Szent István Társulat, 1922.)

Hit és élet (Szent István Társulat, 1925.)

Aszkézis és misztika (Élet-nyomda, saját k. 1930.)

Az Eucharisztia és a lelkipásztorkodás (füzet, Egyházm.-n. k. Veszprém, 1937.)

Budapest apostola (Szent István Társulat, 1942.)

A képek forrása

Az itt fel nem sorolt képek családi dokumentumokból, vagy képes levelezőlapokból kerültek a könyvbe.

1. Bildband zur Gesichte Österreichs
Herausgeben von Herbert Zippe unter Mitarbeit namhafter Wissenschaftler
Pinguin Verlag Innsbruck – Umschau Verlag Frankfurt am Main (1967)
95. kép – Der Eucharistische Kongreß in Wien, 1912.
Zug über den Heldenplatz.
Gemälde von Julius v. Blaas, Rom, Vatikán, Galerie die Quadri Moderni
2. Die Österreichisch-Ungarische Monarchie: geographisch-statistisch Handbuch für Leser aller Stände von Friedrich Umlauft Wien 1897
44. kép – Budapest II. (Pest)
45. kép – Budapest I (Ofen)
74. kép – Tunnel und Drahtseilbahn in Ofen
103. kép – Gran
3. Die Österreichisch-Ungarische Monarchie in Wort und Bild
Druck und Verlag der kaiserlich-königlichen Hof- und Staatsdruckerei Wien, 1886.
Wien und Niederösterreich
27. kép – Der Universitätsplatz in Wien im die Mitte des XVIII. Jahrhunderts (Nach Canaletto)
29. kép – Das Innere der Jesuitenkirche auf dem Universitätsplatz in Wien
4. Österreichs Hort (Zweiter Band)
Geschichts und Kulturbilder aus den Habsburgischen Erbländern
Eine Festgabe an das das österreichische Volk zur Jubelfeier des Kaisers Franz Josef I. 1908.
Patriotische Volksbuchhandlung (Ges.m.b.H)
Wien XX. Brigittenauer Laende 28. 1910.
83. kép – Letzte Ausfahrt de Kaiserpaares zu Budapest im Frühjahre 1878.
5. Renate Basch – Ritter: Österreich – Ungarn in Wort und Bild – Menschen und Länder
Verlag Styria Graz Wien Köln (1995)
ISBN 3-222-11883-3
20. kép – Kaiser Franz Joseph I. in ungarischer Uniform (Foto A. Mudrák)
20. kép – Kaiserin Elisabeth in ungarischer Tracht (Foto A. Mudrák)
34. kép – Die Rotunde, das zentrale Gebäude auf der Weltausstellung von 1873.
6. Johannes Emmer: Kaiser Franz Joseph I.
Fünfzig Jahre österreichischer Geschichte
Wien 1898 C. Daberkom's Verlag
Erster Band Vom Jahre 1845–1859:
17. kép – Franz Deák
37. kép – St. Stephans-Dom in Wien (Fronleichnams Prozession)

79. kép – Die Taufe der Erzherzogin Sophie von Österreich in der Hofburgkapelle zu Wien am 6. März
Johannes Emmer: Kaiser Franz Joseph II.
Zweiter Band Vom Jahre 1859-1898:
21. kép – Krönung Kaiser Franz Joseph's zum König von Ungarn am 8. Juni 1867. (Nach einer Lithographie von Kaßler)
26. kép – Gran
32. kép – Die k. k. Universität in Wien
33. kép – Die Weltausstellung in Wien 1873 (Vogelschau)
35. kép – Das Ostportal der Industriehalle der Weltausstellung 1873
68. kép – Die Königsburg in Ofen (von Pest aus gesehen)
70. kép – Erzherzogin Marie Valerie (nach einer Photographie von C. Pietzner, Wien)
91. kép – Kaiserin Elisabeth von Österreich im Jahre 1897 (Nach einer Photographie von Carl Pietzner Wien)
7. Hamman B.: Sissi
Benedikt Taschen Verlag GmbH, Köln, 1997.
ISBN 3 8228 7865
19. kép – Empfang des Kaiserpaares in Budapest zur Zeit der Verhandlungen über den Ausgleich mit Ungarn 1866
24. kép – Elisabeth nach der Krönung in Budapest
81. kép – „Hochzeit der Franz Joseph I. und Elisabeth“ Wood engraving from a contemporary original from „Über Land und Meer“ 1880
86. kép – Elisabeth als Trösterin der Armen und Kranken
87. kép – Der Tod in Genf am 10. Sept. 1898.
88. kép – Wiener Tagblatt: Die Kaiserin ermordet
8. Franz Hubmann: K. u. K. Familienalbum
Die Welt von Gestern in 319 alten Photographien
Verlag Fritz Molden Wien – München – Zürich
Copyright 1971 by Verlag Fritz Molden;
WIEN – München – Zürich
98. kép – Letzte Sitzung im alten Budapester Rathaus am 8. Februar 1900.
Photograph unbekannt
9. Ein Rundgang mit Bildern im Komitat Komárom–Esztergom
Tatabánya 1992 Verlag: Center GmbH.
ISBN 963 04 2236 0
4. kép – Müromok az angolparkban (118)
5. kép – Kapucinus-templom és rendház (113)
12. kép – Esterházy-kastély (131)
39. kép – A Bazilika (13)
39. kép – A Bazilika belső tere, háttérben a főoltárképpel (17)
40. kép – A Bakócz-kápolna (23)
42. kép – Szentgyörgymező látképe a plébániatemplommal (52)
105. kép – Esztergom, tornyok és kupolák (7)
106. kép – A szatmári irgalmas nővérek egykori leánygimnáziuma (48)

10. Budapest
Szalontai Verlag Budapest ISBN 963 807 702 6
76. kép – Unterkapelle des mittelalterlichen Königspalastes mit Flügelaltar aus dem 15. Jh.
77. kép – Der Matthias Brunnen (Alajos Stróbl 1904)
11. Antalffy Gy.: Reformkori magyar városrajzok
Panoráma 1982 ISBN 963 243 234 7
58. kép – A pesti Városház tér, jobbról a főtemplom és a kegyesrendiek kolostora
12. Bertényi I., Diószegi I., Horváth J., Kalmár J., Szabó P.: Királyok könyve
Officina Nova: 1994 ISBN 963 8185 97 X
17. kép – Andrássy Gyula magyar miniszterelnök
18. kép – A kiegyezési törvény szentesítő záradéka
104. kép – „Mindent meg gondoltam, mindent megfontoltam” uralkodói kiáltvány az I. világháború kezdetéről
13. Emlékfüzet az Országos Középponti Oltáregyesület 75 éves jubileumára
Az Örökimádás folyóirat 1934. júl.–aug.–szept.-i száma
62. kép – Oltáregyesületi kiállítás
65. kép – „Örökimádás” és Jézusom örömöm” újság hirdetése
66. kép – Az Oltáregyesület központi körmenetes zászlaja
84. kép – Az eucharisztikus gyermekszövetség központi zászlaja
89. kép – Az Örökimádás szentségmutatója
90. kép – Örökimádás-templom
92. kép – Az Örökimádás 25 éves jubileumára készült szentkép
14. Halász Zoltán: Magyarország Corvina kiadó 1980
ISBN 963 13 1385 9
57. kép – A pesti belváros
15. Haraszi Norbert, Haraszi Mihály: Tata
Hagyomány és szépség
Tata város önkormányzata 1994
ISBN 963 7824 06 5
3. kép – Vár II
16. Király László: István király emlékezete, Európa könyvkiadó, Budapest 1988
ISBN 963 07 4765 0
82. kép – A Szent Jobb
17. Kollin Ferenc: Budapesti üdvözlet, Helikon Kiadó, 1983.
46. kép – A Flórián utca és a Vásártér Óbudán (81)
47. kép – Az óbudai Főtér (82)
50. kép – A Lánchíd a pesti Duna parttal (14)
53. kép – A Váci körút a Bazilikával (170)
55. kép – A Tudományegyetem épülete az Egyetemi templommal (211)
56. kép – Az Erzsébet híd (6)
51. kép – Margit híd (62)
59. kép – A régi pesti Városháza épülete (214)

67. kép – A királyi vár (23)
69. kép – Királyi várbejárat a Szent György térről (24)
71. kép – A királyi vár Szent István terme (29)
72. kép – A királyi vár márvány terme (28)
75. kép – A Vársikló (80)
78. kép – A Nagyboldogasszony- (Mátyás-)templom (18)
97. kép – A Városház tér (215)
18. Lovag Zs.: A magyar koronázási jelvények
Magyar Nemzeti Múzeum Budapest, 1986
22. kép – A korona
22. kép – Az országalma
22. kép – A jogar
19. Ruffy P.: Koronánk könyve
Móra Ferenc könyvkiadó, 1981.
ISBN 963 11 2436 3
23. kép – Koronázópalást
23. kép – Koronázási kard
20. Székely Géza: Tata
Komárom megye Tanácsának Idegenforgalmi Hivatala
Tata, 1963.
6. kép – Fellner Jakab szobra
21. G. Székely Photo L. Huba: Tata
Herausgeben vom Fremdenverkehrsamt beim Rat des Komitates Komárom
6. kép – Die große Kirche in Tata
15. kép – Taufbecken in der Sakristei
22. Szilárdfy Zoltán: Barokk szentképek Magyarországon
Corvina Kiadó 1984 ISBN 963 13 2050 0
48. kép – Binder János Fülöp: Néri Szent Fülöp óbudai szobra a Zichy kastéllyal
96. kép – Újházi Ferenc: Gonzága Szent Alajos
23. Tata-Tóváros írásban és képekben
Kalauz a kirándulók számára
Kiadja özv. Kopasz Józsefné 1888.
14. kép – A piaristák háza
24. Trochu: Az arsi plébános
Ecclesia, Budapest, 1988.
ISBN 963 363 510 1
73. kép – Vianney Szt. János
25. Útikönyvek Magyarország
Panoráma 1978 ISBN 963 243 140 5
76. kép – A gótikus várkapolna